

Rätta dig efter hans f-ar. — *Se. F-sbref, -stat.*

FÖRMÄNSKAP, förmannskap, n. 3. o. 3. 1) Det förhållande, som äger rum mellan en förman och en underordnad. — 2) Omständigheten, att någon är förman för en annan.

FÖRMAST, förmåst, f. 3. Främsta masten på ett fartyg.

FÖRMÄSTA, förmåsta, v. a. 1. Insätta masten i ett fartyg. — *Förmästning*, f. 2.

FÖRMEDELST, se Medelst.

FÖRMEDLA, förmedla, v. a. 1. 1) (mindre brukl.) Se *Bemedla*. — 2) (kameral.) Nedsätta ett redan skattlagdtt hemmans mantal eller jordeboksränta, eller och båda delarna. *F. ett hemman.*

— *Förmedlande*, n. 4. o. *Förmedling*, f. 2.

FÖRMENA, förmëna, v. a. 1. o. 2. Förbjuda, förhindra en att göra något, hvartill han äger rätt. Brukas mest i negativa och frågande satser. *Det är ingen, som f-r dig det, som f-r dig att göra det. Hvem kan f. honom det?* — *Syn. Se Förbjuda.* — V. n. 1) Tro, hålla före. *Han f-r, att ett misslag kanske blifvit begånget.* Brukas stundom älv. aktivt, t. ex.: *Ja, jag f-r det.* — *Syn. Se Tro.* — 2) Påstå. Åtföljes i denna bem. vanligtvis af pron. reflex. *Sig och verb i infinitiv. Han f-r sig hafva rätt dertill.*

FÖRMENANDE, n. 4. 1) Handlingen, då man förmenar en något. — 2) Yttrande, förklaring, att man förmenar, tror något. *Enligt hans f. hånger det så ihop med saken.* — *Syn. Se Tro.*

FÖRMENT, förment, a. 1. (egentl. part. pass. af *Förmena*) 1) Se *Förmodad*. — 2) Som orätt hålles för eller uppgifves att vara något; som orätt påstås. *Den f-e prinsens. Hans f-esader.* *F. rättighet.*

FÖRMER, förmer, adv. *Vara f.*, hafva förträdet, vara högre, bättre. *Han vill vara f. än andra.*

FÖRMERA, förmera, v. a. 1. (af *Mer*; för-ådr.) Föröka. — *Syn. Se Öka.* — *Förmerande*, n. 4. o. *Förmering*, f. 2.

FÖRMIDDAG, förmiddag o. förmiddag, m. 2. 1) Den tid af dagen, som är emellan kl. sex på morgonen till rätta middagstiden eller kl. 12. *I morgon f. i f-s, före middagen denna dag. Kl. 10 på f-en.* Förkortas i skrift, vid viss timmas utsättande, till *f. m.*, t. ex.: *Kl. 10, 11 f. m.*, förmiddagen. — 2) Den tid på dagen, som förflyter ifrån en persons uppstigande på morgonen till middagstiden. *Rida, spatsera på f-arna.*

FÖRMILDRA, förmildra, v. a. 1. Göra mildare. Sages både i fysisk och andlig mening. *En sunnare vind blåste upp, som f-de den skarpa hölden.* Denna omständighet måste *f. domen.* — *Syn. Se Mildra.*

FÖRMILDRANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något förmildras. — *Part. akt.* Som förmildrar. Brukas nästan aktivt i det juridiska uttrycket *F. omständighet*, sådan som bidrager att göra domen öfver en anklagad eller dess straff mildare.

FÖRMILDRING, f. 2. 1) Se *Förmildrande*, n. — 2) Det, som eftergifves, minskas i strängheten af en dom, ett straff. *Den dömda har erhållit mycken f. i straffet.* — *Syn. Se Mildring.*

FÖRMINSKA, förmånska, v. a. 1. Göra mindre. Brukas både i fysisk och andlig mening. *F. en portion, en lott, en andel.* Torkan har *f. ett vatten i sjön.* Öfverdrifvet *arbete f-r krafterna.* Denna omständighet *f-r värdet af*

hans artighet. *F. sitt värde, få mindre värde.* — *Syn. Se Minska.* — *F-s. v. d.* Blifva mindre. — *Syn. Se Minskas.*

FÖRMINSKANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något förminskas.

FÖRMINSKNING, f. 2. 1) Se *Förminskande*. — 2) Det, som afgår, försvinner, då något förminskas. *F-en i vattenhöjden har på 14 dagar varit 2 tum.* — *Syn. Se Minskning.*

FÖRMODA, förmoda, v. n. o. n. 1. (t. vermuthen) 1) Hålla troligt, sannolikt. *Det hade jag ej f-t. Jag f-r, att han är rik. Han f-s vara rik. Det är att f., att det blir krig.* — *Syn. Se Tro.*

— 2) Hoppas, förvänta sig. *Jag f-r, att ni ej kommit hit, för att vara ohöflig. Jag f-r, att du gjort, som jag sagt.* — *Syn. Se Hoppas.*

FÖRMODAD, a. 2. (Egentl. part. pass.) Som förmodas vara eller blifva. *Den f-e tronföljaren.* — *Syn. Presumtiv.*

FÖRMODAN, f. sing. indef. 1) Den själens verksamhet, då man förmodar. *Delta förde mig på den f., att . . .* — 2) Hvad, som förmodas. *Din f. är riktig. Det gick efter f. Emot all f. lyckades han.* — *Syn. Tro.*

FÖRMODELIG, eller vanligare:

FÖRMODLIG, a. 2. Som kan förmodas.

FÖRMODLIGEN, adv. Efter all förmodan, efter all sannolikhet. *F. är han sjuk.* — *Syn. Se Troligtvis.*

FÖRMÖN, se *Förmån*.

FÖRMULTNA, förmultna, v. n. 1. Helt och hållet multna. — *Förmultnande*, n. 4. o. *Förmultning*, f. 2.

FÖRMUR, förmur, m. 2. 1) Mur, uppförd till skydd framför något. — 2) (fig.) Sages om det, som tjénar till skydd för sak eller person. *Den fästningen är en f. för hela provinsen. Tryckfriheten är frihetens f. emot despotismen.* — *Syn. Se Beskydd.*

FÖRMURA, förmúra, v. a. 1. (föga brukl.) Uppföra en mur till skydd framför något.

FÖRMYCKEN, a. 2. neutr. — et. Allt för mycken. — Bör skrivas *För mycken*.

FÖRMYNDARE, förmyndare, m. 3. 1) Den, som af laga myndighet är förordnad att med skyldighet af redogörelse och ansvar förvalta en annans egendom. *Vara f. för någon. Blifva utsedd till f. Sätta under f. Stå under f.* Älv. (fig.) vara beroende af någon annan för bestämmandet af sin vilja. — 2) (fig.) Den, som utöfar så stort värde öfver en annan, att denne i allt rättar sig efter den andres vilja eller råd.

FÖRMYNDARE-KAMMARE, m. 2. pl. — kamrar. Embetsverk, som det ägges att bevala förmyndares tillsättande i storbhus eller i inofffall sjelft utreda storbhuset genom curatores ad litem.

FÖRMYNDARE-KOLLEGIUM, --- kallégtum, n. 3. pl. — gier. Se föreg. ord. [— coll. —]

FÖRMYNDARE-REGERING, f. 2. Regering, som föres af dertill utsedda personer under en konungs minderårighet.

FÖRMYNDARE-RÄKNING, f. 2. Räkning, som förmyndare är skyldig att aflema till redogörelse för sin förvaltning.

FÖRMYNDSKA, f. 4. (föga brukl.) Qvinna, som af laga myndighet är förordnad att förvalta en annans egendom.

FÖRMYNDSKAP, n. 3. o. 3. 1) En förmyndares befattning. *F-et anförtroddes åt herr N. Stå under f.*, hafva förmyndare. — 2) Regering, som föres af förmyndare för en minderårig furste. —

3) Den tid, någon såsom förmyndare förvaltar annans egendom eller förer regeringen i stället för en minderårig furste. *Under Carl X:s f.* — 4) (fig.) Det tillstånd af beroende, hvori någon håller en annan, som frivilligt och af syghet underkastar sig det. *Han fordrar, att jag i allt skall göra efter som han vill; men jag tål intet f.*

FÖRMÅ, förmå, v. a. o. n. 2. 1) a) (ursprungl.) Hafva styrka. Brukas för denna bem. vanligen med negation i sådana uttryck som följande: *Han (hon etc.) f-r ej mer, har inga krafter mer i behåll, är alldeles uttrötad, uppgifven, kan ej uthärda längre.* — b) Hafva förmåga (se d. o.) att, vara i stånd att. *Nyttjas älv. i denna bem. vanligtvis i negativa, frågande eller relativa satser. Jag f-r icke gå längre, eller att gå längre. F-r han göra det eller (genom ellips) f-r han det? Göra allt, hvad man f-r. Kom och håll till godo, hvad kuset f-r (bjuda på).* — c) Hafva inflytande, makt, värde, anseende. *F. mycket hos öfver någon. Han f-r mycket, är maktig, inflytelserik.* — 2) Antingen genom öfvertalelse, hotelse, förespeglning af fördel, fara o. s. v., eller på annat sätt (dock icke genom yttre våld) bringa någon derhän att göra, företaga något. *F. någon till en sak, att göra något. Hvad har kunnat f. honom dertill?* — *Syn. Bringa.*

Bestämma, Beveka, Drifva, Böja. — 3) (i lagstil) Föreskrifva, stadga, bjuda, befalla. *Vid straff, som lagen f-r, att . . .* — *F. sig, v. r.* Tvinga sig sjelf att göra något, för hvilket man icke är böjd. Åtföljes vanligen af hjälpverbet *Kunna*. *Jag kan ej f. mig till det steget ell. att göra det. Det vore väl, om han kunde f. sig till eftergift. Om jag ändå kunde f. mig dertill!* — *Syn. Begyama sig, Gitta.*

FÖRMÅGA, förmåga, f. 1. 1) Den kroppsliga eller andliga kraft, som sätter en yarelse i stånd att handla på ett visst sätt, frambringa vissa verkningar. *F-n att se, att gå, att känna, att tänka. Han är lam och utan all f. att röra sig. Dertill har jag ej f. Det öfverstiger, öfvergår, ligger utom gränsen af min f. Efter min ringa f. Det står icke i min f., jag förmår det icke. Arbeta öfver f-n, mer än man förmår. Af all min f., så mycket jag förmår, af alla mina krafter.* — Har för denna bem. i plur. vanligtvis *Förmågheter* (se d. o.), ehuru man äfven stundom sinner *Förmågor*. — Ingår i flera sammansättningar, såsom: Rörelse-, Känslö-, Syn-, Hörsel-, Tanke-, Aningensförmåga, m. fl. — *Syn. Kraft, Makt, Vård.* — 2) (om saker) Kraft. Har i denna bem. icke plural. *Magen har den f-n att förvandla näringsämnen i mjölksaft. Denna ört har en starkande f.* — *Syn. Kraft, Verkan.*

— 3) (fig.) Person med mycken kraft och duglighet. Ordet har först nyligen börjat användas i denna bem., helst i tidnings- och pamfletstil. Har i plur. *Förmågor*. *Herr A. är en f. af första rangen. F-gorna äro tunnadsåda bland vår tids statsmän.* — *I f-go af*, uttryck, brukadt som preposition, i det juridiska och administrativa språket, med betydelse af: Enligt, i kraft af. *I f. af 3 Kap. 2 § Rättegångsbalken.*

FÖRMÅLTID, förmåltid, m. 3. (mindre brukl.) Lättare mål, som intages före en ordentlig måltid.

FÖRMÅN, förmån, m. 3. Se *Fördel*, 2, a. *Rikedom, skönhet, hälsa äro stora f-er. Tala till f. för någon, på ett gynnsamt sätt för honom. En konsert, som gifves till f. för de fattiga, hvaraf inkomsten tillfaller dem.* — Brukas

stundom, i förening med verbet *Hafva*, som höflighetsuttryck i samtal, t. ex.: *Känner ni herr N.? Ja, jag har den f. Jag hade den f. att se honom hos mig i går.*

FÖRMÄNLIG, a. 2. Se *Fördelaktig*. a) *F. handelsrörelse, befattning, affär, ställning. F-t köp, giftermål.* — b) *Hysa f-a tankar om någon.* — *Syn. Se Fördelaktig.*

FÖRMÄNLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara förmänlig. — *Syn. Se Fördelaktighet.*

FÖRMÄNLIGT, adv. På ett förmänligt sätt, gynnsamt. *Yttra sig f. om någon.* — *Syn. Se Val.*

FÖRMÄNSRÄTT, förmänsrätt, m. 3. Rättighet till företräde. *F. i konkurser*, rättighet att framför andra fordringsägare ur den gålbundna egendomen få sin fordran betalt.

FÖRMÅLA, förmåla, v. a. 2. I. (af det gamla verbet *Mala*, tala, säga) Impf. *Förmål*. Sup. *Förmåll*. 1) Säger, ontalar. *Som ofvan f-t är. Från Paris f-es, att . . .*, ontalar, berättas. Brukas ofta i nästan skämtsam mening, t. ex.: *Hvad har han att f.? Derom f-ler icke historien, o. s. v.* — *Syn. Se Säger.* — 2) (t. vermelden) Annåla. Brukas i denna mening föga, utom i uttrycket: *Låta f. sin helsning till någon.*

FÖRMÅLA, förmåla, v. a. 2. II. (t. vermählen) Impf. *Förmålte*. Sup. *Förmållt*. Dertill, gifte. Sages endast om prinsar och prinsessor, mest i passiv. *Det höga furstliga paret f-les kort efter fredens afslutande. Prinsessan X. af Sachsen f-les med prins H. af Württemberg.* — *Syn. Se Gifva.*

FÖRMÅLAN, f. sing. indef. Händelsen, omständigheten, att man förmåler (I, bem. 2). Brukas någon gång i uttrycket: *Bedja om f. af sin helsning.*

FÖRMÅLNING, f. 2. 1) Händelsen, omständigheten, att en furstlig person förmåles. — 2) Sjelfva det högljudiga tillfället, då furstliga personer förmålas. *Vid prinsens, prinsessans f. Deras f. försiggick d. 30 Maj förklidet är.* — *Syn. Biläger.* — *Se. F-sköptidligheter.*

FÖRMÄNGA, förmänga, v. a. 2. (t. vermengen) Mänga, blanda. *F. vatten med vin.* — Förekommer endast i skriftspråket, helst i litterär och vältalighetsstil. — *Syn. Se Blanda*, 2. — *Förmängande*, n. 4. o. *Förmängning*, f. 2.

FÖRMÄRKA, förmärka, v. a. 2. Få se, blifva varse. Sages både i fysisk och andlig mening. *En okänd person f-kles smyga kring kuset. På morgonen f-kte vi, att man hade försökt uppbryta dörren. Jag har ej kunnat f. någon otrohet hos honom. Så snart jag f-ker minsta tecken till otrohet, blir han skild ur tjänsten. Låta f., yttra, visa, t. ex.: Han lät f. något missnöje öfver denna tillsägelse. Icke låta sig f., icke genom något yttre tecken röja sin sinnesrörelse (harm, vrede, ovilja, blygsel, o. s. v.); hålla god min.* — *Syn. Se Märka.* — *Förmärkande*, n. 4.

A. n. m. Skilnaden emellan *Märka* och *Förmärka* är, att det sednare ordet förutsätter en högre grad af uppmärksamhet.

FÖRMÄRS, förmärs, m. 2. Märsen på flockmasten af ett fartyg. — *Se. F-rå, -segel.*

FÖRMÄTA SITT, förmåta, v. r. 3. (Impf. *Förmätte*. Sup. *Förmåtit* och *Förmått*; föga brukl.) 1) Mata felaktigt. — 2) (föga brukl.; har ej impf.) *F. sig att*, vara nog förmäten att.

FÖRMÄTEN, förmät'n, a. 2. neutr. — *et.* Ohetligt samt djert; som inlåter sig i företag, utan att rätt uppskatta (mätta) måttet af sina krafter. Brukas mindre om personer, än om handlingar o. s. v., mest i neutrum med verbet Vara. *Jag hyser icke så f-ta tankar. Det vore f-tet af mig, att vilja . . .* — *Syn.* Öfverdåd, Öförsåmhet, Djerfhet.

FÖRMÄTENHET, f. 3. Egenskapen att vara förmäten. *En vilken f. af honom, att vilja våga något sådant!* — *Syn.* Öfverdåd, Öförsåmhet, Djerfhet.

FÖRMÄTET, adv. På ett sätt, som vittnar om förmätenhet. *Gå f. till våga.*

FÖRMÖGEN, förmög'n, a. 2. neutr. — *et.* (af *Förmå*) 1) Som har förmåga, är i stånd. *icke f. att röra sig.* I denna bem. mindre brukligt. — 2) Som har förmögenhet (bem. 2). *En f. man.* — *Syn.* Se *Rik*.

FÖRMÖGENHET, f. 3. 1) Förmåga. Nyttjas mest i plur., i bem. af: Goda egenskaper, hvarmed en människa af naturen blifvit utrustad. *Kroppens och själens f-er. Man bör uppodla sina naturliga f-er.* — Bildar sammansättningar: Kropps-, Själs-, Sinnesförmögenheter. — *Syn.* (för plur.) Gåfvor, Naturgåfvor, Naturanlag. — 1) a) Hela massan af de ågodelar, som tillhöra en person, eller ett samhälle, med afseende på dess penningvärde. *Stor, ringa f.* *Han är utan all f.* *Äga en f. af 20,000 r-dr.* — Har sammansättningen: Nationalförmögenhet. — *Syn.* Egendom. — b) Den en person tillhöriga egendom, när den är så stor, att man kan tillbringa ett sorgfritt, bekvämt och njutningsrikt lif. *En man af f.* *Det är en god sak att äga f.* — *Syn.* Se *Rikedom*.

FÖRMÖGENHETSSTRAFF, n. 3. Sådant slags straff, då förbrytaren dömes att böta någon del af sin förmögenhet.

FÖRMÖRKA, förmör'ka, v. a. 1. Göra mörk, dunkel. *Töcken f. luften. Tjocka moln f-de solen, undanskynde den.* Brukas äf. stundom i figurlig bem., t. ex.: *Denna sorgliga påminnelse f-de hans ansigte, gaf det ett sorgsett uttryck.* — *Syn.* *Föddunkla.* — *F-s*, v. d. 1) Blifva mörk (både egentl. o. fig.). — 2) (astr.) *Solen f-s*, säges, då månen kommer emellan solen och jorden, och mer eller mindre bortskymmer den för den sednare.

FÖRMÖRKANDE, n. 2. Verknigen, hvarigenom något förmörkas.

FÖRMÖRKELSE, f. 3. 1) Se *Förmörkande*. Brukas isynnerhet om solen och månen. Bildar sammansättningar: Sol- och Månförmörkelse. — 2) Det mörker, som uppkommer, då något förmörkas.

FÖRN, bestämda formen af *För*, m.

FÖRNÄGLA, förnägl'a, v. a. 1. *F. en kanon*, så en spik i fängslät på densamma, för att göra den onyttig för fienden, när man vid återtag ej kan taga den med sig.

FÖRNÄGLANDE, n. 4. Handlingen, då en kanon förnäglas.

FÖRNÄGLING, f. 2. 1) Se *Förnäglande*. — 2) En spik, inslagen i fängslät på en kanon. *Taga f-en ur en kanon.*

FÖRNÄMN, förnämn'n, n. 3. 1) (hos de gamla Romarne) Namn på en person, hvilket föregick släktnamnet och tjente att utmärka honom ifrån andra personer af samma familj. *Prænommen.* — 2) Se *Dopnamn*.

FÖRNEDRA, förnedra, v. a. 1. 1) (hbl.)

Försätta i ett lägre, ringare tillstånd, göra ringare. *Den sig upphöjer, han skall varda f-d.* — 2) Göra ringare, föraktlig i moraliskt afseende och i andra människors tanke. *Dåliga handlingar f. människan.* — *Syn.* Vanära, Vanhedra, Nedsetta. — *F. sig*, v. r. 1) (hbl.) Fördömliga sig. *Den sig f-r, han skall varda upphöjd.* — 2) Göra sig föraktlig, nedsetta sig genom någon ting moraliskt dåligt. *Han f-r sig genom ett så dåligt handlingssätt.*

FÖRNEDRANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon förnedras eller förnedras sig.

FÖRNEDRING, f. 2. 1) Se *Förnedrande*. — 2) Se *Förnedrings-tillstånd*.

FÖRNEDRINGS-TILLSTÅND, n. 5. Det tillstånd, hvori en förnedrad sig befinner. (Teol.) *Christi f.*, det Christi tillstånd, i hvilket han aflade det fulla bruket af sin gudomliga naturs egenskaper, antog en tjenares skepelse och vart människor lik.

FÖRNEKA, förneka, v. a. 1. 1) Icke erkänna, neka till. *F. Gud. F. sanningen, sin underskrift. F. en slägtning. F. sin tro, sin religion.* affalla derifrån. *Han f-r, att saken så förhåller sig.* — *Syn.* Bestrida. — 2) Vägra. *F. en något. Det kan ingen f. mig.* — *Syn.* Vägra, Förvägra, Bestrida. — *F. sig*, v. r. 1) Icke erkänna sina egna tankar, ord, läror, idéer, handlingar, o. s. v. — 2) Blifva sig själf olik; visa sig annan, än man är. *En faders hjerta kan icke f. sig.* — 3) *F. sig själf*, kufva sig själf, sina begär; beherrska sig.

FÖRNEKANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon eller något förnekas. *Guds f. Med f. af sitt namn. F. af sig själf.*

FÖRNEKARE, m. 3. Den, som förnekar. *Guds f.* (sammanskrifves vanligtvis).

FÖRNEKELSE, f. 3. Se *Förnekande*.

FÖRNIMBAR, förnimbar, a. 2. Som kan förnimmas. Nytt ord, brukligt mest i filosofisk och litterär stil. — *Förnimbarhet*, f. 3.

FÖRNIMMA, förnimma, v. a. 3. (af gamla verbet *Nima*) Indik. pres. sing. *Förnimmer*; pl. *Förnimma*. Impl. sing. *Förnim*; pl. *Förnimmo*. Sup. *Förnimmit*. Part. akt. *Förnimmande*. 1) I själen uppfatta något yttre sinligt intryck. För denna bem. mest brukligt i filosofisk stil. — *Syn.* Erfara, Uppfatta. — 2) På veta, lära känna, underrättas om. *F. en nyhet. Det f-mes, att ett uppror utbrustit i Turkiet. Jag har f-nummit, att du illa uppfyller dina skyldigheter.*

FÖRNIMMANDE, n. 4. Händelsen, omständigheten, att något förnimmes (i begge bem.).

FÖRNIMMELSE, f. 3. (hl.) Själens uppfattning af ett yttre sinligt intryck. — *Se.* *F-förmåga*.

FÖRNING, f. 2. I. 1) Se *Förande*, 1. o. 6.

a) *Sådens f. till torget.* — b) *Skeppets f.* — 2) Hyad man förer med sig: a) Det varubelopp, hvar och en af besättningen på ett fartyg tillföresen fick medtaga till handel för egen räkning. — b) (nu) En af statsmedlen utgående gratifikation åt sjöfolk, som hemkomma med lastade fartyg.

FÖRNING, f. 2. II. (af gamla ordet *Förn*, offer, det grek. *φεργα*). De tillskott, merendels bestående af finare matvaror, som bondfolk medhafva till ett gästbud.

FÖRNUFT, förnuft, n. sing. (af *Förnimma*) 1) (i allmän mening) a) Satteliga människans kunskapskrafter, betraktade såsom ett helt. *Gud har gifvit människan en odödlig själ med f. och fri vilja. Sundt f.*, det riktiga förhållande

mellan kunskapskrafterna, till följande hvaraf förståndet förmår att ordna och sammanbinda sinne- nas, minnets och inbillningskraftens föreställningar. *Hafva sitt sunda f.* *Vara vid sitt fulla f.*, hafva sina själsförmågenheter i godt behåll. *Bruka sitt f.*, döma, urskilja rätt. *Bringa någon till f.*, förmå någon att rätt bruka sitt förnuft. *Emot f-et*, säges om det, som enligt förnuftet ej kan existera; omöjligt, orimligt, ouatur- ligt. *Öfver f-et*, säges om det, som af förnuftet ej kan förklaras, men dock icke är omöjligt. (Bibl.) *Taga sitt f. till fånga*, ej erkänna förnufts högsta afgörande i andliga ämnen, utan underkasta sig trons lydnad. — *Syn.* Förstånd, Vett. — b) Ett rätt bruk af förståndet och viljan. *Handla med f.*, utan f. — *Syn.* Se *Klokh.* — 2) (i filosofisk mening) a) Förmågan att sluta, göra slutsatser. — b) Förmågan att göra sig föreställningar om föremål, som ligga utom sinne- världens område, men höra till det oändliga och evigas, d. v. s. Förmågan af idéer. *F-et är vårt inre äga, organet för det osynliga, för anden.* — *Mr. Förstånd.*

FÖRNUFTIG, a. 2. 1) (om person) a) Begäfvad med förnuft. *Människan är en f. varelse, men djuren äro oförnuftiga.* — b) Som rätt brukar sitt förnuft. *Hon är ett ganska f-t fruntimmer. Jag ber dig, var f.* — *Syn.* Se *Klok*. — 2) (om sak) Som innebär, uttrycker, tillkännagifver ett rätt bruk af förnuftet. *En f. tanke, handling, åtgärd. F-a ord, råd, föreställningar.* — *Syn.* Se *Klok*.

FÖRNUFTIGHET, f. 3. Egenskapen att vara förnuftig (i alla bem.), men isynnerhet i bem. 2). *F-en af dessa råd lär ingen kunna neka.* — *Syn.* Se *Klokh.*

FÖRNUFTIGT, adv. På ett förnuftigt (bem. 2) sätt, med förnuft, med klokh. *Gå f. till våga. Handla f.* — *Syn.* Se *Klokt*.

FÖRNUFTSENIG, a. 2. (om sak) Enlig, öfverensstämmande med förnuftet. — *Syn.* Förnuftig. — *Förnuftsenslighet*, f. 3.

FÖRNUFTSGRUND, m. 3. Grund, skäl, som stöder sig på förnuftet. — *Syn.* Förnuftsskäl.

FÖRNUFTSKUNSKAP, f. 3. (hl.) Kunskapen om det öfversinliga. — *Motsats:* Förståndskunskap.

FÖRNUFTSLÄRA, f. 1. Se *Logik*.

FÖRNUFTSLÖS, a. 2. Som saknar förnuft. Säges både om person och sak. *F. människa. F-t handlingssätt.* — *Förnuftslöshet*, f. 3.

FÖRNUFTSRELIGION, förnuftsreligion, f. 3. Religion, som stöder sig endast på förnuftet, ej på uppenbarelse. Kallas äf. Naturlig Religion. — *Motsats:* Uppenbarad Religion.

FÖRNUFTSSKÄL, n. 3. Se *Förnuftsgrund*.

FÖRNUFTSSLUT, n. 3. (log.) Se *Syllogism*.

FÖRNUFTSTRIDIG, a. 2. Som strider emot förnuftet. *F. slutsats. F-t handlingssätt.* — *Syn.* Öfvernuftig, Öförförståndig, Oklok. — *Förnuftsstridighet*, f. 3.

FÖRNUFTSTRO, m. sing. (hl.) Tron på Gud och själens odödlighet, såsom utgörande resultatet af förnufts verksamhet i fråga om dessa föremål. — *Motsats:* Förståndstro.

FÖRNUFTSÖFNING, f. 2. Sådän öfning, som tjänar att skärpa förnuftet.

FÖRNUMSTIG, förnumstigg, a. 2. Bruka- des fördom allmänt i samma mening som Förnuftig, men användes nu endast i skämsam ton, både om person och sak, i bemärkelsen af: Små- förståndig, småvis, småklok. *Se f. ut.* — *En f.*

min. — *Förnumstighet*, f. 3. — *Förnumstigt*, adv.

FÖRNYA, förnya, v. a. 1. 1) Göra liksom ny, gifva ny kraft, liflighet, giltighet åt något, som rönt afbrött eller råkat i glömska. *F. vänskapen med någon. Våren f-r hela naturen. F. ens sorg, smärta. F. sin iföer, uppmärksamhet. F. minnet af något. F. en gammal förordning, ett bruk. F. en traktat, ett förbund med någon.* — *Syn.* Uppfriska, Upplifva. — 2) Åter börja; upprepa. *F. en process, ett löfte, sina tacksägelser.* — *F. sig*, v. r. o. *F-s*, v. d. 1) Blifva ny, ombytas. *Denna församling f-r sig* ell. *f-s till hälften hvarje år.* — 2) Åter börja, upprepas. *Kölden f-r sig. Hans smärta f-s hvar dag.*

FÖRNYANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något förnyas.

FÖRNYELSE, f. 3. 1) Se *Förnyande*. — 2) (teol.) Den H. Andes nådeverk, i hvilket han genom ordet och altarets sakrament hos den rättfärdiggjorda människan upphäver syndens värde och återställer Guds belåte.

FÖRNÄM, förnäm, a. 2. 1) a) Som är af högt stånd. *En f. man. Den f-a världen. Vilja synas f.* — Brukas i plur. ofta substantivt: *De f-e.* — b) (om sak) Som röjer, att man verkligen tillhör de högre stånden. *En f. hållning. F-t utseende.* — 2) (fam.) a) (om person) Som gärna vill gifva sig anseende af att tillhöra de förnåma. *Han är nu så f.* *att han ser sina förre vänner öfver axeln.* — 2) (om sak) Som röjer önskan att vilja anses tillhöra de f-a. *F. gång, min, blick.* — *Syn.* (för de båda sednare bem.) Se *Högmodig*.

Ann. Har i komp. *Förnämare* och i superl. *Förnämast*, hvilket sednare i sammandraget form bildar ett nytt adjektiv, *Förnämst*; jfr. detta ord.

FÖRNÄMHET, förnämhet, f. 3. Egenskapen att vara förnäm (i alla bem.). a) *Hela hans person röjer verklig f.* — *Syn.* Rang, Högt stånd, Stånd, Adol börd. — b) *Den f.*, hoarmed han nu behandlar sina fordn vänner, är odräglig. — *Syn.* Se *Högmod*.

FÖRNÄMUTET, ---tét, f. 3. (fam. skämtv.)

1) Egenskapen hos en person att vilja synas förnäm, eller hos en sak, att röja en sådan önskan. — *Syn.* Förnämhet (bem. 2). — 2) (mest i plur.) Förnäm person. *Många f-er voro bjudna.*

FÖRNÄMLIG, förnämblig, a. 2. Brukas endast i kompar. *Förnämligare*, under följande bem.: 1) Som är af högre stånd, högre värdighet. — 2) Utmärktare, bättre. Är äfven i kompar. numera föråldrad.

FÖRNÄMLIGAST, adv. superl. (af föregående) Framför allt, i främsta rummet. *Han förtjenar alla lofard, f. derföre att . . .* — *Syn.* Se *Isynnerhet*.

FÖRNÄMLIGEN, adv. (mindre brukl.) Se *Förnämligast*.

FÖRNÄMST, förnämst, a. 1. (egentl. sammandraget form af *Förnämast*, superl. af *Förnäm*) 1) Som i stånd, rang eller värdighet är den förste. *Han var den f-a personen i sällskapet.* Brukas ofta substantivt, t. ex.: *Den f-a i hela sällskapet var excellensen N.* *De f-e i landet, i staden.* — *Syn.* Högst. — 2) (om sak) Som har högsta värde, vikt, betydelse; mest gällande. *Mitt f-a nöje. F-a orsaken var, att . . . Det skall blifva min f-a omsorg, att . . . Sveriges f-a författare.* — *Syn.* Först, Främst, Hufvudsakligast, Störst.

FÖRNÄR, förnär ell. FÖRNÄRA, förnär, adv. Allt för när. Kom mig ej f., blif mig ifrån lifvet; älv. (fig.) våga ej att på något sätt, huru som helst, angripa mig. Göra någon f., förförde. — Skrifves äfven för när och vanligen alltid för nära. Jfr. Nära.

FÖRNÄRMA, förnärma, v. a. 1. 1) Se Förfördela. 1. — 2) Se Förolämpa.

FÖRNÄRMANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon förnäras. — 2) Se Förnärmelse. — Adj. 1. (egentl. part. akt. af Förnärma) Som innebär förnärmelse. F. tal, yttrande, uttalelser. — Syn. Särande, Förolämpande.

FÖRNÄRMELSE, f. 3. Ord eller handling, hvarigenom någon förnäras. En svär f. — Syn. Förnärmande, Förfördelade, Förolämpning.

FÖRNÖDEN, förnö'd'n, adv. (förlädr.) Af nöden. Hofva, vara f. (Syn. Behöfva, Behöfvas).

FÖRNÖDENHET, förnö'd'nhet, f. 3. Sak, som behöfves, är af nöden. Han hämtar alla sina fjer ifrån Stockholm. — Bildar sammansättningarna Krigs- och Hushållsförnödenheter. — Syn. Behof, Nödvändighetsvara.

FÖRNÖJA, förnö'ja, v. a. 2. 1) Göra, bereda, förskaffa nöje. Omvæling fjer menniskan. Det fjer sinnet, själen, öronen, ögonen, smaken. — Syn. Se Roa. — 2) Göra nöjd, tillfredsställa. F. sina begär. F. sina kreditorer, betala dem, hvad de hafva att fordra. F. sig, v. r. Bereda sig, förskaffa sig nöje. F. sig med sång, musik. — Syn. Se Roa sig.

FÖRNÖJANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon förnöjes.

FÖRNÖJD, a. 2. (egentl. part. pass. af Förnöja) 1) Som känner nöje, tillfredsställelse. Sitta f. och glad i goda vänners krets. — Syn. Se Glad. — 2) Nöjd, belåten. Vara f. med sin lott. Ett f.-sinne är bättre än rikedom. — Syn. Se Nöjd.

FÖRNÖJDHET, f. 3. Se Förnöjsamhet.

FÖRNÖJDT, adv. Med ett förnöjdt sinne. Lefva f.

FÖRNÖJELIG, se Förnöjlig.

FÖRNÖJELSE, f. 3. 1) Händelse, omständigheten, att någon förnöjes (i begge bem., men isynnerhet bem. 2). a) Genom lustbarheter sörja för någons f. — Syn. Förnöjande, Roande. — b) På sin f. Kreditorernes f. — Syn. Tillfredsställelse. — 2) a) (subjektivt) Nöje, som man känner, erfar af, vid något. Utgör mellangraden emellan Glädje och Tillfredsställelse. Finna sin f. i något. — b) (objektivt) Hvad som väcker känslan af nöje. Tillbringa sitt lif i glada f.-r. — Syn. (för båda bem.) Se Nöje.

FÖRNÖJLIG, a. 2. 1) Som kan förnöjas (bem. 2), tillfredsställas. Han är lätt f., lätt att förnöja. — 2) (förlädr.) Se Nöjsam. — Förnöjlighet, f. 3. — Förnöjligt, adv.

FÖRNÖJSAM, a. 2. 1) Se Förnöjd (begge bem.). — 2) Se Nöjsam.

FÖRNÖJSAMHET, f. 3. Det hos någon vanliga sinnestillstånd, att man finner sig nöjd och belåten med sin lott, med hvad man har, med hvad som fås, erhålles, med det närvarande. F. är en stor vinning, är bättre än rikedomar. — Syn. Belåtenhet, Tillfredsställelse.

FÖRNÖTA, förnö'ta, v. a. 2. Brukas endast i uttrycket F. tiden, tillbringa den utan nytta. F. tiden i lättna, i nöjen, med lappri. — Förnötande, n. 4. (Tidens f.)

FÖRÖLYCKANDE, n. 4. Händelsen, att fartyg eller personer förölyckas.

FÖRÖLYCKAS, förö'lyckas, v. d. 1. 1) (om fartyg) Förstöras af storm eller på annat sätt, till sjö. Skeppet f-ades i Kattegat med man och allt. — Syn. Gå i sank, i grund, Förlisa. — 2) (om personer) Lida skeppsbrott. De f-ades i Östersjön. — 3) (föga brukl.) Misslyckas. Kan i denna bem. icke väl användas.

FÖRÖLÄMPA, förö'lämpa, v. a. 1. 1. (verunglämpen) Tillfoga en oförrätt i ord eller gerning, som är särande för ens hederskänsla, innefattar ett brott emot den aktning, man äger rätt att fordra. F. någon med ord eller gerning. — Syn. Förnärma, Skymfa, Sära, Stöta.

FÖRÖLÄMPANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon förölämpas. — Adj. 1. (egentl. part. akt.) Som innefattar en förölämpning. — Syn. Förnärmande, Skymdlig, Särande, Stötande.

FÖRÖLÄMPNING, f. 2. Oförrätt i ord eller gerning, hvarigenom man bryter emot den aktning, hvar och en anses äga rätt att fordra. Göra sig skyldig till en f. emot någon. Tillfoga någon en f. F. i ord, i handling. En svär, grof f. — Syn. Förnärmelse, Förnärmande, Skymf.

FÖRÖRD, förö'rd, n. 3. 1) Vilkor, förbehåll. Endast i uttrycket Med det f., t. ex.: Du skall få låna boken, med det f., att du är rädd om den. — Syn. Se Vilkor. 2) Framställning i tal eller skrift till en person, hvarigenom man söker vinna dess ynnest för en annan, genom loffordande af dess förtjenster, goda egenskaper, duglighet, o. s. v., och vanligtvis för att derigenom utverka honom någon fördel. Gifva någon sitt f. till en syssla. Jag ber om ditt f. hos herr N. till erhållande af den lediga befattningen. Han blef, på grefve X. f. antagen. — Syn. Rekom-mendation, Bemedling, Förbön. — 3) Se Företal. — 4) (jur.) På förhand ingången öfverenskom-melse. F. bryter lag. F. i äktenskap, öfverenskommelse, som göres skriftligen, innan vigsel sker, rörande makarnes giförätt.

FÖRÖRDA, förö'rda, v. n. 1. (föga brukl.) Orda förut. — V. a. Med sitt förord (bem. 2) söka verka hos en person till en annans förmån. F. någon hos chefen för krigsskollegium till erhållande af en ledig syssla. — Syn. Rekom-mendera, Tala för, Annåla till det bästa. — Förordande, n. 4.

FÖRÖRDNA, förö'rda, v. a. 1. 1) Stadga till allmän eller enskilt efterrättelse. Regeringen har nyligen utgivet ett påbud, hvari f.-s. att Tilldess anordnade derom f.-d. varder. Den afstämde har i sitt testamente f.-t. att — Syn. Se Stadga. — 2) Föreskrifva till bruk emot en sjukdom. F. ett medikament. — Syn. Ordinera, Föreskrifva. — 3) Utänma till förrättande af de göromål, som tillhöra ett embete, en tjänst, syssla, befattning. F. någon till domare i ett mål, till styresman öfver något, till en syssla, till granskning af ett ärendes. F. domare i ett mål. F. till förmyndare. F. till arfvärde. — Syn. Se Utänma.

FÖRÖRDNANDE, n. 4. 1) Handlingen, hvarigenom något förordnas (bem. 1 o. 2). — 2) Hvad som förordnas eller blifvit förordadt: a) Stad-gande till allmän eller enskilt efterrättelse. Regeringens f. Ett testamentariskt f. — Syn. Se Förordning. — b) Föreskrift. En doktors f. — Syn. Se Ordination. — 3) a) Utänning till förrättande af de göromål, som tillhöra ett em-be-te, en tjänst, syssla, befattning. Få f. att före-stå en tjänst under rättia innehafvarens tjänst-ledighet. — b) Sjelfva den skriftliga handling, det

dokument, hvarigenom någon formigen utnämnes att sålunda forestå en syssla, o. s. v.

FÖRÖRDNING, f. 2. 1) Hvad som förordnas eller blifvit förordadt: a) Af regering eller annan behörig myndighet utgifven stadga till efter-rättelse för dem som vederhör, angående lagarnes verkställighet eller sådana ämnen, som icke kun-na blifva föremål för lagstadgande. Regeringen har utgivet en f. om fiskerättighet. Kongl. f.-en af d. 5 Okt 1830. — Syn. Kungörelse, Författning, Edikt, Påbud. — b) Af enskilt per-son gifven föreskrift. Det har blifvit gjordt efter hans f. — Syn. Förordnande, Föreskrift. — 3) Det skrifas eller tryckta dokument, som inne-håller, hvad af regering se. förordadt blifvit. En skrifven, tryckt f. En samling af f.-ar.

FÖRÖRSÄKA, förörsäka o. förörsäka, v. a. 1. Vara orsak till. F. någon skada, bekymmer. F. sig sjelf ledsamheter. Detta f.-de, att — Syn. Orsaka, Verka, Föränleda, Ålstra, Fram-bringa, Framelstra, Medföra, Framkalla, Föda, Välla, Förvälla. — Förörsäkande, n. 4.

FÖRÖRT, förö'rt, m. 3. (t. Vorort) Hufvud-stad i en schweizisk kanton.

FÖRÖRÄTTA, förö'rätt, v. a. 1. Tillfoga oförrätt. F. någon. — Syn. Se Förfördela. — Förörrättande, n. 4.

FÖRÖRÄTTA, förö'rätt, v. a. 1. Se Arren-dera. — Förörrättande, n. 4.

FÖRÖRÄTTARE, m. 3. Se Arrendator.

FÖRÖRÄTTNING, f. 2. 1) Handlingen, då man förörrättar. — 2) Se Arrende.

FÖRÖRÄTTNING, förö'rätt, v. a. 1. Gifva pant-rätt till något. Brukas i fråga om fast egendom. F. sina egendomar till någon. — Syn. Gifva inteckning i. — Förörrättande, n. 4.

FÖRÖRÄTTARE, m. 3. Den, som förörrättar eller förörrättat något.

FÖRÖRÄTTNING, f. 2. 1) Handlingen, då nå-got förörrättas. — 2) Det rättsförhållande, då egen-dom blifvit till någon förörrättad. — 3) Förörrättad egendom.

FÖRÖRÄTTNINGSGODS, n. 3. (mindre brukl.) Förörrättad gods, intecknad egendom.

FÖRÖPASSA, förö'passa, v. a. 1. 1) Förse (per-son) med pass, (vara som skall forslas, fraktas) med förpassning (bem. 2). F. en fänge till an-nan ort. Dessa varor äro vederbörligt f.-de. — 2) (fig.) Bortskicka. F. en misstänkt person till Siberien. F. till evigheten, till andra verl-den, döda. — Föröpassande, n. 4.

FÖRÖPASSNING, f. 2. 1) Handlingen, då nå-gon eller något föröpassas. — 2) Ett af tulltjenste-man utgivet skriftligt be-tyg, att varor obehu-dradt få föras vidare. — Syn. Varupass, Föröpass-ningsedel.

FÖRÖPESTA, förö'pasta, v. a. 1. 1) Smitta med pesten; uppfylla med pestämne eller för hel-sam skadliga duster. Ett fartyg ifrån Antwer-pen medförde bomull, som f.-de hela staden. Liken efter de fullna f.-de tuften. — 2) (fig.) Uppfylla med stank, elak lukt. Denna snuskiga men-niska skulle snart f. rummet. — Föröpe-stande, n. 4.

FÖRÖPIES, förö'pi's, m. 3. 1) Teaterpies, som på samma aften gifves först på en teater. — Mol-sats: Efterpies. — 2) Se Förspel, 2.

FÖRÖPLIGTA, förö'plikta, v. a. 1. Göra plig-tig, skyldig; lägga som pligt, skyldighet. Vårt gifna löfte f.-r oss dertill. Hedern f.-r honom att göra det. — Syn. Förbinda, Föröpligta, Älägga, Bjuda, Måna.

FÖRÖPLIGTANDE, n. 4. Handlingen, hvar-igenom någon föröpligtas.

FÖRÖPLIGTELSE, f. 3. Förhållandet, att man är föröpligad till något. Det är för alla en f. att tala sanning. — Syn. Se Förbindelse, 2, e.

FÖRÖPLUMPA SIG, förö'plumpa, v. r. 1. (Egent-ligen: Göra en plump, då man skrifver) Af oaktsamhet, tanklöshet eller dumhet begå något groft fel, misstag, i tal eller handling. F. sig i sitt tal. — Brukas i familjer stil. — Syn. Se För-gå sig.

FÖRÖPLÄGA, förö'pläga, v. a. 1. 1) Gifva mat och dryck åt någon, så att han blir mättad och otörstig. — 2) Sörja för, att en trupp manskap erhåller de till dess underhåll bestämde närings-medel och dryckesvaror. F. en trupp. F. ar-betsmanskap. — Väl f.-d brukas nästan adjektivt i samma mening som: Val beskänkt.

FÖRÖPLÄGANDE, n. 4. Handlingen, då man föröplägar; händelsen, omständigheten, att någon föröplägas.

FÖRÖPLÄGNING, f. 2. 1) Se Föröplägan. — 2) Mat och dryck, hvarmed någon föröplägas.

FÖRÖPORT, förö'pört, m. 2. Port framför en annan inre.

FÖRÖPOST, förö'pst, m. 3. Soldat, tillhöran-de en fältvakt och utställt ett stycke framför denna, närmast intill fienden, för att göra lärm, i händelse af öfverrumpling.

FÖRÖPROVIANTERA, ----tera, v. a. 1. Se Proviantera.

FÖRÖPUFFA, förö'puffa, v. n. 1. (kem.) Se De-tonera.

FÖRÖPUFFNING, f. 2. (kem.) Se Detonation.

FÖRÖPÅLA, förö'påla, v. a. 1. Förse, befästa med pålar eller pallstader. — Föröpålande, n. 4.

FÖRÖPÅLNING, f. 2. 1) Förseende, befästande med pålar. — 2) Pålar, hvarmed något blifvit befästadt.

FÖRÖQVICKA, förö'qvicka, v. a. 1. (kem.) Se Amalgamera. — Föröqvickning, f. 2.

FÖRÖQVÄFNING, f. 2. Handlingen, då man föröqväfrer; händelsen, omständigheten, att någon eller något föröqväfras (både i egentl. o. fig. men-ning). Dö af f.

FÖRÖQVÄFVA, förö'qvä'va, v. a. 2. 1) Qväfva till döds. Amman f.-de barnet. F. sitt foster. — 2) (fig.) I grund tillintetgöra, utrota. Ögräset f.-ver säden. Despotismen f.-ver människans ädlare anlag. — Syn. Se Undertrycka. — Föröqväfvande, n. 4.

FÖRR, adv. 1) (i fråga om tid) 1) Tillföre. F. i världen. F. var han dräglig, nu är han odräglig. — Syn. Se Tillföre. — b) Förut. före. Komma f. än en annan. Han stannade ej f. än i Paris. Jag kunde ej skrifva honom till f. än den tionde. Jfr f. dess hellsa, så fort som möjligt. F. eller sednare, någon gång fram-deles, t. ex.: Det skall f. eller sednare komma till brytning emellan det gamla och det nya. — Syn. Snarare, Fortare. — 2) Hellre. Jag vill f. dö än göra det. F. lida allt, än lida en släck på sitt namn. — Syn. Se Hellre. — Förre än, konj. Se Förreän.

Ann. Förre är att betrakta som komparativt adverb af Före.

FÖRRE, m. FÖRRA, f. o. n. adj. kompar. af Före. 1) Som näst föregått någon sednare, när-varande tid, tidsföljd, händelse eller person. F.-a veckan, året. I f.-a tider, förre i världen. I mitt f.-a bref. F.-a regering. F.-a gången. F.-e

konungen, nuvarande konungens företrädare. *F. borgmästaren N. N.* (älv. *F. d. borgm. &c.*), som tillförene varit det. *Hans f. a. liflighet är försvunnen. Sätta allt åter på sin f. a. fot.* — 2) Som går före, i afseende på ordningen. *F. a. delen af ett arbete. Den f. e. och den sednare.*

FÖRREGLA, förräglä, v. a. 1. Skjuta regeln för. *F. en dörr.* — *Förreglande*, n. 4. o. *Förregling*, f. 2.

FÖRRESNING, förresning, f. 2. (skepp.) Den del af ett fartygs resning, som utgöres af fockmasten, förstängan, för-, bräm- och bovenbrämstängan med till dem hörande rår och tacklage.

FÖRRÄD, se *Förråd*.

FÖRRIDA, förrida, v. n. 3. (böjes som *Rida*; mindre brukl.) Rida förut.

FÖRRIDARE, förridare, m. 3. Ridknekt, som rider framför en furstlig eller herrskaplig vagn, för att uppmäna mötande att hålla ur vägen.

FÖRRIGE, m. **FÖRRIGA**, f. o. n. adj. 2. Se *Förre*. Brukas numera sällan.

FÖRRINGA, förringa, v. a. 4. Göra ringa, ringare, mindre. Brukas icke gerna med person till objekt. *Delta f. r. ingalunda hans förtjenst.* — *Syn. Se Minska.* — *Förringande*, n. 4.

FÖRRINNA, förrinna, v. n. 3. (böjes som *Rinna*) 1) Helt och hållet bortrinna. *Blodet f. ner honom.* — 2) (fig. om tid) *Förflyta.*

FÖRRÖSTA, förrösta, v. n. 1. o. **FÖRRÖSTAS**, v. d. 1. Blifva alldeles överdragen med, förstöras af rost. — *Förrostande*, n. 4. o. *Förrostning*, f. 2.

FÖRRÜTTA, förrütna, v. n. 1. Alldeles, helt och hållet ruttna. — *Förrüttande*, n. 4.

FÖRRÜTTNELSE, f. 3. Den naturens verkning, då en organisk kropp genom luftens inflytelse småningom sönderdelas i sina beståndsdelar, förlorar sin form och blifver till stoft.

FÖRRYCKA, förrycka, v. a. 2. (föga brukl.) Rycka något ur dess rätta läge. — *Förryckande*, n. 4. o. *Förryckning*, f. 2.

FÖRRYCKT, förryckt, a. 1. (egentl. part. pass. af *Förrycka*) 1) Som icke har sitt förnuft i behåll. *Göra någon f. Han är alldeles f.* — 2) (om sak) Som röjer, uttrycker, tillkännagifver frånvaro af sundt förnuft. *Ett f. handlingsätt, beteende.* — *Syn. (för begge hem.) Se Vansinnig.*

FÖRRYCKTHET, f. 3. Egenskap att vara förryckt. — *Syn. Se Vansinnighet.*

FÖRRYMD, förrymd, a. 2. Som rymt bort ifrån ett ställe. *En f. fästningsfänge.* — *Syn. Bortlupen, Förlupen.*

FÖRRÄD, förråd, n. 3. o. 3. På förhand anskaffad och förvarad större eller mindre myckenhet af en vara, ett ämne, för att halva till hands att taga af vid förefallande behof. *F. af lifsmedel, proviant, krigsförnödenheter. F. af salt, sill, spannmål. Hafva ett stort f. af en vara. Hafva något i f.* — *Syn. Reserv.*

FÖRRÄD, förråd, n. sing. Förekommer endast i uttrycket: *F. är bättre än efterråd*, efter gjord gerning kommer rådet för sent.

FÖRRÄDA, förräda, v. a. 2. 1) Bryta den trohet, man är någon skyldig, i det man antingen för en annan, helst en fiende, en ovän, yppar någon af den förre anförtrodd hemlighet eller på något sätt handlar emot dess fördel. *F. sin vän. F. konung och fädernesland. Han f. d. hela hären åt fienden. F. en oskyldig för pennningar. Judas f. d. vår Frälsare.* Har äfven ofta sak till objekt, t. ex.: *F. den sak, man åtagit sig att försvara. F. ens fördelar, ens*

förtroende. (Fig.) *F. sanningen*, med vett och vilja tala eller skriva emot den. *F. sin pligt*, uppsättigen handla deremot. — *Syn. Svika, Besvika.* — 2) Röja, yppa (med eller utan afsigt). *F. en sig anförtrodd hemlighet. Han ville vara ökad, men hans röst f. d. honom.* — *Syn. Se Röja.* — *F. sig, v. r.* Antingen af tillfällighet eller oförsigtighet yppa, hvad man velat dölja. *Han f. d. sig genom ett ord, som undföll honom.* — *Syn. Röja sig, Yppa sig.*

FÖRRÄDANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon eller något förrädes.

FÖRRÄDSGÖDS, n. 3. (skepp.) Sådana skepps-förnödenheter (spis, tåg o. d.), som medföras på fartyg under segling, för att i händelse af behof kunna ersätta motsvarande dylika, hvilka vid utlöpande ur hamn göra tjenst.

FÖRRÄDSHUS, förrådshus, n. 3. Hus, der hvarjehanda förräder förvaras. — *Syn. Magasin.* — I enahanda mening brukas äfven orden: *Förräds-kammare, F-srum, F-skållare.*

FÖRRÄDSHYALF, n. 3. (fortif.) Bombfritt hyall under vallarna, eller ock ofvan jord i en fästning, till tygförräder för det artilleri, som icke tjenstgör, till ammunition- och munförråd, m. m.

FÖRRÄRET, förrärätt, n. 5. sing. def. (fam. o. pop.) Förre äret.

FÖRRÄDERE, m. 3. — **DERSKA**, f. 1. 1) Den, som begär eller begitt förräderi. *F. mot fäderneslandet, mot vänskapen, mot ärans bud.* — Bildar sammansättningarna Högförrädare, Landsförrädare. — 2) Trolös älskare. *F., mins dina eder!* — *Syn. Trolös.*

FÖRRÄDERI, n. 3. Den handling, hvarigenom man förräder någon. Jfr. *Förräda*. 1. *F. mot en vän, emot konung och fädernesland. Fästningen intogs genom f.* I fig. mening säges älv. *F. mot pligt och samvete, mot vänskapen*, o. s. v.

FÖRRÄDISK, a. 2. 1) (om person) Van eller böjd för att förräda andra; älv. som förräddt någon. *En f. människa. F. e. hof, som brutit den trohet emot fäderneslandet!* — *Syn. Sveklull.* — 2) Trolös i kärlek. — 3) (om sak) Som innefattar förräderi; falsk, opålitlig. *F. handling. En f. är. F. dryck*, som ej smakar stark, men är mycket borusande; äfven sådan, som sölver, vållar sinnessyrsel, kärleksraseri, o. s. v. — *Syn. Se Falsk*, 10.

FÖRRÄDISKT, adv. På ett förrädiskt sätt, såsom en förrädare. *Handla f. emot någon.* — *Syn. Falskt, Bedrägligt, Sveklull.*

FÖRRÄKNA SIG, förräkna, v. r. 1. Begå fel, mistag i räkning. — *Syn. Missräkna sig.*

FÖRRÄN, förrän, konj. Annan. *F. han gick. Han hade knappt slutat, f. . . .* — Skrifves af några älv. *Förän.*

FÖRRÄNKLA, förränkla, v. a. 1. (t. verrenken) Vrida ur led. — Brukas sällan.

FÖRRÄNKNING, f. 2. (t. Verrenkung) Se *Ledvridning*.

FÖRRÄNTA, förränta, v. a. 1. Utsätta (pennningar) på ränta. *F. sina pennningar.* — *Syn. Utsätta, utlåna på ränta, Placera.* — *Förräntande*, n. 4. o. *Förräntning*, f. 2.

FÖRRÄTT, förrätt, m. 3. Benämning på hvar och en af de maträtter, som vid måltid förtäras, (i Sverige) före soppan, eller (i de flesta utrikes länder) omedelbart efter soppan och före hufvudrätten.

FÖRRÄTTA, förrätta, v. a. 2. Verkställa, utföra göromål, som tillhöra en tjenst, syssla, o. s. v.

väl f. sin tjenst, sin syssla. F. tjensten för en annan. F. gudstjenst. Hafva något att f., att verkställa, utföra, göra. — *Syn. Se Göra.*

FÖRRÄTTANDE, n. 4. Handlingen, då man förrättar; händelsen, omständigheten, att något förrättas.

FÖRRÄTTNING, f. 2. 1) Se *Förrättande*. — 2) Göromål. *Hafva några f-ar ute i staden.* — *Syn. Se Göromål.* — 3) (fysiol.) Benämning på de mångfaldiga företeelser, som antyda en organisk kropp livsverksamhet och skilja densamma från en död kropp. Sådana äro: Lifsförrättningar, Djuriska (animaliska) f-r, Naturliga f-r och Konstf-r.

FÖRSÄGD, försägd, a. 2. 1) Säges om den, som till följe af öfverraskning, häpenhet, förlägenhet ej vet, hvad han skall säga. *Vid detta stränga tilltal blef han alldeles f.* — *Syn. Stum, Målös.* — 2) Bestört. *Vid denna oförmodade händelse blef han så f., att han ej visste, hvad han skulle företa sig.* — *Syn. Se Förvånad.* — 3) Af naturen blyg och skygg. — *Syn. Se Radd.*

FÖRSÄGDHET, f. 3. 1) Försägd (hem. 1. o. 2) sinnessstillstånd. *Hans f. vid detta tillfälle var så stor, att han ej förmodade framföra ett ord.* — 2) Blyg och skygg natur.

FÖRSÄKA, försäka, v. a. 1. Afstå från njutningen af något, som man gerna skulle önska. *F. världens alla nöjen och njutningar. F. världen ell. f. sig sjelf*, neka sig världens nöjen och njutningar.

FÖRSÄKANDE, n. 4. o. **FÖRSÄKELSE**, f. 3. Afstående från njutningen af något, som man gerna skulle önska. *Vara van vid f-r. Egen f., se Sjelfförsäkelse.*

FÖRSÄMMA, försämma, v. a. 1. Bringa tillsammans flera personer på ett ställe. *F. folk till skallgång, till fiendersna fördrifvande. F. rikets ständer. Hans löjlige utseende f. d. mycket folk omkring honom.* — *Syn. Se Samla.* — *F. sig, v. r.* Komma tillsammans. *En hel hop folk f. d. sig omkring honom.*

FÖRSÄMLANDE, n. 4. Handlingen, då man församlar; händelsen, omständigheten, att personer församlas.

FÖRSÄMLING, f. 2. 1) Se *Försämlande*. — 2) Flera människor, som församlats på ett ställe. *Presten välsignade f-en. Man träffade der en talrik f. af stadens anseadaste invånare.* — 3) Försämlade folkombud, som rådslå öfver offentliga angelägenheter. *Lagstiflande, rådslående f.* Förekommer under denna hem. mest i sammansättningar, såsom: Riksförsamling, Nationalförsamling, m. fl. — *Syn. Möte, Riksmöte, Riksdag, Landtdag.* — 4) En inom ett visst, af regeringen bestämt, område boende menighet, som har gemensamma gudaktighetsöfningar, i följe hvaraf i kyrkligt hänsende blifvit åt densamma tillagda vissa rättigheter och skyldigheter. *Hvarje f. har egen kyrka och egen gudstjenst.* Bildar flera sammansättningar, såsom: Lands-, Stads-, Territorial-, Moder-, Kyrko-, Annex-, Kapell-, Bruksförsamling, m. fl. — *Syn. (på landet) Socken.* — 5) (i det kyrkliga språket) *Guds f., Christi f., den kristna f-en*, samtliga bekännare af kristna läran. *Den lutherska, grekiska, katolska f-en*, samtliga lutherska &c. lärans bekännare.

FÖRSÄMLINGSBO, m. 3. pl. — *bor.* Den, som bor i en församling (hem. 4). — *Syn. (på landet) Sockenbo.*

FÖRSÄMLINGSNÄMD, m. 3. Benämning på

fattigvårdsstyrelsen i hvardera af Stockholms stads territorial-församlingar.

FÖRSÄMLINGSORT, m. 3. Ort, der flera personer i och för något visst ändamål församlas. — I enahanda mening brukas äfven orden: *F-srum, -säl, -sställe.*

FÖRSÄTS, försäts, m. 3. (log.) Benämning på hvardera af de tvänne föregående satserna i en slutledning (syllogism). *Öfversats och undersats äro båda f-r.* — *Syn. Premiss.*

FÖRSÄTT, försätt, a. 1. (egentl. part. pass. af *Försätta*) Säges om en masugn, då deraf ett på kol fattigt, hvitt tackjern och en mycket jernhaltigt slagge erhålles.

FÖRSE, förse, v. a. 2. (böjes som *Se*) 1) Sörja för, att person eller sak erhåller något för densamma behöfligt, nödvändigt. Åtföljes nästan alltid af prep. med. *F. någon med pennningar, kläder. F. ett hus med möbler, en fästning med lifsmedel, proviant, ammunition. F. en flicka, se Försörja.* — 2) Till en sak bifoga en annan såsom prydnad, tillbehör, till skydd, o. s. v. *F. ett spegelglas, en tåst med ram.* — *F. sig, v. r.* At sig anskaffa något, som man behöfver. *F. sig med pennningar, pass, rekommendationsbref, o. s. v. Han f. sig sig med allt, hvad han kunde komma att behöfva.*

FÖRSE SIG, förse, v. r. 2. (böjes som *Se*) 1) Se riktigt. *Jag f. sig mig: det var icke hon.* — *Syn. Se orätt, galat, oriktigt.* — 2) (fig. i moralisk mening) Fela. *Det är lätt att f. sig. Han råkade att f. sig emot honom.* Brukas för denna bem. ej i imperfectum. — *Syn. Se Fela*, 4. — 3) Se så mycket på ett föremål, att dess bild för mycket sysselsätter ens inbillningskraft. *F. sig på en flicka, försöka sig i henne.* Om en halvande lustru säges, att hon f. sig på någon eller något, då föstret derigenom erhåller något fel, hvarigenom det i visst afseende liknar den person, det djur, det föremål, hvaraf modrens ögon för mycket varit fästade, t. ex.: *Fästret har fått ett lyte deraf, att modren f. sig på en apa.* — 4) *F. sig till, se Tillförsä sig.*

FÖRSEELSE, förseelse, f. 3. Händelsen, omständigheten, att man förser sig (hem. 2); oupp-säligt fel af lindrigare beskaffenhet. *Det skedde af f. Göra sig skyldig till en f. mot någon.* — *Syn. Se Fel*, 2.

FÖRSEENDE, förseende, n. 4. 1) Handlingen, hvarigenom någon eller något förses. *En fästnings f. med lifsmedel.* — 2) Se *Förseelse*.

FÖRSEGLA, förseglä, n. 3. (skepp.) Hvar och ett af de på förresningen och hogsprötet befintliga segel.

FÖRSEGLA, förseglä, v. a. 1. Tillsluta medelst påtryckning af sigill. *F. ett bref. F. ett rum, gvarilänskap, m. m.*

FÖRSEGLANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något förseglas.

FÖRSEGLING, f. 2. 1) Se *Förseglande*. — 2) Det, hvarmed något är förseglat. *F-en på ett bref. Bryta f-en.*

FÖRSEL, förslä, m. sing. (mindre brukl.) Förflyttning af saker eller varor ifrån ett ställe till ett annat medelst dragare eller farkost.

FÖRSELE, försele, m. 2. pl. — *selar.* Den del af en sele, som har sitt läge vid halsen och bringan.

FÖRSIGGÄ, försiggä, v. n. 2. (böjes som *Gå*) Ske, förrättas. Säges isynnerhet om offentliga handlingar, ceremonier, operationer, o. s. v. *Vig-seln f. gick i går.* — Älv. *Gå för sig.*

FÖRSIGKOMMEN, försiktig männ, a. 2. neutr. — *et.* Som kommit sig väl före, gjort goda framsteg, förkovrat sig i något. Brukas endast i förbindelse med adverbena *väl, bra, ganska, mycket, föga, ringa*, m. fl. *Väl f. i latinet.*

FÖRSIGTIG, försiktig, a. 2. 1) Som väl öfverväger de möjligen inträffande farliga följderne af en handling och derefter rättar sitt handlingsätt. *Han är mycket f. i alla sina företag.* — *Syn.* Aktsam, Varsam. — 2) Som röjer, uttrycker, tillkännagifver försigtighet. *F-t handlingsätt, uppförande.*

FÖRSIGTHET, f. 3. Egenskapen att vara försiktig. *Saken fordrar största f. Bruka f.* — *Syn.* Varsamhet, Aktsamhet.

FÖRSIGTHETSMÄTT, n. 5. Mått och steg, som af försigtighet vidtages.

FÖRSIGTIGT, adv. På ett försiktigt sätt, med försigtighet. *Gå f. till våga.* — *Syn.* Varsamt, Aktsamt.

FÖRSILFRA, försilfrva, v. a. 1. Öfverdraga tytan af ett ämne med ett tunt lager af silfver. — *Försilfrande*, n. 4.

FÖRSILFRING, f. 2. 1) Förfarandet, då man försilfrar. — 2) Tunt lager af silfver, hvarmed ett ämne blifvit öfverdraget.

FÖRSINA, försina, v. n. 1. Helt och hållet sina (både i egentl. o. fig. mening). — *Försinande*, n. 4.

FÖRSINKA, försinka, v. a. 1. (af gamla verbet *Seinka*, sinka, dröja) Onödigtvis fördröja något så länge, att det sker, inträffar, göres nog sent. *F. något.* — *Syn.* Fördröja, Söla med, Försumma. — *F. sig*, v. r. Onödigtvis förlora tiden, dröja, uppskjuta med något. — *Försinkande*, n. 4.

FÖRSINLIGA, försinliga, v. a. 1. Göra för sinnena fattlig. Nytt ord, bildadt efter det tyska *versinnlichen* och brukadt förnämligast i litterär, isynnerhet filosofisk stil. — *Försinligande*, n. 4.

FÖRSITTA, försitta, v. a. 3. (höjes som *Sitta*) (lagt.) *F. tiden*, ej iakttaga af lag eller domare bestämd tid. *F. sin rätt, sin talan*, genom sådan uraktlåtenhet blifva sin rätt, talan förlustig. — *Försittande*, n. 4.

FÖRSJUNKA, försjunga, v. n. 3. (höjes som *Sjunka*) Helt och hållet sjunka. Brukas mest i fig. mening, t. ex.: *F. i djupa tankar, i betraktelser*, helt och hållet, uteslutande öfverlemnna sig deråt, så att man ej ger akt på något annat. — *Syn.* Fördjupa sig, Förfalla, Fälla. — *Försjunkande*, n. 4.

FÖRSKAFFA, förskaffa, v. a. 1. 1) Genom sin omsorg, sitt bemödande, inflytande, förord o. s. v. laga, att en annan bekommer något, som kan vara honom till nytta, nöje, bekvämlighet, o. s. v. *F. någon penningar, tillgångar, medel, nöjen, njutningar, en syssla, en fullmakt.* *Det är jag, som f-t honom denna betjent.* *F. någon audiens.* *F. någon upplysningar, underättelser.* — 2) (fig.) Vara orsak till, bereda. *Detta skall f. oss någon vinst.* *Denna seger f-de landet fred.* *En tillfällighet f-de mig det nöjet att få se honom.* — *Syn.* Se Skaffa (för begge bem.).

FÖRSKAFFANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något förskaffas.

FÖRSKANSÅ, förskanssa, v. a. 1. Medelst förskansningar (se *Förskansning*, 2) skydda mot fiendens anfall. *F. ett läger.* — Brukas äfv. reflexivt, t. ex.: *F. sig emot fienden.* — *Syn.* Se Befästa.

FÖRSKANSANDE, n. 4. Skyddande genom förskansningar.

FÖRSKANSNING, f. 2. 1) Se *Förskansande*. — 2) Bestämning på de tillfälliga befästningar, hvilka under ett fälttåg anläggas till skydd emot fiendeliga anfall, och uppföras i hast med för handden varande medel, aldrig med något varaktigt byggnadssätt. — 3) Se *Skans*. — *Ss. F-stintie.*

FÖRSKANSNINGSKONST, f. 3. Se *Fällefästningskonst*.

FÖRSKAPA, förskäpa, v. a. 1. (föräldr.) Se *Omskapa*. — *Förskapande*, n. 4. o. *Förskapning*, f. 2.

FÖRSKARP, förskärp, n. 5. (skepp.) Det smala af hogen, under vattenlinien.

FÖRSKEDE, försjéde, n. 4. (af *Skede*; prov.) Se *Försprång, Försteg*.

FÖRSKEPP, n. sing. (skepp.) Den del af ett fartyg, som är för om fockrosten.

FÖRSKINGRA, försjunga, v. a. 1. 1) Helt och hållet skingra. *F. en skock af vargar, en trupp af fiender, en armé.* Nyttjas äfv. figurligen i samma mening, t. ex.: *F. tvifvel, misstankar, farhågor.* *F. sorgen.* — *Syn.* Se *Skingra*. — 2) a) Genom utgifter för egen räkning göra ända på penningar, egendom, som man för andras räkning har om händer eller i förvar. *F. om händer hafda medel, anförtradt gods.* — b) Förlösa (hvad man själv äger). *Han har redan f-t den betydliga egendom, han fick ärfva.* — *Syn.* Se *Förlösa*.

FÖRSKINGRANDE, n. 4. o. **FÖRSKINGRING**, f. 2. Handlingen, hvarigenom man förskingrar. **FÖRSKINN**, försjinn, n. 3. Beredd skinn eller beredd mindes hud, hvarmed en del arbetare och handverkare betäcka främre delen af kroppen ifrån halsen ned till knäna eller ännu längre ned, fastad om lifvet vanligtvis med spänne och öfver axlarna med remmar.

FÖRSKJUL, försjöl, n. 5. Skjut till skydd framför något.

FÖRSKJUTA, försjuta, v. a. 3. I. (höjes som *Skjuta*) Skjuta något framför något annat. *F. regeln för en darr.* — Älv. *Skjuta för.* — *Förskjutande*, n. 4. o. *Förskjutning*, f. 2.

FÖRSKJUTA, försjuta, v. a. 3. II. (höjes som *Skjuta*) 1) Förklara, att man ej mer erkänner släktskaps-, vänskaps- eller kärleksförbindelse med någon. *F. ett barn, en vän, en maka, en älskarinna.* — 2) (i fråga om Gud) Fräntaga sin nåd. *Herren f-ter ej dem, som i tro och kärlek söka honom.* — *Syn.* Förkasta, Förneka. — 3) Lemna (penningar) i förskott. *F. någon penningar till ett förelag.* — *Syn.* Försträcka, Gifva, lemna i förskott.

FÖRSKJUTANDE, försjutannde, n. 4. och **FÖRSKJUTNING**, försjutting, f. 2. Handlingen, hvarigenom någon eller något förskjutes.

FÖRSKO, försko, v. a. 2. Sätta nytt framläder på skodon, när det gamla blifvit söndrigt.

FÖRSKONA, förskona, v. a. 1. o. 2. 1) Icke behandla någon så hårdt, så strängt, som man kunde. *F. en fiende, en ovän.* I denna bem. brukas hellre det enkla verbet *Skona*. — 2) (med prep. *ifrån* eller *för*) Låta någon slippa något pinsamt eller obehagligt. *F. någon ifrån straff, böter, ifrån en möda, en förrättning.* *F. mig för att nådögas straffa.* *Mätte Gud f. mig derifrån!* *F. mig för din åsyn*, jag vill ej se dig för mina ögon. Brukas stundom äfv. absolut, t. ex.: *F. mig, jag ber.* — *Syn.* Eftergifva, Befria från.

FÖRSKONANDE, n. 4. Se *Förskoning*, II. **FÖRSKONING**, förskoning, f. 2. I. Skodons försöende med nytt framäder.

FÖRSKONING, förskoning, f. 2. II. Handlingen, hvarigenom någon förskonas. *F. ifrån något.* *Straffa utan all f.* — *Syn.* Förskonande, Skoning, Skonsmål, Benådning, Eftergift.

FÖRSKOTT, förskött, n. 3. o. 3. Penningar, som man lemnar någon på förhand, i afbetalning på ett arbete. *Han fick 20 r:dr i f. på det beställda arbetet.* *Gifva någon f-er.* *Gå i f. för något*, på förhand betala kostnaderna derför. *Ligga i f. för någon*, hafva på förhand lemnat honom penningar för ett arbete, hvarmed han är sysselsatt.

FÖRSKOTTESVIS, försköttvis, adv. Såsom förskott, i förskott. *F. erhålla en summa.*

FÖRSKRIFNING, förskrifning, f. 2. I. Handlingen, då man skriver för (fö) någon, för att lära honom att skriva.

FÖRSKRIFNING, förskrifning, f. 2. II. Handlingen, då man förskriver (II); händelsen, omständigheten, att något förskrives. a) *F. af veor.* — b) *En penningsummas f. till någon.* — 2) Skriftlig försäkran, hvarigenom en person tillförsäkras om något, en realrätt eller panträtt öfverläts, eller utbetalning till någon af en viss summa på viss tid utfästes. Har sammansättningsnarna: Pantförskrifning, Skuldförskrifning. Brukas allmänast i samma mening som Skuldsedel.

FÖRSKRIFT, förskrift, f. 3. Skrifvet eller tryckt mönster för skrifning, hvarefter den, som skall lära sig att skriva, kan rätta sig vid bokstärvernes formning och sammansättning. *Skrifva efter f.*

FÖRSKRIFVA, förskriva, v. a. 3. I. (höjes som *Skrifva*) Skrifva något för en annan, som skall lära sig att skriva, till rättelse för honom. — Vanligen säges *Skrifva för*. — *Förskrifvande*, n. 4.

FÖRSKRIFVA, förskriva, v. a. 3. II. (höjes som *Skrifva*) 1) Skriftligen genom bref låta något komma från en allägen ort. *F. en prestat ifrån Småland, apelsiner ifrån Messina.* I fråga om utrikes orter brukas äfv. *Införskriva*. — *Syn.* Requirera. — 2) a) (i allmänhet) Skriftligen tillförsäkra en om något. *F. sin själ åt Satan.* — b) Skriftligen öfverläta åt någon antingen en realrättighet, t. ex. en egendom (såsom vid länsförskrifningar), eller en panträtt. *F. till någon en egendom i pant.* — c) Skriftligen utfästa sig att till en person på viss tid betala en viss summa penningar. *F. 1000 r:dr till någon.* Brukas i denna sednare bem. icke gerna. Man säger hellre: Gifva revers, skuldsedel, förskrifning. — *F. sig*, v. r. 1) Skrifva orätt, göra ett skrifvel. *Man kan lätt f. sig, när man har brådt om.* — 2) Skriftligen utlofva, att på vissa villkor, efter viss tid, med sin person eller förmögenhet tillhöra någon såsom dess egendom. Förekommer under denna bem. i det vidskepliga uttrycket: *F. sig åt sam, åt djefvelen, åt him hälle.* — 3) Skriftligen utfästa sig att till en person på viss tid betala en viss summa. *Han har f-vit sig att till N. inom 6 månader betala en summa af 100 r:dr banko.* — 4) Härleda sig ifrån, hafva kommit ifrån. *Dessa apelsiner f-sig ifrån Messina.* *Engelska konstitutionen f-ver sig ifrån konung Johans utan Land regering.* *Denna intrig f-ver sig ifrån ingen annan än honom.* — *Syn.* Se Härleda sig.

FÖRSKRIFVANDE, n. 4. Se *Förskrifning*, II, bem. 1.

FÖRSKRÄCKA, förskräcka, v. a. 2. Orsaka förskräckelse (se d. o.). *Han f-cker folk med sitt blotta utseende.* *Du f-cker mig med hvad du säger.* *Han blef helt f-ckt vid denna nyhet.* — *Syn.* Skrämma, Alterera, Förfära, Väcka fruktan, Ingifva fasa, Ingjaga förskräckelse, Förskrämma. — *F-s*, v. d. Blifva förskräckt. *F. för något.* *Han f-cktes vid denna nyhet.* — *Syn.* Förfäras, Rådas, Fasa, Blifva rädd, skräm, Blifva till sig.

FÖRSKRÄCKELSE, f. 3. Plötsligt uppkommen häftig känsla af fruktan för något övintadt ondt. *Beitags af f.* *Ingjaga f. hos någon.* *Hon blef alldeles stum af f. vid denna oväntade syn.* *Taga en ända med f.*, på ett förskräckligt sätt. — *Syn.* Förfäran, Förfärelse, Fasa, Fruktan, Skrämme, Skräck.

FÖRSKRÄCKLIG, förskräcklig, a. 2. 1) Som väcker, förorsakar, ingjagar förskräckelse. *En f. menniska.* *Ett f-t djur.* *En f. händelse.* *Han ser f. ut*, hans utseende kan förskräcka folk. — *Syn.* Fastlig, Obegyllig, Afskyvärd, Bister, Fruktansvärd, Förfärande, Fasadäckande, Fasansfull, Fasansvärd, Gruflig, Ryslig, Hisklig, Gräslig. — 2) (fam.) Se *Fastig*. — *Syn.* Se *Stor*.

FÖRSKRÄCKLIGEN, adv. Se *Förskräckligt*. **FÖRSKRÄCKLIGHET**, f. 3. (föga brukl.) Egenskapen att vara förskräcklig.

FÖRSKRÄCKLIGT, adv. Se *Fastigt*. — *Syn.* Se *Ganska, Mycket*.

FÖRSKRÄCKT, part. pass. af *Förskräcka*. Betagen af förskräckelse. Brukas någon gång substantivt, t. ex.: *De politiskt f-e.* — *Syn.* Rädd, Förfärad, Skräm, Altererad, Haj.

FÖRSKRÄCKTHET, f. 3. Egenskapen hos en person, att lätt och vid minsta anledning blifva förskräckt. Nytt ord, brukligt mest i tidnings- och pamfletstil. *Politisk f.*

FÖRSKRÄMMA, förskrämva, v. a. 2. Skrämna någon så, att han ej vet till sig af fruktan. Brukas mest i part. pass. och deraf bildade tempor. *Han blef alldeles f-m.* *Se f-md utl.*

FÖRSKUGGA, förskugga, v. a. 1. (föga brukl.) Se *Schallera*. — *F. sig*, v. r. Säges om färger i en målning, då de på ett för ögat behagligt sätt omärkligt förlora sig i hvarandra. — *Förskuggande*, n. 4. o. *Förskuggning*, f. 2.

FÖR SKULL, för skull. Preposition, som nyttjas, för att antyda orsaken till något. Är egentligen substantivet *Skuld* (i fornpråket äfv. *Skuld*) med prep. *för*, och konstrueras således helt naturligt med genitiv eller pron. poss., men nota genitivi s utlemmas ofta för vällyndet skull. Orden *för* och *skull* åtskiljas alltid af det ord, till hvilket de hänföra sig. *F. hans, hennes, deras s.* *F. min, din, vår, eder s.* *F. din fars, din mans, din brors s.* *F. Guds s.* *F. den orsaken s.* *F. dessa orsaker s.* *F. våra synder s.* *F. nöd s.* *F. ro s.* — *Syn.* I anseende till, För.

A. n. m. En och annan yrkar, att man bör skriva *för skuld*, i öfverensstämmelse med substantivet *Skuld*; men, ehuru detta visserligen kan äga skäl för sig, är dock skriftsättet *För skull* na så allmänt vedertaget och har så gammal häfd för sig (redan *Spegel* i sin *Svenska Ordbok* stöfvar det så, att någon förändring häruti ej torde kunna förväntas, utom det att *För skull* har ett ickeare ljud. Att skriva t. ex. *För löd skuld*, *för ro skuld*, vore utan tvifvel lika obehagligt både för öga och öra.

FÖRSKYLA, försjyla, v. a. 2. (föga brukl.) Se Skyla.

FÖRSKYLLA, försjylla, v. a. 1. o. 2. (t. verschulden) 1) Vedergälla. *Buru skall jag f. dig för din möda?* Är numera i denna bem. föräldrad. — Syn. Se Vedergälla. — 2) Genom uppförande förtjena. *Han har icke f-llt ett sådant behandlingsställe. Detta har han f-llt på sin broder*, genom sitt elaka handlingssätt emot sin broder. — Syn. Se Förtjena.

FÖRSKYLLAN, försjyllan, f. sing. indef. 1) Omständigheten, att man genom sitt uppförande förskyllar något (godt eller ondt). *Utan all vär f. eller värdighet*. Brukas mest i det kyrkliga språket, samt älv. stundom i halft skämsam ton. — Syn. Förtjenst. — 2) (mindre brukl.) Vällande. *Jag rådde icke för det; det skedde utan min f.* — Syn. Se Skuld.

FÖRSKYMMA, försjymma, v. a. 2. (föga brukl.) Förtaga ljuset, dagern för någon eller något. — Vanligare *Skymma för*. — *Förskymmande*, n. 4.

FÖRSKÄFTNING, f. 2. (i hammarsmedjor) Den del af hammarskastet, som räcker utom hammarsögat.

FÖRSKÄMMA, försjämna, v. a. 2. Helt och hållet skämma (både i egentlig och fig. mening). *I stark värme f-mes kött snart*. (Fig.) *Sjelfsväld f-mer sederna*. — Syn. Se Förderfva. — Part. pass. *F-mä* brukas stundom nästan adjektivt, t. ex.: *F. smak*, *f-a seder*. — *F-s*, v. d. Blifva helt och hållet skänd. — Syn. Se Förderfvas.

FÖRSKÄMMADE, n. 4. Verknigen, hvarigenom något förskämmas.

FÖRSKÄMNING, f. 2. 1) Se *Förskämmande*. — 2) Förskämdt tillstånd. Sägdes både i egentlig och fig. mening. *Köttets f. tillät icke att begagna det*. *Sedernas f. är intet godt tecken för en stat*. — Syn. Anskändhet, Förderf.

FÖRSKÄRA, försjära, v. a. 3. (höjes som Skära) Vid en måltid skära sänder (kött, kaka, o. s. v.) för de öfriga bordsgästerna. Vanligare *Skära för*. — *Förskärande*, n. 4. o. *Förskärning*, f. 2.

FÖRSKÄRARNIF, försjärarnif, m. 2. pl. — *knifvar*. Enkom förfärdigad, stor och hvass knif, som begagnas vid förskärning. — *Förskärargaffel*, m. 2. pl. — *gafflar*. Deremot svarande gaffel.

FÖRSKÖNA, försjöna, v. a. 1. (t. verschönern) Göra skönare, vackrare, prydligare. *F. ett ställe*. *En blyg rodnad f-de hennes läcka drag*. — *Förskönande*, n. 4. Handlingen ell. verknigen, hvarigenom person eller sak förskönas.

FÖRSKÖNING, f. 2. 1) Se *Förskönande*. — 2) Förskönadt tillstånd.

FÖRSLAFVA, försläva, v. a. 1. Göra till slaf, underkasta träldom, göra till tänkesätt och ställning lik en slaf, en träl. *Prestvilde f-r ett folk*. — *Förslafvande*, n. 4.

FÖRSLAG, försläg, n. 3. I. 1) Första slaget, rättighet till första slaget. *Hafva f-et vid kagelspel*. — 2) (i musik) Små noter, som till prydning föregå en hufvudnot och anslås före denna, men så hastigt, att de ingå i densammans takt. — Syn. Maner. — 3) (fyrv.) Spel af trä eller pepp i en vanlig raket; lerpropp i brandraket. — 4) (artil.) Försladdning af hö och halm till kanoner.

FÖRSLAG, försläg, n. 3. II. 1) Hvad som föreslås (jfr. *Förslå*) till öfvervägande, öfverlägg-

ning, för att antingen antagas eller förkastas. Göra någon ett f. om en sak. *Framställa ett f. Öfverlägga om, öfverväga, besluta sig för, antaga, förkasta ett f. Gifva f. på någon, något, se Förslå. Hafva i f. påtänka någon eller något, att föreslås. Komma upp med ett f. på finna och framställa det. Det skedde på hans f., till följe af, i enlighet med hans f.* — Ingår i sammansättningen Giltmålslöfslag. — 2) Första tanken till något, som är ämnadt att utöfvas; första utkastet till en skrift. *Göra upp f-et till ett förtälg. Uppsätta f-et till ett kontrakt. Det är ännu blott ett f. Det är långt emellan f-et och verkställigheten. F. till en ny lag. F. till en byggnad, planritning dertill. För denna bem. har ordet i plur. älv. Förelager. Han har stora f-er, skall du tro.* — Bildar sammansättningarna Byggnadsförslag, Lagförslag. — Syn. Plan, Utkast, Projekt. — 3) Utarbetad beräkning af de förmodade kostnaderna i och för utförandet af ett tilltänkt företag, eller af de utgifter och inkomster, som beräknas för någon viss kommande tidsrymd. *Göra upp f. till kostnaderna vid en jernvägsanläggning.* — Här sammansättningarna Kostnadsförslag, Målnadsförslag. — 4) Af vederbörande myndighet uppsatt skrift, hvarj viss person föreslås till någon ledigvarande tjänst. *Landsböhjdingen, konsistorium upprättar f. till syslan. Sätta, uppföra någon på f. till en tjänst. Hafva första rummet på f-et. Stå på f-et till en sysla.* (Fig.) *Stå på f. till något, vara i fråga att blifva eller erhålla något.*

FÖRSLAGEN, förslägan, n. 2. neutr. — et. 1) Som vid föreslående behöf genast är färdig med förslag till medel, utvägar. *En f. karl. Ett f-et hufvud.* — Syn. Fintlig, Rådlig. — 2) Som lätt hittar på utvägar, när det är fråga om att med list vinna något. *En f. skålm.* — Syn. Se Listig.

FÖRSLAGENHET, f. 3. Egenskapen, att vara förslagen.

FÖRSLAGGA, förslägga, v. a. 1. (metallurg.) Rena ädlare metaller ifrån dem följande oädlare, genom dessas förvandling till en lättmalt slagg. — *Förslagande*, n. 4. o. *Förslagning*, f. 2.

FÖRSLAGSMÅKARE, förslagsmakare, m. 3. En, som alltjemt uttänker och framställer förslag (hem. 2), hvilka i allmänhet äro mer eller mindre överkastbara. — Syn. Projektmakare.

FÖRSLAGSMÅKARI, n. 3. Ideliskt uttänkande och framställande af mer eller mindre överkastbara förslag (hem. 2). — Syn. Projektmakari.

FÖRSLAGSMENING, f. 2. Se *Hypotes*.

FÖRSLAGSRÄKNING, f. 2. Räkning, uppgjord endast förslagsvis.

FÖRSLAGSSUMMA, f. 1. Summa, förslagsvis antagen.

FÖRSLAGSVIS, adv. På förslag, såsom förslag; endast beräknadt, ej i verkligheten. *Jag vill blott f. nämna herr N. såsom passande till syslan. F. beräknade kostnader.*

FÖRSLAPPA, försläppa, v. a. 1. Göra slapp (både i egentl. o. fig. mening). *Sött f-r magen. Veklighet f-r sederna.* — Syn. Se Försvaga. — *F-s*, v. d. Blifva förslappad.

FÖRSLAPPANDE, n. 4. Verknigen, då något förslappas.

FÖRSLAPPNING, f. 2. 1) Se *Förslappande*. — 2) Förslappadt tillstånd.

FÖRSLÄMMA, förslämma, v. a. 1. (med.)

Uppfylla med för stor myckenhet af slem. *Viss mat f-r kroppen, magen. Hans bröst är f-d.* **FÖRSLÄMMADE**, n. 4. Verknigen, då kroppen eller någon del deraf förslämmas.

FÖRSLÄMNING, f. 2. 1) Se *Förslämma*. — 2) Förslämdadt tillstånd.

FÖRSLITA, förslita, v. a. 3. (höjes som *Slita*) Genom brukande utnåta. Sägdes mest i fråga om klädespersedlar. *F. en mundering.* — *Förslitande*, n. 4. o. *Förslitning*, f. 2.

FÖRSLUG, förslug, a. 2. (pop. o. fam.) Se *Förklok*.

FÖRSLUGHET, f. 3. Se *Förklokhet*. **FÖRSLÅ**, förslå, v. a. 3. I. (höjes som *Slå*) Slå någonting framför en sak, till skydd eller för annat ändamål. *F. bräder för ett fönster vid rapping*, o. s. v. — Älv. *Slå för*.

FÖRSLÅ, förslå, v. a. 3. II. (höjes som *Slå*, men här i sup. och deraf härledda tempora både *Förslagit* och *Förslått*) Vara tillräcklig, räcka till. *Den summan f-r icke till hans underhåll. Det f-r icke långt.* — Syn. Räcka till.

FÖRSLÄNDE, försläände, n. 4. Handlingen, då man förslår (se *Förslå*, I.).

FÖRSLÄPA SIG, försläpa, v. r. 1. (föga brukl.) Arbeta ut sig.

FÖRSLÄPPA, försläppa, v. a. 2. (föga brukl.) Se *Släppa*.

FÖRSLÖA, förslöa, v. a. 1. Göra slö (både i egentl. o. fig. mening). *Surt f-r tänderna. Fylleri f-r själens bästa egenskaper.* — Syn. Se *Försvaga*. — *Förslöande*, n. 4.

FÖRSLÖSA, förslösa, v. a. 1. o. 2. Genom slöseri göra ände på *F. sin egendom, sin förmögenhet, sina penningar på nöjen*. — Brukas äfven i fig. mening, t. ex.: *F. sina krafter på onyttiga företag. F. sina talanger, sitt snille på idel lappr.* *F. sin tid på tomma nöjen.* — Syn. Bortslösa, Bortplottra, Bortsluddra, Bortsudda, Bortslarva, Förskingra, Göra öfver med, Förspilla, Spilla, Bortspilla, Förstöra, Försläta, Föröda.

FÖRSLÖSANDE, n. 2. Omständigheten, att man förslöser, att något förslöses.

FÖRSLÖSARE, m. 3. (föga brukl.) Den, som förslöser eller förslöst något. Brukas aldrig utan i förbindelse med ett substantiv, som utmärker, hvad som förslöses eller blifvit förslöst, t. ex.: *Hr N., denne f. af ett stort arf.*

FÖRSMÅK, försmåk, m. sing. Inbillad känsla, då man tycker sig på förhand smaka något, vare sig behagligt eller obehagligt. *Jag har redan en f. af de praktiska pastejern, vi så till midagen.* Brukas älv. ganska ofta i fig. mening, t. ex.: *Känna en f. af paradises fröjd, finna sig ytterst lycklig, öfversäll.*

FÖRSMÅ, försmå, v. a. 2. 1) Vägra att emottaga, att antaga något, emedan man aktar det allt för ringa. *Jag ber, f. ej min ringa gåfva. F. ej vår ödmjuka hyllning. Ni f-r min vänskap. Han f-r mina tjänster. Det är ej att f., kan med fördel antagas.* — Syn. Se *Förakta*. — 2) Anse under sin värdighet. *Jag f-r dessa dätiga medel att komma till målet. Jag f-r att hämnas på honom.* — Syn. Sätta sig öfver, Förakta. — *Försmående*, n. 4.

FÖRSMÅDA, försmåda, v. a. 1. (t. schmähen af *Schmach*, skymf) 1) Skymfa, gäckta med ord (ej genom skrift) eller åtbörder. — Syn. Se *Småda*. — 2) (pop. o. fam.) Förtreta genom smådligt tal, genom hän, gäckel eller skymfligt beteende.

FÖRSMÅDANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon försmådas.

FÖRSMÅDARE, m. 3. (mindre brukl.) Den, som försmådar eller försmådat någon. Brukas mest i förëning med substantiv i genitiv eller pron. poss.

FÖRSMÅDELSE, f. 3. 1) Skymfligt eller spefult yttrande till någon. — 2) (pop. o. fam.) Se *Förtret*.

FÖRSMÄDLIG, a. 2. 1) (om sak) a) Sägdes om det, hvarigenom någon försmådas. *F-a ord. F-t yttrande. F-a miner, åtbörder.* — Syn. Se *Skymf*. — b) (pop. o. fam.) Se *Förtretlig*. *Hvarken f. händelse!* — 2) (om person) a) Som försmådar, böjd för att försmåda andra. *Han är alltid så f. emot mig. Det är en bra f. menniska.* — b) (pop. o. fam.) Förtretlig, tråkig. *Om man ändå kunde bli af med den f-a menniskan, som nu så länge tråkigt ut oss med sitt prat!*

FÖRSMÄDLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara försmädlig.

FÖRSMÄDLIGT, adv. På ett försmädligt sätt. Se *f. på någon*.

FÖRSMÄKTA, försmäakta, v. r. 1. (t. verschmachten) Vara vanmäktig, alldeles kraftlös. *F. af hunger, törst, hetta.* — *Försmäktande*, n. 4.

FÖRSMÄLTA, försmälta, v. a. o. n. 2. 2) Helt och hållet smälta (i både aktiv och neutral bem.). — Syn. Se *Smälta*. — 2) (mål.) Så blanda, fördrifva färger, att den ena omärkligt öfvergår i den andra. — *Försmältande*, n. 4. o. *Försmältning*, f. 2.

FÖRSMÛLLA, försmulla, v. a. 1. (af gamla ordet *Snüll*, konstfärdighet, konst, list) Genom svek och list tillägna sig sjelf något af det man har om händer eller som blifvit en anförtrödd; ej rätteligen uppgifva, hvad man uppburit, eller föregifva större utgift, än som verkligen ägt rum, för att olofligen åtkomma det, som blifvit för litet eller för mycket uppgifvet. *Genom falska räkningar f. kronans medel. F. tuller, svikligen undandraga kronan den henne tillhöriga tull för någon vara. Jfr. Underslef.* — *Försmüllande*, n. 4. o. *Försmüllning*, f. 2.

FÖRSOCKRA, försäcka, v. a. 1. (fig.) Se *Förtjufva*. — *Försockrande*, n. 4. o. *Försockring*, f. 2.

FÖRSOFFA, v. a. 1. (t. ersaufen, dränka) Göra sömnig, trög, loj, lat. *Lättja och vållust f. menniskan, f. sinnet.* — Part. pass. *F-d* brukas nästan som adjektiv, t. ex.: *En f. syndare*, som är i ett slags syndadvala. *F. i laster*, försänt (*ersoffen*) i laster.

FÖRSOFFANDE, n. 2. Verknigen, hvarigenom någon försoffas.

FÖRSOFFNING, f. 2. 1) Se *Försoffande*, n. 4. — 2) Försoffadt tillstånd. *En syndares f. syndadvala.*

FÖRSOFVA, försofva, v. a. 3. (höjes som *Sofva*) Genom sofvande försumma, förspilla. Som aktiv föga brukligt. — *F. sig*, v. r. Sofva ut öfver tiden, genom för långvarig söm försumma något, som bort göras.

FÖRSONA, försona, v. a. 1. o. 2. (t. versöhnen) 1) (med person till objekt) a) Blidka någon, som är förtvornad. *Han är ond på mig, men jag vet medel att f. honom. F. gudarna med offer. Låta f. sig, låta sig f-s.* — Syn. Blidka. — b) Förtika (öfvänner). *Han f-de dem med hvarandra. Denna händelse f-de dem åter.* —

Syn. Se **Förlika**. — c) *F. folket* sades om de judiska och hedniska presterna, då de med offer föreställades rena folket ifrån synd och tillvinna det gudomens nåd. — **Syn.** Renna, Skära. — 2) (med sak till objekt) a) På något sätt utplåna skulden, tillräknandet för något slags öfverträdelse. *F. ett brott, en synd, ett fel, en förseelse.* — **Syn.** Godtgöra. — b) *Förlika. F. partierna, länkesätten, meningarna.* — *F. sig, v. r. F. sig med någon, blifva vän med någon, som förut varit ens ovän, fiende.*

FÖRSONANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon eller något försonas. — **Adj.** 1. (egentl. part. akt.) Som försonar; tjenlig, lämplig att försona. *En f. lära. Hålla ett f. tal till folket.*

FÖRSONARE, m. 3. Den, som försonar eller försonat. *F-n*, benämning på J. Kristus, emedan han genom sitt lidande och död försonat den fallna människan med Gnd. *F-ns lära*, kristendomen.

FÖRSONARINNA, f. 1. Qvinna, som försonar eller försonat.

FÖRSONING, f. 2. 1) Se **Försonande**, n. — a) *Tvenne odönners f. sins emellan eller genom en annans bemedling.* — b) *Folkets f. genom offerpresterna.* — c) *F-en af ett brott, ett fel.* — d) *Partiernas, meningarnes f.* — 2) (relig.) a) (i allmänhet) Återställelse af det genom synden upphäfnade förhållandet emellan Gud och människan, medelt någon högtidlig religionshandling (t. ex. hos Judarna m. fl. genom offer). — b) (enligt kristna läran) *Christi f.* eller blott *F-en*, människoslagets försoning med Gud genom Christi förtjänst, d. v. s. hans lära, fördom, lidande och död.

FÖRSONINGSDÖD, m. sing. 1) Död, som någon lider, för att försona något svårt brott emot samhället. — 2) (i kyrklig stil) *Christi f.*, Christi död på korset till försoning för världens synder.

FÖRSONINGSFEST, m. 3. Stor fest hos Judarna, då folket försonades med Gud för de synder, det under loppet af det tilldömda året hade begått.

FÖRSONINGSLÄRAN, f. sing. def. Läran om världens försoning med Gud genom Christi lidande och död.

FÖRSONINGSMEDEL, n. 3. Medel, hvarigenom någon försonas eller kan försonas.

FÖRSONINGSOFFER, n. 5. Offer, hvarigenom, enligt fördom allmänt rådande religionsföreställningar, man trodde sig kunna försona gudomen.

FÖRSONLIG, a. 2. 1) (om person) Som låter försona sig, höjd, villig till försoning. *En f. människa.* — Man säger äfv. *F-t hjerta, sinne, o. s. v.* — 2) (om sak) Som kan försonas. *Ett f-t brott.* I denna bem. mindre brukligt.

FÖRSONLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara försonlig.

FÖRSÖRG, försörj, f. sing. indef. Omständigheten, att man sörjer för, besörjer något. *Det har skett genom herr N:s f. Draga f. om någon, sörja för ens angelägenheter, behof, upphälla. Draga f. om något, sörja för, att något sker, uträttas. Drag f. om skjutshästar, att skjutshästar erhållas. Drag f. om, att vi få rum.* — **Syn.** Se **Omsorg**.

FÖRSPÄNN, förspänn, n. 3. Hästar, som äro förspända framför dem, hvilka gå närmast vagnen.

FÖRSPEL, förspät, n. 3. 1) Se **Prelud.** — 2) (fig.) Tilldragelser, som föregå och likasom inleda någon stor och märklig händelse. *F-et till franska revolutionen.* — **Syn.** **Förelöpare**.

FÖRSPELA, förspela, v. a. 1. o. 2. Genom fel, misstag, försummelse i spel mista. *F. en bricka.* Man säger vanligare **Bortspela**. — *F. sig, v. r.* Begå fel, misstag vid spelning (med kort, o. s. v.).

FÖRSPIKA, förspika, v. a. 1. Spika fast framför. — Äfv. *Spika för.* — **Förspikande**, n. 4. o. **Förspikning**, f. 2.

FÖRSPILLA, v. a. 2. 1) Utan nytta använda, bruka, begagna. *F. sin tid eller f. tiden.* *F. sin möda, sitt lif, onyttigtvis göra sig möda, väga lifvet.* *F. sina penningar.* — **Syn.** Se **Förslösa**. — 2) Genom lätsinnighet, försummelse, glömska af pligt och fördel mista. *F. sin lycka.* *F. ens synest.* — **Syn.** Se **Förlora**. — **Förspillande**, n. 4.

FÖRSPRIDA, försprida, v. a. 3. o. 2. (böjes som **Sprida**) Sprida åt alla håll. — Ordet, en efterbildning af det tyska *verspreiten*, är söga brukligt.

FÖRSPRÅK, förspråk, se **Förespråk**.

FÖRSPRÅKARE, se **Förespråkare**.

FÖRSPRÅNG, försprång, n. 3. Det afstånd, som någon hunnit före en annan, vare sig i afseende på rum, tid, företäde eller rang. *Hafva, få f.* *Han har tre mils, tre dagars f. för oss.* *Jag kan ej upphinna honom i studier; han har för stort f.* — **Syn.** **Försteg**, **Företäde**.

FÖRSPÄNNA, förspänna, v. a. 2. Spänna för, framför. *F. hästarna.* *Det är redan f-ndt.* (Fig. fam.) *Det är illa f-ndt för honom, sakerna stå illa för honom.* — Äfv. *Spänna för.* — **Förspännande**, n. 4.

FÖRSPÄNNING, f. 2. 1) Handlingen, då man förspänner. — 2) Sättet, huru hästar o. s. v. blifvit förspända. *F-en var felaktig.*

FÖRSPÄRRA, förspärra, v. a. 1. Se **Spärra**, **Tillsärra**. — Ordet bör såsom germanism undvikas.

FÖRSPÖRJA, förspörja, v. a. 2. (böjes som **Spörja**) Genom muntlig berättelse af någon, bref, tidning o. s. v., få kännedom om händelse, omständighet, förhållande. *Jag har genom min vän A. f-sport, att herr B. nyss blifvit död.* *Det f-jes af tidningarna, att ett krig utbrustit i China.* *Jag har genom bref f-sport hans missöde.* — **Syn.** Se **Erfara**, 4. — **Förspörjande**, n. 4.

FÖRST, adj. superl. af **Före**. 1) Som är, befinner sig längst fram. *De f-a soldaterna i truppen.* *Stå, sitta f.* Brukas ofta substantivt, t. ex.: *Han vill alltid vara den f-e i leken*, hvilket äfv. gäller om de öfriga bemärkelsena. — **Syn.** **Främst**. — 2) Som är, kommer, sker förr än någon eller något annat. *Jag var den f-e* (substantivt), *som kom.* *Det skall afskickas med f-a lägenhet.* *Med det f-a, med f-a, så fort som möjligt.* — 3) Som i ordningen är före alla andra. *F-a, andra, tredje gången.* *Vara bland de f-a* (substantivt) *i en procession.* *För det f-a, i främsta rummet, först af allt, framför allt annat.* — 4) (fig.) **Förnämst**. *Vara den f-bland sina kamrater, likar.* *De f-e i ett land.* *Tro sig vara den f-e.* *F-e minister.* *F-e kabinetssekreterare.* — *Det f-a:* 1) (substantivt) **Hvad** som är först, början af något. — 2) (konjunktion, pop. o. fam.) **Genast**, då. *Det f. han fick se mig, kom han springande och föll mig om halsen.*

FÖRST, adv. 1) (i fråga om rum) **Främst**, i främsta rummet. *F. står hufvudbyggnaden och bakom den ligger de andra byggnaderna.* *Sticka in hufvudet f., förr än den öfriga kroppen.*

— 2) (i fråga om tid) a) **Före** alla andra. *Han kom f. af alla.* *Han svarar alltid f.* — b)

Förr än något annat sker. *Låt oss skriva f.* — c) I förbindelse med tidsbestämmande adverbier eller substantiver betyder **Först**: icke förr än, t. ex.: *Han kom f. då, när det var för sent.* *Då f., nu f. kom han.* *Då f., när vi skildes åt, sunno vi, att . . .*, icke förr än vi sc. *I går f. fick jag veta det.* *Det sker f. om söndag, f. nästa år.* — 3) **Främst** i ordningen. *F. i läget gingo lifdrabanterna; dernäst kommo alla embetsverkens tjänstemän.* *F. på listan står herr N.* — **Syn.** I första rummet, **Främst**. — **Konj.** 1) I början, då. *F. han tillträdde system, var han mycket ordentlig.* *F. de blefvo gifta.* — 2) (pop. o. fam.) **Allenast**, om allenast. *Det gör ingenting, att det går litet emot, f. det lyckas.* — *F. och främst*, adv. I främsta rummet, förnämligast, framför allt annat. *F. och främst är att märka, att . . .*

FÖRSTAD, förståd, m. 3. pl. — **städer**. 1) (ursprungligen) Utom ringmuren belägen del af en stad. — 2) Stadsdel, som ligger utan den inre, egentliga och ursprungliga staden. *Norr- och Södermalm, Kungsholmen, Ladugårdsländan och Djurgårdsländan äro Stockholms f-äder.*

FÖRSTED, m. 2. pl. — **tor**. Se **Furste**. — Brukad mest i det äldre språket. *Försteder eller icke uppå f-tor sc.*

FÖRSTEG, förstög, n. 3. 1) (egentl.) **Steg**, som man, vid gående o. s. v., tager före någon annan. Brukas i denna bem. mera sällan. — 2) (fig.) **Företäde**, fördel framför annan. *Hafva, få f-et framför någon.* *Taga f-et af någon.* — **Syn.** Se **Förspång**.

FÖRSTELIG, se **Furstlig**.

FÖRSTELNA, förstelna, v. n. 1. Alldeles stelnad. *F-d af köld*, mycket frusen. — **Förstel-nande**, n. 4.

FÖRSTENA, förstena, v. a. 1. 1) **Förvandla** till sten. *Medusa hufvud f-de alla, som sågo det.* — **Syn.** **Petrificera**, **Stenvandla**. — 2) (fig.) Göra någon alldeles stum och orörlig af häpenhet, o. s. v. *Denna oförmodade syn f-de honom alldeles.* — Part. pass. *F-d* brukas ofta nästan adjektivt, isynnerhet om naturföremål, t. ex.: *F-e djur, snäckor, fiskar, växter*, som under tidens längd genom inverkan af något främmande ämnat fått egenskap af sten.

FÖRSTENANDE, n. 4. Verkligheten, då något förstenas.

FÖRSTENDÖME, n. 4. Se **Furstendöme**.

FÖRSTENING, f. 2. 1) Se **Förstenande**. — 2) **Förstenadt** ämne. Jfr. **Petrifskat**, **Stenvandling**.

FÖRSTFÖDD, a. 2. Som bland syskon först blifvit född. *Deras f-e son.* — Brukas i bestämd form stundom såsom substantiv: *Den f-e.*

FÖRSTFÖDING, m. 2. Den, som ibland syskon först blifvit född.

FÖRSTFÖDSEL, m. sing. Händelsen, omständigheten, att någon födes först ibland flera syskon.

FÖRSTICKA, försticka, v. a. 3. (böjes som **Sticka**) Gömma. — *F. sig, v. r.* Gömma sig. — Ordet, bildadt efter det tyska *verstecken*, brukas mindre ofta.

FÖRSTINNA, se **Furstinna**.

FÖRSTKOMMANDE, förstkommande, a. 1.

Som kommit först. Brukas oftast substantivt: *Den f.*

A. om. Ordet bör rättast skrivas tillsammans, ej *Först kommande*, emedan det då skulle uttalas först kämmande, hvilket vore helt och hållet stridande mot bruket.

FÖRSTLING, m. 2. 1) Första årsfrukten af jord: äfv. **djur**, som först på året blifvit födt af en hjord; äfv. **unge**, som först blifvit född af en djurhona. *F-en af frukten, af hjorden.* *Denne kalf är f-en af den svartla kon, ni ser.* — 2) (fig.) En persons första snillester. *Denne skrift var f-en af hans snille.*

FÖRSTNING, f. sing. (föräldr.) *I f-en, i början.*

FÖRSTNÄMD, förstnämnd, a. 2. Som först blifvit omnämd. Brukas stundom substantivt: *Den f-e.* — Bör ej skrivas **Först nämnd**; jfr. **Anm.** under **Förstkommande**.

FÖRSTOCK, förstöck, m. 2. Framstycket på en gevärsstock.

FÖRSTOCKA, förstöcka, v. a. 1. 1) (föga brukl.) Se **Stöcka**. — 2) (fig.) **Förhärda**. *F. sitt hjerta.* — *F. sig, v. r.* (fig., bibl. o. i kyrklig stil) Se **Förhärda sig**. — Part. pass. *F-d* brukas nästan adjektivt, t. ex.: *F. syadare, f-t hjerta.*

FÖRSTÖCKELSE, f. 3. Se **Förhärdselse**.

FÖRSTONE, förststene, i f., adverbialt uttryck, som betyder: I början. Brukas mest i tal-språket.

FÖRSTOPPA, förstoppa, v. a. 1. (t. verstopfen) (med.) Orsaka förstoppning. Brukas mest absolut, t. ex.: *Mat, som f-r.* — Part. akt. *F-nde* antager stundom adjektiv natur, t. ex.: *F. födoämnen.*

FÖRSTÖPPNING, f. 2. Sjukligt tillstånd, då den vanliga, regelmässiga tarmsutömmingen är hämmad, d. v. s. då man ej har öppet lif.

FÖRSTÖRA, förstöra, v. a. 1. 1) Göra större (både i fysisk och moralisk mening). *Denne furste har mycket f-t sina stater, sitt rike, sitt valde, sitt område, sin makt.* — **Syn.** **Utvیدا**. — 2) Göra, att något synes större, än det i verkligheten är. *Delta synglas f-r föremålen.* — 3) Göva det, man säger, skriver eller gör, en karakter af storhet. *Han har velat f. sin hjelte, utan att tråda sanningen för nära.* — 4) Öfverdrifta. *Ryklet f-r allt.* — **Syn.** Se **Öfverdrifta**. — *F. sig, v. r.* Utvida sitt område, sin makt. *Ryssland har f-t sig på sina grannars bekostnad.*

FÖRSTÖRANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något förstöres.

FÖRSTÖRING, f. 2. 1) Se **Förstörande**. — 2) Det, hvarmed något förstöres eller blifvit förstöradt. *Genom Finlands eröfring vann Ryssland en betydlig f.*

FÖRSTÖRINGSGLAS, n. 3. Se **Mikroskop**.

FÖRSTRÄCKA, försträcka, v. a. 2. 1) **Åtta** för mycket utsträcka. Brukas för denna bem. endast i uttrycken: *F. en lem*, genom någon händelse råka att sträcka ledbanden till en lem, så att den kommer ur led. *F. en sena*, sträcka den så, att den kommer ur sitt läge. — **Syn.** **Föränka**. — 2) a) **Lemna** (penningar) i förskott. *F. någon penningar till ett företag.* — **Syn.** Se **Försträcka**, 3. — b) **Lemna** (penningar) till läns. *F. någon en summa mot 6 pr. ränta.* — **Syn.** Se **Läna**. — *F. sig, v. r.* **Försträcka** en lem. — **Försträckande**, n. 4. o. **Försträckning**, f. 2.

FÖRSTRÖ, förströ, v. a. 2. 1) (egentl.) **Strö** åt alla håll; äfv. **utströ** helt och hållet. — 2)

(fig.) a) Förskingra. *Han f-dde sina flender, som vinden f-r agnarna.* — Syn. Se *Skingra*. — b) (föga brukl.) Förlösa. — c) Skingra ens sorg, bekymmer, tankar genom något som roar. *Han är förskunken i sorg; vi måste hilla på något medel att f. honom.* F. sinnet, vederqycka, uppricka, roa sinnet, afleda tankarna från något ledsamt, trötande ämne, som för mycket sysselsätter dem. — Syn. Dissipera, Distrahera. Se f. ö. Roa. — F. sig, v. r. Skingra sin sorg, sina bekymmer, sina tankar genom något, som muntrar sinnet. — Syn. Se Roa sig.

FÖRSTRÖDD, a. 2. (egentl. part. pass. af Förströ) Se *Tankspridd*.

FÖRSTRÖELSE, förströälle, f. 3. 1) Roande, muntrende. *Konungens f. var högsta målet för höfmannens tankar.* — 2) Hvad som förströer eller tjänar till att förströ, roa. *Söka f. Lefva i f-r.* — Syn. Dissipation. Se f. ö. Nöje.

FÖRSTRÖENDE, n. 4. Roande genom något, som förströr sinnet.

FÖRSTUGA, förstuga (uttalas vanligtvis färrstug), f. 1. Yttersta rummet i ett hus, dit man inkommer omedelbart genom husets port eller hufvuddörr, och hvarifrån dörrar leda till de egentliga boningsrummen. — Skrifves någon gång i värslösl stilt *Färstu*, t. ex. i det förtroliga samtalsspråket.

FÖRSTUGUGÅNG, förstugugång (uttalas vanligtvis färrstugugång), m. 2. Förstuga, lång och smal, så att den liknar en gång.

FÖRSTUGUQVIST, förstuguväst (uttalas vanligtvis färrstuguväst), m. 2. Liten, vanligtvis täckt, utbyggnad utanför dörren till ett hus, dels till skydd för de in- och utgående mot takdroppet, dels också för att sommartiden på der anbragta bänkar njuta frisk luft och svalka.

FÖRSTUMMA, förstuma, v. a. 1. (fig.) Göra stum (af förskräckelse, häpenhet, o. s. v.). *Denna oförmodade syn f-de honom alldeles.*

FÖRSTUMMANDE, n. 4. Händelsen, omständigheten, att någon förstummas.

FÖRSTUMNING, f. 2. 1) Se *Förstummande*. — 2) Förstummadt tillstånd, mållöshet, oförmåga att kunna säga något.

FÖRSTYMPA, förstymmpa, v. a. 1. (föga brukl.) Alldeles stympa. — *Förstympande*, n. 4. o. *Förstympning*, f. 2.

FÖRSTYRA, förstyra, v. n. 2. (pop.) Hafva förstyret, vara styresman.

FÖRSTYRE, förstyre, n. 4. 1) Makten, rättigheten, att vara styresman. *Hafva f-t.* — 2) Styresman.

FÖRSTÄ, förstä, v. a. 2. (böjes som *Stä*; har i part. pass. *Förstädd*) 1) Med förståndet (bem. 1) fatta. *Han f-r ingenting af hvad man säger honom.* F-r du mening af hans ord? *Jag f-r icke, huru det är möjligt, huru han kan säga så.* F. det den som kan, jag f-r det icke. Nyttjas samtalsvis i flera egna uttryck, såsom: *Jag f-r*, när man vill tillkännagiva, att man fattat, hvad en annan förklarar, utredt, omtalat; *det f-s* (förkortadt *förstås*), äfv. *det f-s af sig sjelft*, det är klart, naturligt; *f-r ni* (ä. o. s. v.) *det? f-r ni?* tillägges ofta, sedan man förut sagt någonting hotande eller i skarp, bitter, stickande ton yttat något, t. ex.: *Lyd genast, eljest vankas rapp; f-r du? Det skall ske midt för er näsa; f-r ni det? F. skämt, narri, ej lina sig särad deraf.* — Syn. Begripa, Fatta, Inse. — 2) (med person till objekt) Fatta, hvad någon menar. *Jag kan icke f. honom, han talar så oredigt.* *Jag*

f-r honom (dig, &c.) icke, säges, när man vill uttrycka, att man ej kan förklara en persons handlingssätt, afsigter, eller när man anser honom uppföra sig i hög grad oförståndigt. — Syn. Begripa. — 3) Gifva viss bemärkelse åt, förklara. *Huru skall man f. det ordet, det stället? Nägre f. det så, andra så.* Man kan f. det så eller så. *Huru skall jag det f?* säges ofta, när man vill uttrycka sin förväning öfver något. — Syn. Förklara. — 4) Hafva en viss mening med något. *Head f-r ni med det? F. under*, mena något, som icke är uttryckligen skrifvet eller sagdt. *Det f-s under*, det menas, fastän det icke är uttryckt i själva orden. *Det f-s något derunder*, det innefattar någon dold, förtäckt mening. — Syn. Se *Mena*. — 5) Erfara, förnimma. *Läta någon f.*, att man är missnöjd. *Gifva en något att f.* genom förtäcka ord, tecken, miner eller på annat sätt (ej uttryckligt) gifva en något tillkänna. — 6) Veta, känna. *Han f-r icke mer än jag.* F. ett språk, en konst, ett yrke, ett handverk. *Han f-r att skämta på ett fint sätt.* Att roa sig, det f-r hon, men intet mer. *Huru det skall gå till, till må han sjelf f.* Det må väl jag f. Är han spelare? *Icke, så vidt jag f-r.* — Syn. Se *Veta*, *Känna*. — 7) F. hvarandra, dela samma tänkesätt, tycken och böjelser; väl komma öfverens. — F. sig, v. r. 1) (impersonelt) *Det f-r sig*, det förstås, är klart. — 2) F. sig på: a) (med sak till objekt) Veta, känna. F. sig litet på medicin, litet på hvarje. *Det f-r han sig alldeles icke på*, det kan han alldeles icke. *Han f-r sig icke på att skämta.* Att vara nävis, det f-r han sig på. *Han vill icke f. sig derpå*, det vill han icke gå in på. — Anm. F. sig på uttrycker vanligen en mindre grad af vetande eller färdighet, än *Förstå* (jfr. 6). — b) F. sig på någon betyder äfvén: icke kunna förklara ens handlingssätt, beteende. — Part. pass. F-d brukas ofta med negativa partikeln *illa*, i nästan adjektivt mening, och betyder då: otjenlig, olämplig, opassande, oförståndig, t. ex.: *Detta stora misslag var följden af ett illa f-dt må.* En illa f. moderskrälek, ömhet.

FÖRSTÄND, förständ, n. 3. sing. 1) a) (i vidsträcktare bem.) Förmågan att tänka (bilda omdömen och slutsatser). F-et är förmågan att döma och sluta; förmuget deremot utmärker ett rätt bruk af förståndet och viljan. *Hafva godt, snagt, kient, dåligt f.*, sel på f-et. Ej hafva mycket f., hafva svagt f. Det öfvergår mitt f., jag begriper det icke. *Förlova f-et*, förlova bruket af sitt f., blifva svagsint, vainsinnig. *Vara ifrån f-et*, ej äga bruket af sitt f., vara svagsint; äfv. (fig.) uppföra sig högst oförnuftigt, oklokt. *Vara vid sitt fulla f.*, hafva fullt bruk af sitt förstånd. — Jfr. *Förnuft*. — Syn. Begrepp, Fattningsskärpa. — b) (i inskränkta mening) Förmågan att bilda begrepp. — 2) (i dagligt tal) Ett rätt bruk af tankeförmågan och viljan. *Han har både f. och hjerta.* En man med f. *Han hade det f-et, att tuga.* Med ären får han väl f. *Ungdomen har vanligtvis icke mycket f.*, men det kommer med tiden. — Syn. Se *Klokhed*. — 3) Mening, betydelse. *Ordens, lagens rätta f.* — Har sammansättningen; Ordaförstånd. — 4) Förbindelse, öfverensstämmelse. *Vara i f.*, i hemligt f. med någon, i hemlighet förbehålla något tillika med en annan

i hemlighet hafva öfverenskommit med honom om något, som rör en annan. *Lefva i godt f.*, i god stämja, vara väl sams.

FÖRSTÄNDIG, förständigg, a. 2. 1) Begäfvad med förstånd (bem. 1). *Ett f-t vdsende.* I denna bem. mindre brukligt. — 2) Som rätt brukar sitt förstånd och sin vilja. *En f. man, meniska.* — 3) Som uttrycker, röjer, tillkännagifver klokhed. *Ett f-t uppförande.* — Syn. (för begge de sednare bem.) Se *Klok*.

FÖRSTÄNDIGHET, f. 3. Se *Förstånd*, 2. — Syn. Se *Klokhed*.

FÖRSTÄNDIGT, adv. På ett förståndigt sätt, med förstånd. *Bära sig f. åt.* — Syn. Se *Klokt*.

FÖRSTÄNDISKUNSKAP, förståndskönnskap, f. 3. (fil.) Kunskapen om det allmänna och nödvändiga hos tingen.

FÖRSTÄNDSRUBBNING, f. 2. Se *Sinnesrubbnig*.

FÖRSTÄNDSTRO, m. sing. (fil.) Tron på det sannolika, i fråga om erfarenhetsföremål.

FÖRSTÄSIGPÅARE, --- påare, m. 5. En, som vill gälla för att förstå allt, men förstår i själva verket intet. Nytt ord, brukadt endast i skämtsam stilt.

FÖRSTÄF, förstäf, m. 2. pl. — *stäfvar*. (skepp.) En något krokig bjeke, som med sin undra ända är fästad på underloppet af ett fartg, och hvars öfra ända räcker upp under bogspröter.

FÖRSTÄLLA, förställa, v. a. 2. I. Se *Ställa för*. — *Förställande*, n. 4. o. *Förställning*, f. 2.

FÖRSTÄLLA, förställa, v. a. 2. II. 1) Gifva något ett annat utseende, än det verkliga har. F. sin stilt, sitt ansigte. F. sina miner. F. sin röst, gifva den annan ton, än den af naturen har, i afsigt att göra den oigenkännelig. — 2) Gifva fullt utseende. *Den hufvudbonaden f-ller henne.* — Syn. Vanställa, Misskläda, Misspyda. — F. sig, v. r. I det yttre, för människors ögon, visa sig annan, än man i själ och hjerta är. *I djupet af hans hjerta brann hatet, men han f-lide sig och låtsade vänskap.* — Part. pass. F-ild antager ofta adjektivt natur, t. ex.: F. röst, min, uppsyn. F. vänskap, uppriktighet. Låtsad, &c. — Syn. Tillgjord, Falsk, Låtsad. — *Förställande*, n. 4.

FÖRSTÄLLARE, förställare, se *Föreställare*.

FÖRSTÄLLNING, förställning, f. 2. Det slags uppförande, då man söker dölja sitt verkliga sinness tillstånd och ställer sig till det yttre helt annan, än man verkligen är. *Bruka f.*

FÖRSTÄLLNINGSGÄFVA, f. 1. Förmågan att kunna förstålla sig.

FÖRSTÄLLNINGSKONST, f. 3. Konsten att förstålla sig.

FÖRSTÄMMA, förstämma, v. a. 2. 1) Gifva falsk-stämning (åt ett musikinstrument). — 2) (fig.) Försaka dåligt lynne, göra ledsen. *Denna obaghygga händelse f-mde alla gästerna.* — Syn. Se *Bedröfva*. — Part. pass. F-md nyttjas ofta som adjektiv, i bem. af: Nedslagen, bedröfvad; modfärd. — *Förstämmande*, n. 4.

FÖRSTÄMDHET, f. 3. Förstämd sinnessförfattning, nedslagenhet. — Syn. Se *Bedröfvelse*.

FÖRSTÄMNING, f. 2. 1) Handlingen, då man förstämmer; händelsen, omständigheten, då någon eller något förstämmes. — 2) (fig.) Förstämdt sinness tillstånd, nedslagenhet. — Syn. Se *Bedröfvelse*.

FÖRSTÄNDIGA, förständiga, v. a. 2. 1) (i *verständigen*) Läta förstå, gifva tillkänna (på ett

befallande, föreskrifvande, tillrättavisaende sätt, såsom en embetsmyndighet eller förmän i afseende på underordnade). *Man har f-t honom, att . . .* *Han har blifvit f-d, att . . .* — Syn. Antyda, Befalla.

FÖRSTÄNDIGANDE, n. 4. 1) Handlingen, hvarigenom någon förständigas. — 2) Hvad som förständigas eller blifvit någon förständigt.

FÖRSTÄNGA, förstänga, v. a. 2. Vanligare *Stänga för* (se d. o.). — *Förstängande*, n. 4.

FÖRSTÄNGNING, förstängning, f. 2. 1) Handlingen, hvarigenom något förstänges. — 2) Det, hvarmed något blifvit förstängd.

FÖRSTÄNGSTAGSEGL, förstängstagssegl, n. 3. (skepp.) Stagesegl, som vandrar på förstängstaget.

FÖRSTÄRKA, förstärrka, v. a. 2. Göra starkare. Användes i fysisk mening och i militärisk stilt. F. en mur, en bjeke. F. en armé. F. garnisonen, posterna. — Syn. Se *Stärka*.

FÖRSTÄRKANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något förstärkes.

FÖRSTÄRKNING, f. 2. 1) Se *Förstärkande*. — 2) Det, hvarmed något blifvit förstärkt. *Armeen var mycket hopsamlet, men f. var i antågande*, trupper till arméns förstärkande. —

ss. *F-smanskap*.

FÖRSTÖRA, förstöra, v. a. 2. 1) Genom mekanisk eller kemisk kraft upphäffa sammanhanget emellan delarna, som utgöra ett föremål, så att det antingen upphör att vara till, eller helt och hållet förlorar sin form, sin användbarhet, eller dock så vida, att det är odugligt till sitt förut varande ändamål. I grund f. en stad.

Dammen. vägen har blifvit f-rd genom öfversvämningen. — 2) Sägas om den härjning, som storm, hagel, frost åstadkomma på växande gräda, frukter, o. s. v. *En orkan har f-rt alla fruktträdgårdar i landet.* Haglet har f-rt alla vingårdar i hela trakten. *Frosten f-rde i går nätt lurska bönrorna.* — 3) (fig.) a) Orsaka förderf, undergång, stor minskning i rikedom, välfärd. Har både person och sak till subjekt. *Det är en falsk vän, som f-rt honom.* *Spellet har f-rt honom.* *Kriget har alldeles f-rt denna provins.* — Syn. Förderfva, Bringa på fall, i förderfvet, Ruinera. b) Orsaka förlust af heder, kredit, helse. *Denne vållustig har f-rt många familjers heder.* *Denna sak har f-rt hans ära, hans goda namn och rykte, hans kredit.* *Utsväfningar hafva f-rt hans helse.* *Öfverdriftet arbete f-r helsen.* — Syn. Förderfva. — c) (med sak till objekt) Tillintetgöra. *Af vinden f-r all fred och vänskap.* *Denna händelse f-rde all vår glädje.* *En tillfällighet f-rde dessa väl uttänkta planer.* — Syn. Se *Tillintetgöra*. — d) Förlösa, göra ände på; på ett slösaktigt, värslöst sätt förbruka. *Han har f-rt sin förmögenhet på spel och nöjen.* *Der f-res mycken ved.* — Syn. Se *Förlösa*. — e) I hög grad försvaga, göra oduglig. *Mycket söt f-r magen.* — F. sig, v. r. 1) Störta sig i förderf, olycka. *Han har f-rt sig på, genom spel.* *Han f-r sig genom sitt dåraktiga slöseri.* — 2) Förderfva sin helse. *Han f-r sig genom utsväfningar.* — Syn. Förderfva sig. — Part. pass. F-rd antager ofta adjektivt natur, för alla verbets bemärkelser, t. ex.: *En f. stad, väg, vingård.* *En f. familj, människa, heder, ära, helse, plan, förmögenhet, mage.* Se f. ut, hafva ett f-t utseende, hafva ett utseende, som röjer, att

man förstört sin helse, att man lider af sorg, bekymmer eller blifvit i hög grad förkräckt, oroad, &c.

FÖRSTÖRANDE, n. 4. Se *Förstöring*, 1. — *Adj.* 1. (egentl. part. akt.) Som förstör, orsakar förför, förstöring, undergång. *En f. lyx.*

FÖRSTÖRARE, m. 3. 1) Den, som anställer förstörelse. *Stora eröfrare äro alltid stora f.* — 2) Den, som orsakat någons förför, undergång. *Herr N., den olyckliga familjens f.* I denna hem. föga brukligt. — 3) Den, som genom slöseri o. s. v. förstör (penningar, egendom). *En f. af penningar.* Äfv. i denna mening föga brukligt. — 4) Den, som tillintetgör, stör något. *Denne fredens f., denne f. af all vår glädje.* — Har sammansättningen *Fredsförstörare*.

FÖRSTÖRBÄR, a. 2. (föga brukl.) Som kan förstöras.

FÖRSTÖRBÄRHET, f. 3. (föga brukl.) Egenheten att kunna förstöras.

FÖRSTÖRELSE, f. 3. 1) Se *Förstöring*, 1, a, c (a, β, γ, δ, ε). Brukas i denna hem. mindre än detta ord, utom för hem. c (γ). — 2) Förstört tillstånd. *F-n efter en jordbäfning.* *F-n på fälten efter en orkan.* Se, hvilken f.! — *Syn.* *Förstöring*.

FÖRSTÖRING, f. 2. 1) Handlingen eller verknigen, hvarigenom någon eller något förstöres. a) *En stads f.* ell. *f-n af en stad.* — b) *Gröndans f. genom hagel.* — c) *a) Spel och utscäfningar orsakade hans f.* Ell. lands f. genom krig. — β) *Hans helsas f.* eller *f-n af hans helse* var en oundviklig följd af dessa svåra strapasor. — γ) *Helsans, kreditens f.* — För denna hem. brukas bättre *Förstörelse* eller *Förstörelse*. — δ) *F. af penningar.* *F-n af hans arf* var snart gjord. — ε) *Mogens f. genom sött.* För denna sista hem. säges hellre *Förstörelse*. — 2) Se *Förstörelse*, 2.

FÖRSUMMLIG, försumlig, a. 2. Som försummar sig, låter försummelse komma sig till last, antingen i något visst förevarande fall eller i allmänhet. *Jag har varit mycket f., som på så länge icke besvarat ditt bref.* *F. i sina sysslor.* *En f. menniska.* — Man säger äfv.: *Ell f-t uppförande, beteende.*

FÖRSUMMLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara försumlig.

FÖRSUMMA, försumma, v. a. 1. (i. versumen) 1) Icke sköta eller sysselsätta sig med något, som bör göras, iakttagas, uppfyllas. *F. sin tjänst, sin syssla, sina affärer, sina studier.* *F. sin fördel, sin pligt, sina göromål.* *F. sin helse, en sjukdom.* *F. att göra någon sin uppvaktning.* — *Syn.* *Åsidosätta, Efterlätta.* — 2) Icke använda, bruka, begagna något, som borde användas &c. *Han har f-t enda medlet att lyckas i sitt företag.* *Han har ingenting f-t, hvarigenom han kunnat blika sin fiende.* *F. ett tillfälle, icke begagna sig deraf, låta det gå sig ur händerna.* — *Syn.* *Uraklåta, Underlåta.* — 3) *F. någon, icke besöka någon så ofta, man borde; icke visa någon den uppmärksamhet, ens egen fördel krädd.* *F. sin hustru, icke visa henne den omhet, hon har rätt att vänta.* — *F. sig, v. r.* Icke iakttaga sin pligt, skyldighet, fördel; äfv. icke iakttaga tiden, infinna sig för sent.

FÖRSUMMANDE, n. 4. Omständigheten, att någon eller något försummas.

FÖRSUMMEELSE, f. 3. Uraklåtande af pligt, skyldighet, fördel; underlåtenhet att iakttaga nå-

got, som borde iakttagas; underlåtenhet att passa på sin tid; uraklåten inställelse på rätten tid. *Göra sig skyldig till f.* *Låta en f. komma sig till last.*

FÖRSUPEN, försup'n, a. 2. neutr. — *et.* Genom tylleri förstörd.

FÖRSVAGA, v. a. 1. Göra svag, svagare, beräva kraft, styrka. Säges både i egentlig och fig. mening. *Rost f-r jernet.* *Utsvafningar f. kroppen, helsen.* *Dryckenskap f-r nerverna, hjernan, synen.* *F. en armé, fiendens makt.* *Ålderdomen f-r minnet.* — *Syn.* *Slappa, Förslappa, Förslåa, Enervera.* — *F-s, v. d.* Blifva svagare, aftaga i krafter (både egentl. o. fig.). — *Syn.* *Aftaga, Slappas, Förslappas, Förslåas, Aftackta.*

FÖRSVAGANDE, n. 4. Verknigen, hvarigenom någon eller något försvagas.

FÖRSVAR, försvär, n. 3. 1) Handlingen, då man försvarar en annan eller sig själf; händelsen, omständigheten, att någon försvaras. *Väpna sig till landets f.* *F. inför rätta.* *Åtaga sig en anklagad persons f.* *Tala till sitt f.* *Taga i f., se Försvare.* — *Syn.* *Försvarende, Skyddande, Skydd, Beskyddande, Beskydd.* — 2) Den eller det, som försvarar, värnar, skyddar. *Han är mitt f.* *Härfel af Englands bästa f.* — *Syn.* *Skydd, Beskydd, Värn, Ballverk, Skyddsmur, Grundpelare.* — 3) (i militärisk stil) Handlingen eller sätet att emot anfall skydda en fästning, en stad, en plats, o. s. v.; att hålla stånd emot ett fiendtligt anfall. *F-el af denna fästning anförtröddes åt honom.* *Afhandling om fästningars anfall och f.* *F-el var icke mindre lifligt än anfallet.* — 4) (i rättegångsstil) Hvad som en anklagad, antingen själf eller genom sakförrare, muntligen eller skriftligen svarar på en anklagelse. *Den anklagades f.* — 3) Hvad som enskilt ell. offentligen säges ell. skrives, i åsigt att försvara en person emot beskyllning, att försvara en sats, en lära, en mening, o. s. v. *Skrifva ett f. för Judarna, för katolska, lutherska läran, för Hegels filosofi, o. s. v.* *Hans f. för denna sats* var ganska lamt. — 6) *Laga f.*, den omständigheten, att en person har ärligst eller är skattskrifven hos någon, som ansvarar för dess kronoutlagor. *Njuta laga f. af någon.*

FÖRSVÄRA, försvära, v. a. 1. 1) Söka att afvärja, tillbakastå anfall (så i ord som gerning) emot person eller sak. *F. någon, med fara för sitt eget lif, emot lönnmördare.* *F. sin vän, sin furste, sitt fädernesland.* *F. sitt lif, sin heder, sin sak, sin väns intressen.* *Han f-de mig emot deras förtal.* Säges äfv. om djur: *En lejoninna, som f-r sina ungar.* — *Syn.* *Skydda, Värna.* — 2) (i militärisk stil) Förhindra fienden att framtränga, intränga eller bemäktiga sig ett ställe (fästning, stad, position, o. s. v.). *Tvenne hävar f-de landets gränser.* *Ellt batteri f-r inloppet till hamnen.* *Gränsen f-s på denna sida utaf tre starka fästningar.* — *Syn.* *Skydda, Värna.* — 3) Inför domstol söka vederlägga anklagelsen emot någon. *F. en anklagad inför domstol.* *Han f-de honom, med mycken talang.* — *Syn.* *Tala för någon, Utföra ens försvar.* — 4) Enskilt eller offentligen, muntligen eller skriftligen, söka vederlägga beskyllningar emot någon, angrepp ell. invändningar emot läror, satsar, meningar, anmärkningar emot ens uppförande, o. s. v. *F. en vän, som beskyllles för falskhet.* *F. en sats, en tes, en lära.* *Jag vill f., hvad jag sagt.* *Huru vill du f. ett sådant handlingsätt?* — *Syn.*

Taga i försvar. — 5) (i polispråket) *F. någon, fenna någon laga försvar.* — *F. sig, v. r.* 1) Söka att afvärja, tillbakastå anfall (både i ord och gerning) emot en själf; söka vederlägga anklagelsen, beskyllning, anmärkning, riktad emot en själf. *F. sig väl, illa, dåligt.* *F. sig emot en fiende, en bandit, emot förtal.* *F. sig inför domstol emot en anklagelse.* *F. sig emot en beskyllning, anmärkning.* — 2) (i polispråket) *F. sig själf, hafva den samhällsställning, att man ej behöfver laga skydd af annan person.*

FÖRSVARANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon eller något försvaras.

FÖRSVARARE, m. 3. Den, som försvarar. Åtföljes alltid af substantiv eller personell pron. i genitiv eller pron. poss. *Trons f. Min, din, hans, hennes f.* — Någon gång brukas äfven i fem. *Försvarearinna.*

FÖRSVARLIG, a. 2. 1) Som kan godkännas, antagas för god, gillas. *F. vara.* *Det är icke f-t, att så gå till väga.* — *Syn.* *Godkänd, Antaglig, Hjelpig, Oklanderlig, Rätt bra, Temmeligen god, Passabel.* — 2) (fam.) Bra nog stor, mycken, betydlig. *En f. mängd.* *F. florskusfva.* — *Syn.* *Rätt hederlig.*

FÖRSVARLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara försvarlig (hem. 4).

FÖRSVARLIGT, adv. På ett försvarligt sätt. *Gå f. till väga.*

FÖRSVARSFÖRBUND, n. 3. Se *Defensivallians*.

FÖRSVARSKRIG, n. 3. Krig, som föres endast till själförsvar.

FÖRSVARSLÖS, a. 2. Som icke har laga försvar, d. v. s. som icke är lagligen skattskrifven eller icke driver något lösgifvet yrke.

FÖRSVARSMEDEL, n. 3. Medel, utväg till försvar.

FÖRSVARSMINA, f. 1. Se *Kontramina*.

FÖRSVARSSKRIFT, f. 3. Skrift, uppsatt till försvar för en anklagad inför domstol, eller emot beskyllning, anmärkningar, o. s. v.; äfv. till försvar för en lära, sats, mening, o. s. v. — *Syn.* *Apologi.*

FÖRSVARSTÅND, n. 3. Skick, att kunna försvaras. *Sätta en fästning, ort i f.*

FÖRSVARSTÅL, n. 3. Tal, som hålles till försvar för en anklagad, antingen af honom själf eller af sakförrare. — *Syn.* *Apologi.*

FÖRSVARSVAPEN, n. 3. Sådant slags vapen, som brukas till försvar (ej till anfall), t. ex.: sköld, hjälm, brynja, pansar, harnesk, m. m. kallades i äldre tider äfv. *Lifvapen.* — *Motsats:* *Anfallsvapen.*

FÖRSVARSVÄRK, n. 3. (i mest i bestämd form) Allt hvad som hörer till ett lands försvar. *F-el i Sverige hvilat på den s. k. indelningen.*

FÖRSVARSVIS, adv. På det sätt, att man endast söker att försvara sig, ej att anfälla. *Gå f. till väga.* — *Syn.* *Defensivt.*

FÖRSVENSKA, försvenska, v. a. 1. Öfversätta på svenska. — Ordet brukas numera sällan. — *Försvenskande*, n. 4. o. *Försvenskning*, f. 2.

FÖRSVINNA, försvinna, v. n. 3. (i. verschwinden) Impf. indik. sing. *Försvann*; pl. *Försvunno.* Impf. konj. *Försvunna.* Sup. *Försvunnit.* Part. pres. *Försvinnande*; part. preter. *Försvunnen.* 1) Upphöra att synas, att vara synlig, att sköjas, märkas. *Sedan engelen så hade talat, försvann han.* *Snart f-svann stranden för våra ögon.* *Dagen börjar att f.* —

Syn. *Förlora sig.* — 2) (fig.) Upphöra att vara till, att finnas. *De gamla sederna hade då helt och hållet f-svunnit.* *Med honom f-svann detta rikets ära.* — *Syn.* *Se Upphöra.* — 3) Åfsläsa sig ifrån ett ställe och icke mer ditt återvända; äfv. hastigt draga sig undan, gömma sig. *Han har f-svunnit ifrån sitt hem.* *Vid våra truppers ankomst, f-svunno fienderne.* — 4) (fig.) Säges om något, som helt plötsligen saknas. *Jag hade ett par handskar, men de ha f-svunnit, äro f-svunna.* — *Syn.* *Komma bort, sin kos.*

FÖRSVINNANDE, n. 4. Händelsen, att någon eller något försvinner.

FÖRSVÄRA, försvära, v. a. 1. Göra svär, svärare. *F. något för någon.* — *Försvärande*, n. 4. o. *Försväring*, f. 2.

FÖRSVÄRJA, försvärja, v. a. 3. (höjes som *Svärja*) Allvarigen föresätta sig att öfvergifva (fel, last, ovana, o. s. v.). *F. att spela, dricka.* *Han har f-svurit att supa brännvin.* — *Syn.* *Afsvärja, Förlöfva.* — *F. sig, v. r.* Svära falskt. — *Försvärjande*, n. 4. (för v. a.).

FÖRSYN, försyn, f. 3. sing. 1) (teol. o. relig.) Guds f. eller blott *F-en*, den handling af Guds allmakt, vishet och godhet, hvarigenom han drager omsorg om allt, hvad han skapat. *F-en brukas äfv. ofta i samma mening som Gud.* — 2) Säges fig. om den, som drager försorg om någon. *Han är vår f.* — *Syn.* *Beskyddare, Hjelp, Stöd.* — 3) Känsla af blygsel, i fråga om allt sådant, hvarigenom man kan förlora andras aktning. Brukas vanligtvis i negativa satser. *Icke hafva någon f.* *Han hade ej f. att begära det.* *Hafva f. för någon, af aktning för en person afhålla sig ifrån något, som man eljest skulle hafva gjort.* — *Syn.* *Skam, Blygsel.*

FÖRSYNDA SIG, försynnda, v. n. 2. 1) Begå synd. *F. sig emot Gud.* — 2) Begå fel, förseelse. *F. sig emot någon.* — *Syn.* *Se Fela.*

FÖRSYNDANDE, n. 4. och **FÖRSYNDELSE**, f. 3. Omständigheten, att man försyndar eller försyndat sig. *Göra sig skyldig till en svär f-else mot någon.*

FÖRSYNT, försynt, a. 1. Som har försyn (hem. 3).

FÖRSYNTHET, försynthet, f. 3. Egenskapen att vara försynt.

FÖRSYRA, försyra, v. a. 1. (föga brukl.) Göra sur, allt för sur.

FÖRSÄT, förstå, n. 3. (af *Sitta*) 1) (jäg.) Bröstat på ett skall, eller stället, der jägarne sitta. — 2) Lönlig anläggning, då en eller flere personer på ett ställe lura på någon, för att döda honom eller tillfoga honom något våld. *Räkna ut för ett f.* *Sätta f. ligga, lägga sig i f. för någon.* — *Syn.* *Bakhall, Lur.* — 3) (fig.) List, hvarigenom man söker att snärja, skada någon. *Akta dig; det är ett f. af honom.*

FÖRSÄTLIG, förståtlig, a. 2. 1) Som sker genom förstå. *Ell f-t mord, anfall.* — 2) (fig.) Som åsyftar att snärja någon genom list. *En f-bön, anhållan, begäran, framställning.* *Ell f-t handlingsätt.* — *Syn.* *Bedräglig, Arglistig.*

FÖRSÄTLIGEN, förståtligt, adv. På ett förståtligt sätt.

FÖRSÄGA SIG, förståga, v. r. 1) Säga något annat, än man ämnade säga. — 2) Se *Förtala sig*.

FÖRSÄKRA, förståkra, v. a. 1. 1) (med sak till objekt) a) Göra säker. *F. sin lycka, sitt oberoende.* — *Syn.* *Trygga, Betrygga, Befästa, Städa.* — b) *Se Assurera.* 1. *F. ett hus emot brand.* *F. ett skepp, varor.* — 2) (med perso

till objekt) *a)* Gifva visshet, säkerhet (om något). *Denna traktat f-r oss om fred.* — *b)* Med ord påstå vissheten af en sak. *Jag f-r er, att det är sant.* *Man f-r, att en batalj blifvit levererad.* — *Syn.* Bedyra, Betyra. — *c)* Förklara för någon, att han kan fullkomligt förlita sig på en sak. *F. någon om sin erkänsla.* *Jag ber, att ni försäkrar honom om min aktning.* — *F. sig, v. r. 1)* Försäkra sig visshet om något. *Jag har f-t mig om, att detta rykte är falskt.* — *Syn.* Förvisa sig. — *2)* *F. sig om någon:* *a)* Så laga, att man är säker om en persons medhåll, tillgifvenhet, deltagande i något; *b)* Gripa, fångsla, arrestera någon. *Man säger äfv.: F. sig om ens person.* — *F. sig om något, sätta sig i besittning af; försäkra sig.*

FÖRSÄKRAN, *f. sing. Indef. 1)* Förklaring, hvarigenom man gifver någon tillkänna, att han med säkerhet kan tro eller lita på en sak. *Enligt hans f., har pesten utbrustit i Constanti-nopel.* *Emottag f. om min fullkomligaste högaktning.* — *Syn.* Försäkring. — *2)* Omständigheten, att man kan vara säker, viss om något. *Denna traktat ger oss f. om fred.* — *Syn.* Försäkning, Säkerhet, Visshet. — *3)* Se *Försäkring*, 2. — *Har sammansättningarna Brandförsäkring, Lifförsäkring.*

FÖRSÄKRANDE, *n. 4.* Handlingen, då man försäkrar (i alla bem. af v. a.).

FÖRSÄKRARE, *m. 3.* Se *Assurador*.

FÖRSÄKRING, *f. 2. 1)* Se *Försäkrare*, 1 o. 2. — *2)* Tryggande, betryggande, *F-en af hans lycka skall alltid vara mitt högsta mål.* — *3)* Se *Assurans*.

FÖRSÄKRINGSANSTALT, *m. 3.* Se *Assuransbolag*.

FÖRSÄKRINGSBEVIS, *n. 3.* eller

FÖRSÄKRINGSBREF, *n. 3.* Se *Assuransbref*.

FÖRSÄKRINGSKONTOR, --- kämmtör, *n. 5.* Se *Assuranskontor*. [— kontor.]

FÖRSÄKRINGSVERK, *n. 3.* Se *Assuransbolag*.

FÖRSÄLJA, *försälja*, *v. a. 2.* (höjes som *Sälja*) Förfytta genom säljning. *Är varan f-säld ännu? Nej, ännu är något kvar.* *F. en egendom, ett bruk, ett hus.* — *Syn.* Se *Sälja*.

FÖRSÄLJANDE, *n. 4.* Handlingen, hvarigenom något försäljes.

FÖRSÄLJARE, *m. 3.* — *JERSKA*, *f. 1.* (mindre brukl.) Den, som försäljer.

FÖRSÄLJNING, *f. 2.* Se *Försäljande*. — *Syn.* Afslut, Salu, Afyttring, Afättning, Afgång, Afgång.

FÖRSÄLJNINGSMAN, *m. 3. pl.* — *män.* Den, som har uppdrag att försälja något. Brukas i embets- och affärsstil.

FÖRSÄMRA, *försämma*, *v. a. 1.* Göra sämre (både i fysisk och andlig mening). — *Syn.* Förvärja. — *F. sig, v. r. o. F-s, v. d.* Blifva sämre. — *Syn.* Förvärjas.

FÖRSÄMRANDE, *n. 4.* Omständigheten, att någon eller något försämrats.

FÖRSÄMRING, *f. 2. 1)* Se *Försämrande*. — *2)* Försämrade tillstånd.

FÖRSÄNDA, *försända*, *v. a. 2.* Sända från ett ställe till ett annat. Brukas mest i affärs- och handelsspråket, om varor, saker, som försäntas, fraktas, o. d. — *Syn.* Se *Sända*.

FÖRSÄNDE, *n. 4.* Handlingen, hvarigenom något försändes.

FÖRSÄNDNING, *f. 2. 1)* Se *Försändande*. — *2)* Varor, som på en gång blifvit försända till en och samma ort och person.

FÖRSÄNKA, *försänka*, *v. a. 2. 1)* Helt och hållet sänka. *F. fartyg, för att spärra inloppet till en hamn.* — *Syn.* Se *Sänka*. — *2)* (fig.) *F. i*, öfverdrifvet belasta, betunga med något, utslutande sysselsätta. *Hans slöseri f-nker honom i skuld.* *Denna händelse f-nkte honom i djupa tankar, betraktelser, i en djup sorg.* — *3)* *F. en hamn, ett inlopp*, genom att försänka fartyg o. d. göra dem ofärbara, otillgängliga, otjenliga för segelfart.

FÖRSÄNKANDE, *n. 4.* Handlingen, hvarigenom något försänkes (bem. 1 o. 3).

FÖRSÄNKNING, *f. 2. 1)* Se *Försänkande*. — *2)* Fartyg o. d., som blifvit försänkta, för att spärra farleden på ett ställe. *Taga upp en f.* — *3)* (tekn.) Konisk eller cylindrisk utvidgning för ett skruvhufvud.

FÖRSÄNKINGSBORR, *m. 2.* (tekn.) Borr, som begagnas att göra försänkningar (bem. 3).

FÖRSÄNK, *part. pass. af Försänka*. Som blifvit försänkt (i alla bem.). *Ett f. fartyg. Ett f. inlopp.* (Fig.) *F. i djupa tankar.* — Brukas som artilleriterm adjektivt i uttrycket: *F. skott*, då kärnlinjen blifvit sänkt under väggplanet. Ett skruvhufvud säges vara *f.*, då det har sitt rum i en försänkning (bem. 3) och ej står uppöfver ytan.

FÖRSÄTTA, *försätta*, *v. a. 2. 1.* (höjes som *Sätta*) Sätta framför. Brukas stundom i samma mening som *Förspänna*, om hästar, t. ex.: *Är hästen f-satt? Är det f-satt ännu?* — Äfv. *Sätta för.* — *Försättande*, *n. 4. o. För-sättning*, *f. 2.*

FÖRSÄTTA, *försätta*, *v. a. 2. II.* (höjes som *Sätta*) 1) Förflytta till ett annat ställe. (Bibl.) *F. berg.* *Strömmen hade f-satt skeppet 3 mil, drifvit det 3 mil.* I denna mening nu nästan obrukligt. — 2) Förflytta, bringa i ett annat läge, tillstånd. *F. någon i den belägenhet, att han måste bedja om nåd.* *F. någon i nöd, i frihet, på fri fot, i sorg, bekymmer, i glädje, o. s. v.* — 3) Förlösa, onyttigt använda. *F. sin egendom.* *F. tiden med lappri.* — 4) *F. ett skepp, välla, att ett skepp stöter på eller strandar och går förlorat.* — *Syn.* Sätta bort. — 5) Upplunda ett ämne med någon tillsats, som mer eller mindre förändrar dess egenskaper. *F. silfver med koppar.* *F. vin med honung, kryddor.*

FÖRSÄTTANDE, *försättande*, *n. 4.* Handlingen, hvarigenom något försättes.

FÖRSÄTTARE, *försättare*, *m. 3.* (tekn.) Del på en svarfstel, som har till ändamål att uppbära och stöjda svarfjernet, bestående vanligtvis af ett jernstycke eller jernskott trådstycke, skapadt i form af ett T.

FÖRSÄTTNING, *försättning*, *f. 2. 1)* Se *Försättande*. — 2) Fyrverkeripjes, som icke afbrännes ensamt för sig, utan tjenar till att höja och mångfaldiga verkan af andra pjäser.

FÖRSÖK, *försök*, *n. 3. 1)* Handling, hvarigenom man försöker något. *Göra ett f. Göra f. med något.* *Göra ett f. till inbrott.* *Göra ett f. emot någon*, i fiendtlig, angripande afsigt. *Göra f. på någon ell. något*, göra något, något till föremål, hvarpå man försöker något. *Göra något på f.*, försöka, om man kan lyckas dermed. — *Syn.* Tillbud. — 2) Säges om de första profven af något, i konst eller vitterhet. *Detta hans första f. i måleri, i skulpturkonst lofvade mycket.* — 3) Brukas som titel på vissa litterära arbeten. *F. till lärobok i geologien.* *F. till en beskrifning öfver Sverige.*

FÖRSÖKA, *försöka*, *v. a. 2. 1)* Anställa prof

med ett föremål, ett ämne, för att skaffa sig kun-nedom om dess egenskaper eller visshet om, hu-rumda de äro tjenliga för något visst afsedt än-damål. *F. en häst, en rock, en knif, en penna.* *F. sin styrka, sina krafter på, emot någon.* *F. ett medikament.* *F. ett botemedel på någon.* Säges äfv. stundom absolut, t. ex.: *Jag vet ej, om jag kan; jag har ej f-kt.* — *Har äfv. per-son till objekt, t. ex.: Jag skall f. honom, så får jag se, hvad han duger till.* — *Syn.* Prof-fva, Pröfva, Bepöfva, Anställa prof med. — 2) (mest absolut) Bemöda sig att göra, att lyckas med något. *Jag vet icke, hurvida jag kan lyckas deri; jag har ej f-kt.* *F. att göra nå-got, att gå, att springa.* *Jag har f-kt att öf-vertala honom.* *Säg icke, att något är omöj-ligt, förrän du f-kt.* *Det går alltid an att f.* *Man säger äfv. i samma mening: F. på, t. ex.: Försök på, så får du se. Det går an att f. på.* — *Syn.* Bjuda till, Söka (att), Bemöda sig. (pop.) Fresta. — 3) Pröfva lifvets skiftningar. *Han har mycket f-kt i världen.* — *Syn.* Pröf-va, Genomgå, Erfara, Bestå. — 4) Se *Fresta*, 2. — *F. sig, v. r.* Försöka sina krafter, sin dug-lighet, sin skicklighet, sin förmåga. *Han har f-kt sig i litet hvarje, både i konst, vitterhet och vetenskap.* — *Syn.* Göra försök.

FÖRSÖKANDE, *n. 4.* Handlingen, hvarige-nom någon eller något försökes.

FÖRSÖKELSE, *f. 3.* (i kyrkl. stil) Se *Fre-stelse*, 3.

FÖRSÖKT, *försökt*, *a. 1.* (egentl. part. pass. af *Försöka*) 1) Se *Bepöfvad*. *Ett f. medel.* — 2) (om person) Som försökt mycket i världen. *En f. man.* — *Syn.* Erfaren.

FÖRSÖRJA, *försörja*, *v. a. 2. 1)* Sörja för någons uppehälle. *Han kan med svårighet f. sin familj.* *Man bör ej gifva sig, förrän man kan f. hustru.* — *Syn.* Föda, Nära, Uppehålla. — 2) *F. en flicka*, skaffa henne försörjning ge-nom giftermål. *F. en son*, skaffa honom anställ-ning, syssla, befattning, försätta honom i belägen-het att kunna uppehålla sig själf. — *F. sig, v. r.* Skaffa sig uppehälle (genom arbete). *Hon f-jer sig med ett sy, med sömnad.* *F. sig med renskrifning.* — Brukas icke om embets- och tjenstemän eller dem, som hafva något bestämt borgerligt yrke. — *Syn.* Föda sig, Lifnära sig.

FÖRSÖRJANDE, *n. 4.* Omständigheten, att någon försörjes.

FÖRSÖRJARE, *m. 3.* (mindre brukl.) Den, som försörjer någon. Ätföljes alltid af genitiv eller pron. poss. *Hela familjens f. Min, din, hennes f.*

FÖRSÖRJNING, *f. 2. 1)* Se *Försörjande*. — 2) Uppehålle. *Skaffa en dotter f. genom gif-termål.*

FÖRSÖTMA, *försötma*, *v. a. 1.* Göra söt. Brukas mest i fig. mening. *Kärlek och vänskap f. lifvet.* — *Syn.* Se *Förlyfva*.

FÖRTAGA, *förtaga*, *v. a. 3.* (höjes som *Taga*, och sammandrages äfven i likhet med detta verb) 1) Hindra något att låta sig förnimmas, kännas, erfaras, att verka eller trifvas. *Bullret f-log lju-det, så att han ej kunde höras.* *De ljusa nät-terna f. månens sken.* *Ogräset f-ger hoetet*, hindrar det att växa. — *Syn.* Dämpa, Qväfva. — 2) Komma något att uppböra, försvinna. *Denna salva f-tar värken.* — *Syn.* Qväfva, Stilla, Däm-pa. — *F. sig, v. r.* Taga fel, misstaga sig, fela. — *Förtagande*, *n. 2.*

FÖRTÄGNING, *f. 2.* (mur.) Framskjutande

stenar i en mur till förbindning med en ny mur, som man ämnar uppföra.

FÖRTAL, *förtäl*, *n. 3. 1)* Osant tal, hvarige-nom någon förklejnas. *Skada någon genom f.* *Det är bara f., ogrundad beskyllning.* *Uppsät-tigt f. är Smädelse.* — *Syn.* Baklande, Bak-dantande, Baktal, Förklejande. — 2) (fig.) Men-niskor, som förtala andra. *Tysta f-let.* *F-et har icke skonat honom.*

FÖRTALA, *förtala*, *v. a. 1. o. 2.* Tala illa och hvad osant är om någon, för att stämma an-dra emot honom. *F. sin nästa.* *Hon f-r hela världen.* — Skilnadens emellan *Förtala* och *Bak-tala* är, att den, som förtalar, alltid säger hvad osant är, hvaremot den, som baktaler, äfven stundom kan säga sanning. — *F. sig, v. r.* Ge-nom oförsigtighet, glömska, råka att säga något, som man gerna velat tala med. — *Förtalan-de*, *n. 4.*

FÖRTALARE, *m. 3. 1)* En, som förtalar eller förtalat någon. Ätföljes i denna bem. alltid af genitiv eller pron. poss. — 2) Den, som är fal-len för och van att förtala andra. *Det är en f.*

FÖRTALSAM, *a. 2.* (mindre brukl.) Fallen för att förtala andra. — *Förtalsamhet*, *f. 3.*

FÖRTAPPAD, *förtappad*, *a. 2.* (i kyrkl. stil) Som förblifver oförtärdig och således förlofad för Guds rike. *En f. syndare.* — *Syn.* Förkastad, Fördömd.

FÖRTAPPELSE, *f. 3.* (i kyrkl. stil) En förtappad människas tillstånd.

FÖRTECKNING, *förteckning*, *f. 2.* Skriftlig uppsats, der de särskilda styckena af en viss sort äro upptecknade, för att lättare kunna öfverses dem alla. *F. på böcker, varor, o. s. v.* — *Har några sammansättningar, såsom: Bok-, Varuför-teckning, m. fl.* — *Syn.* Katalog, Lista, Uppsats, Uppteckning.

FÖRTEGEN, *förtēg'n*, *a. 2.* neutr. — *et.* Som tiger med det, som bör förtigas. — Skrifves af sonliga äfv. *Förtigen*.

FÖRTEGENHET, *f. 3.* Egenskapen att vara förtegen. — Skrifves äfv. af några *Förtighet*.

FÖRTENNA, *förtēna*, *v. a. 1. o. 2.* Med ett tunt lager af tenn öfverdraga ytan af en annan metall (vanligtvis koppar). *F. kokkärl.* [— tena.]

FÖRTENNARE, *m. 3.* En, hvars yrke är att förtenna kopparkärl. [— tenare.]

FÖRTENNING, *f. 2. 1)* Förfarandet, då man förtennar. — 2) Tunt lager af tenn, hvormed en metalltya blifvit öfverdragen. [— tening.]

FÖRTHY, se *Förtä*.

FÖRTID, *förtid*, *m. sing. 1)* (föga brukl.) Den tid, som förut varil. *F., samtid och efter-tid.* — 2) *I f.*, adverbialt uttryck, som betyder: för tidigt, för bitida. *I f. mogen.* *Gammal i f.*, förr än rättä tiden är inne.

FÖRTIDIG, *förtidig*, *a. 2.* Som sker, in-träffar för tidigt. *F. mognad.* *F-t förstånd.* *F. ålderdom.*

FÖRTIDTIG, *adv.* Allt för tidigt, allt för bitida. *F. mognad, åldras.* — *Syn.* I *förtid*.

FÖRTIGA, *förtiga*, *v. a. 3.* (höjes som *Tiga*; har i part. pass. *Förtagad*) Tiga med något, ej omtala, ej yppa. *Jag vill uppriktigt bekänna allt, utan att f. något.* *Detta strider emot hans pligt, att f. den fördel, han deraf kunde draga, . . . för att icke tala om den fördel, &c.* *En annan omständighet icke att f., icke tillf-nas.* *En annan omständighet icke att f., icke tillf-nas.* *Syn.* Lemna obemäkt. — *Förtigande*, *n. 4.*

FÖRTIGEN, FÖRTIGENHET, se *Förtigen, Förtigenhet*.

FÖRTIMRA, förtimra, v. a. 1. (tekn.) *F. schakt*, bekläda väggarna i ett schakt med timmer, för att hindra rasning. *F. ett skepp*, aftaga bordläggningen och, i stället för de skadade timren, insätta nya.

FÖRTIMRING, f. 2. (tekn.) 1) Handlingen, då man förtimrar. — 2) Timmer, hvarmed väggarna i ett schakt blifvit beklädda; äfv. nya timmer, som blifvit insatta i ett fartyg.

FÖRTJENA, förtjena, v. a. 1. o. 2. 1) Förvärfa genom arbete, näring, handel. *Huru mycket f-r han med sitt arbete om dagen? Han f-r 2 rdr. F. födan med arbete. Han f-r 10,000 rdr om året på sin handel. Den afseren f-nte jag icke mycket på. Der något är att f., håller han sig nog framme. Han har f-nt vackert på mig, genom mitt arbete eller genom köp, byte, affärer med mig. — Syn. Se *Förvärfa*. — 2) Vara värd. *F. beröm, loford, tack af någon. Han har f-nt straff. Jag sätter det värde på honom, som han f-r. Det har jag ej f-nt af honom. — Syn. Förskylla.**

FÖRTJENANDE, a. 1. (egentl. part. akt. af *Förtjena*) Som innebär förtjenst. Brukas nästan endast i teologisk stil.

FÖRTJENST, förtjänst, f. 3. 1) a) Hvad som man förvärfvar genom arbete, näring, handel. *Huru stor f. har han om dagen med sitt arbete? Hafva god f. F-en är klen, dålig nu för tiden. — b) Tillfälle att förtjena (bem. 1). Det är godt om f. i det yrket. Få, skaffa sig f. — 2) Rätt till erkänsla, tackägelse, belöning, som man genom sina handlingar förvärfvat. *Hafva stora f-er om fäderneslandet*, hafva gjort f. stora tjänster. *En man af utmärkt f.*, som gjort det allmänna utmärkt tjänster. *Lönas efter f.*, såsom man förtjent. *Utan min f.*, utan att jag förtjent det. — Syn. Förskylla. (Teol.) *Christi f.*, Christi på tillfylltsgörelsen grundade makt, att göra dem saliga, som tro. — 3) God, sedlig egenskap, som förtjenar bifall, beröm. *Det är en f. hos honom, att han aldrig ljugar. Jag räknar honom det till f., att han aldrig super brännvin. Det är ingen f. att vara ärlig, när aldrig tillfälle till frestelse gifves. — Syn. Dygd.**

FÖRTJENSTADEL, förtjänstadel, m. sing. Adel, grundad endast på förtjenst. Jfr *Adel*. 2. **FÖRTJENSTFULL**, a. 2. Som förtjenar beröm, belöning. *Ett f-t arbete. — Syn. Berömvärd, lofvärd, prisvärd.*

FÖRTJENT, förtjent, a. 1. (egentl. part. pass. af *Förtjena*) 1) (om sak) Som blifvit förtjent. *F. lön, straff. — Bildar sammansättningen Valförtjent. — Syn. Förskyld. — 2) (om person) a) Som genom sina handlingar förtjent tack eller belöning af någon. *Han har gjort sig väl f. af fäderneslandet, af mig. — b) Som äger förtjenst* (bem. 2). *En f. man.**

FÖRTJOCKA, förtjocka, v. a. 1. (öga brukl.) Göra tjock.

FÖRTJUSA, förtjusa, v. a. 2. Liksom genom ett slags tjänstgöring väcka hos någon en utomordentlig, hänryckande känsla af kärlek, tillgivenhet, nöje, beundran. *Hon f-ser alla med sina oförlikneliga behag. Detta skolestycke har alldeles f-st mig. — Syn. Tjusa, Förtrolla, Hänrycka, Hänföra.*

FÖRTJUSANDE, n. 4. Händelsen, omständigheten, att någon blir förtjust. — Adj. 1.

(egentl. part. akt.) 1) Utomordentligt skön, behagfull, så att man förtjuster alla. *Hon är f. Sages äfv. i samma mening om sak, t. ex.: En f. skönhet, edlat. En f. liten hand, fot. En f. musik, tåla. — Syn. Tjusa, Förtrollande, Hänryckande, Hänföra, Underskön. — 2) (fam.) Vid utomordentligt godt lynne. *I går var hon vid dåligt lynne, men i dag är hon f.* — Adverbialt sages ofta *F. skön, vacker, god, o. s. v.* i högsta grad skön, &c.*

FÖRTJUSNING, f. 2. 1) Den känslorörelse, som uppstår hos någon, som blir förtjust. *Dom om min f., när jag blef henne varm! — Syn. Hänryckning, Hänförelse. — 2) Det tillstånd, då någon är förtjust. *Hans f. skall snart gå öfver. Befinna sig i en salig f. — Syn. Salighetsrus, Hänryckning.**

FÖRTJUSNINGSEBER, m. 2. pl. — febrar. (fig. fam.) Öfverdrifven, oförnuftigt uppstegrad beundran. *F-n smittar lätt dem, som hafva mycket känsla utan motsvarande förstånd.*

FÖRTJUST, förtjust, a. 1. (egentl. part. pass. af *Förtjusa*) 1) I högsta grad betagen af kärlek, nöje, njutning, beundran. *Han är f. i henne. Vara f. i ett musikstycke. — Syn. Se Kär. — 2) (fam.) Ytterst glad. *Jag är alldeles f. öfver denna glada nyhet. — Syn. Se Glad.**

FÖRTONA SIG, förtöna, v. r. 1. (sjöt.) Sages om land, då det för seglaren synes uppstiga vid horisonten.

FÖRTONING, f. 2. (sjöt.) Utseendet af en kuststräcka, som synes för en seglare uppstiga vid horisonten.

FÖRTOPP, förtäpp, m. 2. (mest i bestämd form) Spetsen af öfversta stängan på ett fartygs föresning. *Föra flagg på f.*

FÖRTORKA, förtörka, v. a. 1. Göra alldeles torr. Sages om organiska kroppar, isynnerhet växter, samt ämnen och föremål, som äro genomträngda af vätskor. *Stark hett f-r alla växter, f-r till och med människans och djurens kroppar, om de ej få stilla sin törst. Solhettan f-r jorden. — V. n. o. F-s, v. d. (om växter och sådana ämnen, som kunna genomträngas af vätskor) Helt och hållet torka, så att inga safter eller vätskor finnas kvar. *Många träd hafva f-t af den starka hettan. — Part. pass. F-d* brukas nästan adjektivt i vissa uttryck, t. ex.: *F-e träd, qvistar, grenar, o. s. v. — Sages äfv. stundom i fig. mening, t. ex.: Ett f-t hjerta, utan känsla, kärlekslöst. — Förtorkande, n. 4. o. Förtorkning, f. 2. (båda för v. a. o. v. u.).**

FÖRTRAF, förtärv, m. 3. pl. — trafver. (t. Fortrab) Se *Förtropp*. — Brukas om kavalleri.

FÖRTRAMPA, förtämpa, v. a. 1. 1) Helt och hållet nedtrampa. — 2) (fig.) Helt och hållet tillintetgöra, undertrycka. *Denne tyrann f-r sitt folk. Det är att f. människans heligaste rättigheter. — Syn. (för begge bem.) Trampa under fötterna. — Förtampande, n. 4. o. Förtampning, f. 2.*

FÖRTRET, förtret, m. sing. 1) Hög grad af ovilja eller otust öfver något, som strider emot vår böjelse eller önskan. *Lida f. af någon. Få, hafva, draga sig f. Hafva mycken f. för ens skull. Göra en någon f., orsaka honom den. Göra något en till f., med afsigt att förtreta honom. Er, honom till f. skall jag ändå göra det. I f-en, under inflytelse af denna känsla. Det gjorde han i f-en. Till min stora f. blef det ingenting af med alltsammans. — Syn. Se*

*Harm. — 2) Händelse, som orsakar förtret. *Hvilken f. i hon slog omkring sig i smulsen.**

FÖRTRETA, förtreta, v. a. 1. (af *Förtryta*) Orsaka förtret, göra förtret. *F. någon genom sin dumhet, med sina upplåg. Detta kalla emottagande f-de honom mycket. Brukas äfven ofta impersonell, t. ex.: Det f-r mig att höra sådant prat. — Syn. Se Förtarga. — F. sig, v. r. o. F-s, v. d. Erlära känsla af förtret. *F. sig öfver något. F-s på någon. — Syn. Se Förtarga sig.**

FÖRTRETAD, part. pass. Som blifvit förtretad. — Brukas adjektivt i bem. af: Vred, ond, förtörnad, t. ex.: *Jag är f. på honom, för det att han aldrig låter mig vara i fred.*

FÖRTRETLIG, a. 2. 1) Som orsakar förtret. *En f. meniska. F. min. F-a ord: Hvilken f. händelse! — Syn. Förtärlig, Ledsam, Obehaglig, Tråkig, Stygk, Förmädlig.*

FÖRTRETLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara förtretlig. — 2) Förtretlig händelse. — Syn. Förtret. Förtärlighet, Ledsamhet, Obehaglighet.

FÖRTRO, förtro, v. a. 2. 1) Under tydhetlöste yppa något för en person. *F. någon en hemlighet. F. någon sin ställning, sina affärer, sina angelägenheter. — Syn. (mindre väl) Anförtro. — 2) Se Anförtro, 1 o. 2. Brukas i denna bem. mindre väl än detta ord. — F. sig, v. r. F. sig till någon: a) Gifva någon förtroende af en sak; b) Gifva någon sitt förtroende (i allmänhet); c) Förtro sig på någon.*

FÖRTROENDE, förtroende, n. 4. 1) Öfvertygelse om en persons trohet, om dugligheten, tjenligheten, nyttan, tillvaron af en sak, eller om framgången af ett företag. *Hafva, hysa, sätta f. till någon. Hafva f. till en persons redlighet. Han åtnjuter mycket f. af alla, som känna honom. Hans uppgifter förtjena mycket f. Hans ansigte inger f. Jag sätter mycket f. till denna plan. Hafva mycket f. till sig själf. Fatta f. för någon. I f. till din godhet tar jag mig friheten &c. — Syn. Förtrostan, Tillförsigt, Lit, Tillit. — 2) Yppande af något för en person, under tydhetlöste. *Göra en f. af något. Sägna en något i f. I f. sagdt, vanligt uttryck, när man för en annan yppar något, som man vill att han skall tåga med, t. ex.: I f. sagdt, är han nära bankrut.**

FÖRTROENDEPOST, förtroendepost, m. 3. Embete, syssla, hvars innehafvare tillsättes omedelbart af kongungen och kan af honom när som helst, utan dom och rannsaking, entledigas.

FÖRTROENDESYSSLA, f. 4. Se föreg. ord.

FÖRTROENDEUPPDRAG, n. 5. Uppdrag, hvarvid man fullkomligt förtro sig till den persons duglighet och rättskaffenshet, som erhållit detsamma.

FÖRTROGEN, förtrogän, a. 2. neutr. — et. 1) Som åtnjuter en persons fulla förtroende, får del af alla hans hemligheter, och tillhandtagär med råd och död i vigtiga angelägenheter, helst sådana som fordra hemlighet. *En f. vän. — Brukas äfv., både för m. o. t. substantivt, t. ex.: Hafva en f. Erik XIV:s f-gne, Jöran Persson. — 2) F. med, väl kunnig, hemmastadd utl. *Göra sig väl f. med ett ämne. — Syn. Familier, Förtrolig.**

FÖRTROLIG, förtrolig, a. 2. 1) (om person) a) Som umgås med någon fritt och otvunget, utan krus, såsom man är van att lefva med dem, hvilka tillhöra ens familj. *Vara, visa sig f. emot någon. Vara f. vän med någon. De äro*

mycket f-a. Det är en af hans f-aste vänner. — Syn. Familier. — b) (fig.) *F. med något, väl kunnig, hemmastadd deri. Han är väl f. med kemien. Göra sig f. med en sak. Vara mycket f. med andan af ett språk. — 2) (om sak) a) Som uttrycker, röjer, tillkännagifver förtrolighet. *F-t umgänge, tal, samtal, ord, uttryck, tillkännagifvande. Samtalet tog en f. vändning. Lefva på f. fot med någon, förtroligt umgås med honom. — Syn. Familier. — b) (fig.) Väl bekant, känd. Den mannens drag äro mig mycket f-a. Dessa sanningar börja nu att blifva f-a för något hvar.**

FÖRTROLIGHET, adv. Se *Förtroligt*. **FÖRTROLIGHET**, f. 3. Förhållandet, omständigheten, att man lefver förtroligt med någon. *Det råder stor f. emellan dem. De lefva i mycken f. med hvarandra. Visa någon mycken f. — Syn. Familier.*

FÖRTROLIGT, adv. På ett förtroligt sätt, med förtrolighet. *F. umgås med någon. — Syn. Familier.*

FÖRTROLLA, förtrolla, v. a. 1. 1) Genom trolleri utlösa någon skadlig och oförklarlig verkan på människa, djur eller ting. *I äldre tider troddes, att hexor och heamästare kunde f. människor, så att de blefvo förvandlade eller undergingo någon annan underbar förändring. — Syn. Förtexa, Förtöja. — 2) (fig.) Väcka en utomordentlig känsla af kärlek, hänfivenhet, njutning, nöje. *Hon har alldeles f-t honom med sitt älskvärda väsende. Den sköna musiken f-de alla. — Syn. Tjusa, Förtjusa, Hänrycka, Hänföra, Förtexa. — Part. pass. F-d* nyttjas äfven adjektivt, och betyder då: a) Som genom trolleri blifvit gjord obrukbar. *Jag tror, att bössan är f. — Syn. Förtjörd, Förtexad. — b) Genom trolleri tillvägabragt, framkallad. *Ett f-t slott. En f. trädgård.***

FÖRTROLLANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon eller något förtrollas. — Adj. 1. Se *Förtjusande*. — Adverbialt sages äfv. *F. skön, vacker.*

FÖRTROLLNING, f. 2. 1) Se *Förtrollande*, n. — 2) Förtrollad tillstånd. *Befria någon ifrån f. Lösa ur f. — Syn. Förtexning. — 3) Se *Förtjusning*, 2.*

FÖRTROPP, förtroppar, se *Förtropp*, *Förtropper*, som numera allmänare brukas.

FÖRTROPP, förtropp, m. 3. Trupp, som lågar före en här eller större truppdelning. Ordet brukas mest i plur. (t. *Fortroppen*) och betyder då: De trupper, som gå främst emot fienden framför en här, bestående af hela avantgardet, jemte sidopatruller, tiralfjörer och flankörer. Skrifves af somliga *Förtropp, Förtroppar*.

FÖRTROTEN, förtrotän, a. 2. neutr. — et. Se *Förtrostan*.

FÖRTROTENHET, f. 3. (mindre brukl.) Se *Förtrostanhet*.

FÖRTRYCK, förtryck, n. sing. Förhållandet, omständigheten, att någon förtryckes. *Lida f.*

FÖRTRYCKA, förtrycka, v. a. 2. Belasta (undersäter, underhufvande, styra) med för stora bördor (skatter, arbeten, servituter, m. m.). *De mäktige f. ofta de seage. En furste, som f-cker sitt folk. En godsägare, som f-cker sina underhufvande.*

FÖRTRYCKANDE, n. 4. Förhållandet, omständigheten, att någon förtryckes.

FÖRTRYCKARE, m. 3. Den, som förtrycker.

FÖRTRYTA, förtryta, v. a. o. impers. 3. (båjes som *Tryta*) Känna förtrytelse öfver. Brukas för det mesta impersonellt. *F. något. Han f-tröt att ej få ådagalägga sitt nit. Det f-ter mig, att jag glömt det. Icke låta sig f., ej af förtrytelse, harm låta afskräcka sig, icke låta sig bekomma, hålla god min. — Syn. Harmas, Förragas, Förtrela sig.*

FÖRTRYTELSE, f. 3. Missnöje öfver en verklig eller förmottad orsätt. *Känna f. öfver något. — Syn. Harm, Förtret, Förtret, Förtretsamhet.*

FÖRTRYTSAM, a. 2. Som känner förtrytelse öfver något. *Vara f. öfver något. — Syn. Harmen, Förtret, Förtretad, Förragad.*

FÖRTRYTSAMHET, f. 3. Se **Förtrytelse**.

FÖRTRYFFLIG, förtryfflig, a. 2. Som öfverträffar de flesta af sitt slag, har en ganska hög grad af godhet, fullkomlighet, duglighet. Säges både om person och sak. *F. menniska, bok. — Syn. Se God.*

FÖRTRYFFLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara förtryfflig. — *Syn. Se Godhet.*

FÖRTRYFFLIGT, adv. o. int. På ett förtryffligt sätt, ganska bra. *Läsa, skriva f. Så f. — Syn. Se Val.*

FÖRTRÄNGA, förtränga, v. a. 2. (föga brukl.) Undantränga.

FÖRTRÄNGNING, f. 2. (farm.) Se **Urträngning**.
FÖRTRÖSTA, förtrösta, v. a. 1. Sätta sitt hopp och sin lit till person eller sak. Åtföljes alltid af prep. på. *F. på någon, något. F. på Gud. F. på sina rikedomar och sin lycka. — Syn. Se Lita. — Part. pres. F-nde brukas ofta adjektivt och betyder då: Som har förtröstan. Blt f. sinne.*

FÖRTRÖSTAN, f. sing. indef. Hopp och lit, som man sätter till person eller sak. *Sätta sin f. på, till någon. Jag har den f. till din godhet, att du hjälper mig i detta svåra fall. — Syn. Se Lit.*

FÖRTRÖSTANSFULL, a. 2. Som har mycket förtröstan. *F-t hjerta, sinne. — Syn. Tillitsfull, Förtröstande.*

FÖRTRÖTTAS, förtröttas, v. d. 1. (föräldr., bibl.) Blifva alldeles trötta.

FÖRTULLA, förtulla, v. a. 1. Betala tull för en vara och derigenom erhålla tillstånd att införa densamma. — *Förtullande, n. 4. o. Förtullning, f. 2.*

FÖRTUNNA, förtunna, v. a. 1. Göra tunn, tunnare. *Värmen f-r luften. — Förtunnande, n. 4. o. Förtunning, f. 2.*

FÖRTVIILA, förtvila, v. n. 4. 1) Känna högsta grad af ångest, i förening med fullkomlig hopplöshet om ett bättre tillstånd och öfvertygelse om ens oförmåga att längre kunna uthärda. *Menniskan bör aldrig f. E. om något, ej hafva hopp om framgången af en sak, o. s. v. t. ex.: E. om en sjuk persons vederfående. — 2) (fam.) Erfara ytterlig sorg, harm, förtrytelse.*

FÖRTVIILAD, a. 2. 1) (om person) a) Som är i förvillan. *Hon är f. öfver sin sons död. — b) I högsta grad ledsen öfver något. Jag är f. öfver att hafva låtit er vänta så länge. — Syn. Se Ledsen. — c) (fam.) Oförfärdig. En f. spelare. — d) I högsta grad öfvermådig, som ingenting frågar efter. En f. slagskämpe. — 2) (om sak) a) Egnad att ingiiva fortvillan. *Bekänna sig i en f. belägenhet. — Syn. Se Svår. — b) Ingivnen, förestälval af fortvillan. En f. utdög. Ett f-t beslut.**

FÖRTVIFLADT, adv. (fam.) I alla högsta grad. *Vara f. kär. — Syn. Se Ganska.*

FÖRTVIFLAN, f. sing. indef. 1) Högsta grad af ångest i förening med fullkomlig hopplöshet om ett bättre tillstånd och öfvertygelse om ens oförmåga att längre kunna uthärda. *Vara i f., fortvifla. Falla, råka i f., blifva fortviflad. Bringa, sätta i f., göra fortviflad. Full af f. Han dödade sig af f. — 2) Ytterlig sorg, den man ej försöker att bekämpa. *Denna nyhet störde honom i f. — Syn. Se Sorg. — 3) (genom öfverdrift) Högsta grad af ledsnad öfver något. Jag är i f. öfver att icke hafva kunnat uppfylla er önskan. — Syn. Se Ledsnad. — 4) Hvad som orsakar djup sorg, ledsnad. *Denne elaka menniskas lycka är alla goda människors f. — 5) Säges om det, som är så ytterst förträffligt, att ingenting jemförligt kan åstadkommas. *Homert liad är alla poeters f.****

FÖRTVINA, förtvina, v. n. 1. Småningom förlora lifskraft genom yttre eller inre skadlig inverkan derpå. Säges om växter. *Blommorna f. af torka. — Förtvinande, n. 4.*

FÖRTY, förty, konj. 1) För den orsaken att. *Det blir ingenting af, f. han vill icke. — 2) Icke f., icke desto mindre. Brukas numera oftast i skämtsam stil. [Förthy.]*

FÖRTYCKA, förtycka, v. a. 2. Illa upptaga. Brukas vanligen absolut. *Jag hoppas, ni icke f-cker, att jag tar mig friheten göra en liten anmärkning. — Syn. Se Missstycka.*

FÖRTYCKE, förtycke, n. 4. Se **Förkärlek**.

FÖRTYDA, förtyda, v. a. 2. Med afsigt illa uttyda. *(Misslyda sker utan afsigt.) F. ens ord, meningen af ens ord. — Syn. Förtvåda, Tyda till det värsta. — Förtydande, n. 4. o. Förtydning, f. 2.*

FÖRTYDLIGA, förtydliga, v. a. 1. Göra tydligare. *F. ett uttryck, meningen af något. — Nytt ord, temligen allmänt brukligt.*

FÖRTYNGA, förtynga, v. a. 2. 1) Göra tung, tyngre. — 2) (fig.) Göra sömnig, trög och olustig, tung på foten. — *Förtynande, n. 4. o. Förtynning, f. 2.*

FÖRTYNNING, förtynnning, f. 2. (skepp; t. Verteuning) Se **Rock, Skans**.

FÖRTYNSKA, förtynska, v. a. 1. (skämtv.) Vanställa genom slafvis efterrapning af tysk smak, genom germanismer eller så kalladt tyskeri. — *Förtyskning, f. 2.*

FÖRTÄCKT, förtäckt, a. 1. (egentl. part. pass. af obrukliga verbet **Förtäcka**) Ej uttryckt, utan blott antydd. *Med f-a ord. F. beröm, klander. — Syn. Förtäcken.*

FÖRTÄLJA, förtälja, v. a. 2. Impf. **Förtäljde** (föräldr. **Förtälde**). Sup. **Förtälje** (föräldr. **Förtält**). Muntligen framställa förloppet af något, som tilldragit sig. — *Syn. Se Berätta. — Förtäljande, n. 4.*

FÖRTÄNKA, förtännga, v. a. 2. Tänka illa om en person för något. *F. en för något. Det kan ingen f. honom för.*

FÖRTÄNSKAM, förtänngsam, a. 2. 1) Som väl tänker för sig, innan man företager något. — 2) Som är van att noga tänka på allt, hvad man väntar eller vet skola inträffa, ske, göras, för att derefter rätta sitt förhållande.

FÖRTÄRA, förtära, v. a. 2. 1) Njuta mat och dryck. *(Äta säges endast om mat.) Jag har ingenting f-t sedan i går. — Syn. Se Äta. — 2) (fig. a) (om eld) Förtöra, förbränna. *Eldslagan f-rde allt, der hon for fram. — b)**

Göra, att någon aftynar. *Sorgen f-lär honom. F-s af sorg. — Syn. Fräta.*

FÖRTÄRANDE, n. 4. Handlingen eller verksamheten, hvarigenom någon eller något förtäres.

FÖRTÄRING, f. 2. 1) Se **Förtärande**. — 2) Mat och dryck, som förtäres. *Betala sin f. på ett värds hus. — 3) (fyrv.) En rakettladdnings kvantitet uppöfver tenen.*

FÖRTÖJA, förtöja, v. a. 2. 1) (mindre brukl.) Se **Utlöja**. — 2) (sjöf.) Fastgöra (fartyg, o. s. v.) medelst starka tåg, som fästas vid ankare, dykdalber eller land. *Ligga f-jd. — Förtöjande, n. 4. o. Förtöjning, f. 2.*

FÖRTÖRNA, förtörna, v. a. 1. (t. erzürnen, af Zorn, vrede) Göra vred, ådraga sig ens vrede. *F. någon genom ett oskäligt beteende. Israelliterne f-de Gud genom sitt afgudereri. — Syn. Se Förraga. — F-s, v. d. Blifva vred. F. på någon för en sak. — Part. pass. F-d brukas nästan adjektivt, i bem. af: Vred, ond, uppragt, t. ex.: *Vara f. på någon.**

FÖRTÖRNELSE, f. 3. Vrede. Brukas mest i biblisk och kyrklig stil.

FÖRTÖRSTA, förtörsta, v. n. 1. (föga brukl.) Uppgifvas, omkomma af törst.

FÖRUNDERLIG, förunderlig, a. 2. Som väcker, orsakar förundran. *En f. menniska, händelse, karakter. F-t uppförande, beteende. — Syn. Se Besynnerlig, 3. — Förunderlighet, f. 3. — Förunderligt, adv. o. int.*

FÖRUNDRA, förundra, v. a. o. impers. Sätta i förundran. *Din djerfhet f-r mig på det högsta. Det f-r mig, att du kan säga så. F-r det er? — Syn. Se Förvåna. — F. sig, v. r. Intagas af, erfara en känsla af förundran. *F. sig öfver något. — Syn. Se Förvåna sig.**

FÖRUNDRA, f. sing. indef. Den egna känsla, som uppkommer, då något oförväntadt inträffar, och förståndet icke genast klart inser sammanhang emellan dess orsak och verkan. *Min f. der öfver var ganska stor. Till alla stora f. gjorde han motsatsen af hvad man hade väntat. Sätta i f. Falla, slanna i f. öfver något. — Syn. Undran, Förvåning, Bestörtning, Håpnad, Håpenhet, Öfverraskning.*

FÖRUNDRAANSVÄRD, a. 2. Egnad att väcka förundran. *En f. händelse. — Syn. Förunderlig, Märklig, Märkvärdig. — Förundransvärd, adv. o. int.*

FÖRUNNA, förünna, v. a. 1. o. 2. Af gunst och nåd tilldela eller låta behålla. *Regeringen har f-t honom privilegium på denna uppfinning. Om Gud f-r mig helsen. — Syn. Se Gifva.*

FÖRUT, förut, adv. 1) Betecknar att en handling sker förr i tiden, än en annan. *Gå f., du, jag kommer efter. Fara, komma f. före någon annan. En timma, en månad f., innan något annat tilldragit sig, blifvit gjort. Dagen, året f. skedde det. Långt f. Vara f. hafva gått, ridit, åkit &c. före någon annan; älv. hafva hunnit före någon i arbete, förrättning, studier, o. s. v. *Skicka någonting f. Veta, säga, bestämma f., innan något sker eller göres. Betala, taga f., före den fastställda, rätta tiden. Med hufvudet, fötterna f., uttrycker, att man låter hufvudet, fötterna komma före den öfriga delen af kroppen. — Syn. Före, I förhand, I förväg. — 2) På ett föregående ställe i bok, skrift, o. s. v. *Vi hafva f. i denna bok omnämt detta förhållande. — Syn. Öfvan, Öfvanföre.***

FÖRUT, förut, adv. Se **För ut** (under **För**, m.).

FÖRUTAN, förutän, prep. 1) Utan. *F. mig, honom. Följer vanligen efter sin kasus. Jag kan nog vara honom, det f. — 2) Se **Förutom**. F. det att . . .*

FÖRUTBESTÄMMELE, förutbestämmele, f. 3. Se **Prædestination**.

FÖRUTFATTAD, förutfattad, a. 2. Som på förhand utan tillräcklig grund blifvit antagen som sann. *F. mening, fördom. F. tanke om någon.*

FÖRUTGÅ, förutgå, v. n. 2. (båjes som **Gå**) Se **Föregå**.

FÖRUTGÅENDE, part. pres. brukadt som adjektiv. Se **Föregående**.

FÖRUTOM, förutäm, prep. Utom. *Allt-sammans, f. en liten del. F. det, se Dessutom. F. det, att . . . , dertill kommer, att . . .*

FÖRUTSE, förutse, v. a. 2. (båjes som **Se**) Ifrån närvarande tecken och orsaker sluta till framtida händelser. *Jag f-såg, att det skulle bli full väder. — Syn. Föresä.*

FÖRUTSEENDE, n. 4. 1) Den förståndets handling, hvarigenom det förutser. — *Syn. Föresende. — 2) (teol.) Den akt af Guds förstånd, genom hvilken Gud vet hvad, som hör till om-sorgen om den skapade världen.*

FÖRUTSPÅ, förutspå, v. a. 2. Se **Förespå**, 1 o. 2. — *Förutspående, n. 4.*

FÖRUTSÄGA, förutsäga, v. a. 2. (båjes som **Säga**) På förhand säga, tillkännagifva något, som skall hända. *Han f-sade Napoleons fall, att Napoleon skulle falla. — Syn. Förespå.*

FÖRUTSÄGELSE, förutsäggelse (i dagligt tal förutsäjjelse), f. 3. 1) Händelsen, omständigheten, att man förutsäger något, att något förutsäges. — *Syn. Förespående. — 2) Innehållet af hvad som förutsäges. En holande f. Jag tror ej på denna f. — Syn. Spådom.*

FÖRUTSÄTTA, förutsätta, v. a. 2. (båjes som **Sätta**) Antaga något såsom sant, för att deraf draga en slutsats. *Head ni f-ller, är föga sannolikt. Låtom oss f., att . . . F. något, som aldrig kan inträffa. — Syn. Antaga, Ponerar, Supponera. — Part. pass. F-satt brukas stundom absolut och betyder då: Låtom oss förutsätta, om man förutsätter, t. ex.: *F. att denna händelse inträffar, så är ni förlorad. — Syn. I den händelse, I det fall.**

FÖRUTSÄTTANDE, n. 4. Den förståndets handling, hvarigenom något förutsättes.

FÖRUTSÄTTNING, f. 2. 1) Se **Förutsättande**. — 2) Hvad som förutsättes. *Denna f. är uppenbarligen orimlig. — Syn. Antagande, Supposition, Hypotes. — 3) Förmodan.*

FÖRVAKT, förväkt, f. o. m. 3. Se **Förpost**.
FÖRVALTA, förvalta, v. a. 1. (t. verwaltan af Gewalt, makt, således egentl. Hafva makt öfver något) Handhafva andras angelägenheter, offentliga eller enskilda. *F. regeringen, statens finanser, ett embete, en persons egendom, angelägenheter. — Syn. Se Förestå; älv. Administrera.*

FÖRVALTANDE, n. 4. Se **Förvaltning**. — Adj. 1. (egentl. part. akt.) Som förvaltar. *F. verk, arbetsverk, hvarigenom en del af statens angelägenheter förvaltas. — Syn. Administrativ.*

FÖRVALTARE, m. 3. Den, som förvaltar något. Brukas nästan endast i enskilt mening. I fråga om statens angelägenheter säges **Administratör**. *F. af en persons angelägenheter, egendom. — Ingår i några sammansättningar, såsom: Egendoms-, Bruks-, Magasinsförvaltare. — För feminin brukas älv. stundom **Förvallarinna**.*

FÖRVALTNING, f. 2. 1) Omständigheten, att man förvaltar något, att något förvaltas. *F-en af statens angelägenheter, af styrelsen, af ett embete. Uppdraga någon f-en af en sak. Sätta någon under f.* låta genom laga myndighet en eller flera personer tillförordnas att förvalta hans egendom, utan att han själf dermed äger taga befattning. Har till subjekt äfr. den laga myndighet, som gör förordnandet. — *Syn.* Förstående, Skötaende, Administration. — 2) Den tid, hvarunder någon sköter eller skött offentliga eller enskilda angelägenheter. *Det skedde under hans f.* — *Syn.* Administration, Direktion, Styrelse, Bestyrelse. — 3) (administr.) Användningen af de för statsbestyrande bestämda summor. — 4) *F-en*, samteliga förvaltande verk i en stat.

FÖRVALTNINGSGREN, f. 2. Särskilt gren, afdelning af de allmänna ärendernas förvaltning i en stat.

FÖRVÄNDLA, förvändla, v. a. 1. 1) På ofvernaturligt sätt förändra person eller sak, så att de få annan skapnad eller blifva annat ämne. *Poeterna berättar, att Diana f-de Actéon i en hjort. Brödet och vinet f-s i nattvarden till Christi lekamen och blod.* — *Syn.* Omskapa, Förskapa. — 2) (fig.) Förändra. *Ätenskaper har f-t honom till en stadig och ordentlig människa. All vållatighet i världen skulle ej kunna f. denna brottsliga handling till en dygdig. F. sitt ansigte, antaga annan min, annat ansigtsuttryck. F. dödsstraff till lifstids fängelse. F. varor, egendom i penningar, sälja dem.* — *F. sig, v. r.* Omskapa sig (både egentl. o. fig.). *Proteus f-de sig på tusende sätt.* — *F-s, v. dep.* Blifva omskapat (både egentl. o. fig.), förändras. *Larven f. i puppa och puppan i fjäril. Hennes lygne f. i hvar handvändning.* — *Syn.* Se *Ändra sig*.

FÖRVÄNDLANDE, n. 2. Se *Förvandling*, 1.

FÖRVÄNDLING, f. 2. 1) Omskapning; förändring ifrån en skapnad eller ett ämne till annan skapnad, annat ämne. *Actéons f. i en hjort. Vinets f. i nattvarden till Christi blod. Insekternas f-ar.* — *Syn.* (äfr. för bem. 2) Omskapning, Förskapning, Metamorfof. — 2) Det tillstånd, hvori person eller sak försätts, då de blifva förvandlade. *De skulle sett honom efter denna olycka. Herre min Gud, hvilken f. i så förvandlad han var!* — 3) (fig.) Förändring. *Säg du f-en i hans ansigte? Ett straffs f.*

FÖRVÄNDNING, förvändning, f. 2. (tim.) Bräders fastande med kantorna öfver hvarandra.

FÖRVÄNDT, förvänt, m. 3. Se *Anförvandt*.

FÖRVÄNDTSKAP, förväntskap, f. 3. Se *Frändskap*.

FÖRVÄNSKLIG, förvänsklig, a. 2. (i kyrklig stil) Se *Förgånglig*.

FÖRVÄNSKLIGHET, f. 3. (i kyrklig stil) Se *Förgånglighet*.

FÖRVAR, förvär, m. sing. Förvaring. Brukas endast i det adverbiala uttrycket: *I f. Hafva något i f.* hafva emottagit något att förvara. *Iemna en något i f. Nedlägg, nedsätta något i f. hos en. Vara i god, säkert f.* vara väl förvarad. *Taga i f.*, upptaga, tillvaralaga och förvara. *Sätta i fängsligt f.* i fängelse. — *Syn.* Behåll.

FÖRVARA, förvara, v. a. 1. 1) Laga, att en sak bibehåller sig i godt skick; hindra, att den blir skänd. *När det är varmt, har man svårt att f. kött. Har äfr. sak till subjekt, t. ex.: Olja*

f-r jern emot rost. — *Syn.* Bevara, Konservera, Preservera. — 2) Behålla något i sin ägo, i sin värja; tillse, att man ej mister det. *Jag skall f. det såsom ett minne af dig.* (Fig.) *F. en hemlighet, ej yppa den för någon.* — *Syn.* Gömma, Behålla, Bevara. — 3) Behålla och gömma till framtida behof. *Jag f-r dessa penningar till min resa, för att använda i och för min resa.* (Fig.) *F. i minnet, gömma, behålla i minnet. Hvem vet, hvad ödet f-t oss?* hvilket öde väntar oss? *F. sin rätt, förklara, att man yrkar fullt åtnjutande af sin rätt.* — *Syn.* Gömma, Spara. — 4) Tillse, att person eller sak, som blifvit anförtrodd i ens vård, icke kommer bort eller förfäres. *F. en fänge. F. något åt en person. Jag har gifvit honom mina penningar att f.* — *Syn.* Gömma, Vårda, Halva vård om. — *F. sig, v. r.* Skydda, bevara sig. *F. sig för, emot köld.*

FÖRVARANDE, n. 4. Se *Förvaring*, 1.

FÖRVARARE, m. 3. Den, som förvarar.

FÖRVARING, f. 2. Förhållandet, omständigheten, att man förvarar, att något förvaras. *a) F. af kött. Köttets f.* — *b) F. af en sak till minne af någon.* — *c) F. af säd i magasin.* — *d) Gifva någon penningar i f.* — *Syn.* Förvar, Förvarande.

FÖRVARINGSHUS, n. 3. Hus, der något förvaras (hem. 3), eller i allmänhet begagnadt till detta ändamål. — *Syn.* Magasin.

FÖRVARINGSMEDEL, n. 3. Medel, som kan begagnas att förvara (hem. 1) något. — *Syn.* Preservativ.

FÖRVARINGSRUM, n. 3. — **STÄLLE**, n. 4. Rum, ställe, der något förvaras, eller till detta ändamål användt.

FÖRVARNINGSBREF, n. 3. (gam.) Krigsförklaring.

FÖRVÄCKA, förväcka, n. 3. Kådigt, brunaktigt ämne, hvarmed bien tillsmota springor och hål i sina kupor.

FÖRVECKLA, förveckla, v. a. 1. Mycket inveckla. — Ordet nytt, lånat ifrån det tyska *verwickeln*, brukas endast i fig. mening, helst i passiv. *Den politiska ställningen har nu blifvit så f-d, att krig svårigen lär kunna undvikas.* — *Syn.* Se *Inveckla*.

FÖRVECKLING, f. 2. 1) Händelsen, omständigheten, då något förvecklas. — 2) Hvad, som blifvit förvecklad. *Denna politiska f. hotar med olyckor.*

FÖRVECKLIGA, förveckliga, v. a. 1. Göra veklig. — *F-s, v. d.* Blifva veklig. — *Förveckligande, n. 4.*

FÖRVERKA, förvärka, v. a. 1. Genom ofverträdelse af pligt göra sig något förlustig. *F. lif och gods. F. ens ynnest. F. sitt adelskap.* — *Förverkande, n. 4.*

FÖRVERKLIGA, förvärkliga, v. a. 1. Göra verklig, sätta i verkställighet. *F. en idé, ett förslag.* — Nytt ord, bildadt efter det tyska *verwirklichen*, nu allmänt i bruk. — *Syn.* Realisera. — *Förverkligande, n. 4.*

FÖRVETEN, förveta, o. förveta, a. 2. neutr. — *tel.* Som utan afseende på det passande söker skaffa sig kännedom om det, som bör vara en hemlighet.

FÖRVETENHET, förvethet o. förvethet, f. 3. Egenskapen att vara förveten.

FÖRVÄXLA, förväxla, v. a. 1. Se *Förblanda*. — *Förväxlande, n. 4. o. Förväxling, f. 2.* [Förväxla.]

FÖRVILDA, förvilda, v. a. 1. Göra vild. — *F-s, v. d.* Blifva vild. — Sägda både om människor, djur och växter. *Jfr. Vild.*

FÖRVILLA, förvilla, v. a. 1. 1) (egentl.) Förå vilse. *Dimman f-de oss, då vi gingo öfver isen.* — *Syn.* Se *Villa*. — 2) a) (fig.) Förå i villfarelse. *Falska lärar f. de okunniga. F. ögonen på någon, göra, att han tycker sig se annat, än han verkligen ser.* — *Syn.* Villa, Vilseleda, Vilseföra. — b) Sätta i förvirring, oreda, oordning. *Hans prat har alldeles f-t mig, gjort mig förvirrad. Fruktan f-de hans tankar.* — *Syn.* Förvirra. — *F. sig, v. r. o. F-s, v. d.* Blifva förvillad (i alla bem.). *F. i sitt tal, komma af sig.*

FÖRVILLANDE, n. 4. Händelsen, omständigheten, att någon ell. något förvillas. — *Adj. 1.* (egentl. part. akt.) Som vilseleder, förer i villfarelse. *F. lärar.*

FÖRVILLELSE, f. 3. 1) Afvikelse från det rätta, föranledt deraf, att man blifvit vilseledd, antingen af sig själf eller af andra. *Ungdomens f-r.* — *Syn.* Villa, Förirring. — 2) Se *Villfarelse*.

FÖRVIRRA, förvirra, v. a. 1. Bringa i förvirring. *Detta oöfadt anfall f-de fienden. Starka drycker f. menskan, f. förståndet, själen, sinnet.* — *Syn.* Förvilla, Förbylla, Förbistra. — Part. pass. *F-d* brukas stundom äfr. adjektivt och betyder: Som är i förvirring, som uttrycker förvirring, t. ex.: *Han är alldeles f. En f. uppsyn, min. F-de ögonkast. F-t utseende. Framstamma en f. tacksägelse.* — *Syn.* (om person) Bortkommen, Bortbytt, Bortbjuden, Oredig.

FÖRVIRRADT, adv. På ett förvirradt sätt, med förvirring. *Tala f.* — *Syn.* Oredigt, Utan sammanhang.

FÖRVIRRING, f. 2. 1) Hög grad af oordning, så att alls ingen reda finnes. *Vid detta oförmådde anfall steg f-en bland fiendens trupper till sin höjd.* — *Syn.* Se *Oordning*. — 2) (i ändlig mening) Det mörker i begrepp, som uppkommer af brist på ordning i föreställningen af deras kännetecken. *Råka i f.*

FÖRVIS, förvis, a. 2. Som på förhand af vissa tecken kan sluta till, hvad som skall hända. — *Förvishet, f. 3.*

FÖRVISA, förvisa, v. a. 1. o. 2. 1) a) Förbjuda någon att kvarstanna på den ort, der han vistas. *F. någon ifrån hofvet, ifrån akademien. F. någon ur landet.* Man säger äfr. om furstliga personer: *F. någon ifrån sin person.* — b) Sägdes om en regent ell. regering, som till straff, tecken af onåd, eller för att göra sig af med en misstänkt person, anvisar honom någon viss, vanligtvis aflägsen hostad. *Furst Dolgorucki blef f-st till Sibirien. Napoleon blef f-st till Elba.* — 2) Sägdes i utsträckt mening, om en enskild, som låter någon sig tillhörig person bo på annan, ensligare ort, för att vara befriad ifrån dess sällskap. *Han har f-sat sin hustru till landet.* — 3) (fig.) a) Sätta, ställa, föra undan vissa saker, som man icke mera brukar eller sätter värde på, till aflägsnare ställen. *Man har f-sat det gamla, ruskiga porträttet till skräprummet.* — b) (i allmänhet) Aflägsna till annan ort. *Dessa fördomar äro nu f-de till den aflägsnare landsorten, träffas endast der.* — 4) (jur.) a) Gifva rättsökande anvisning att vända sig till annan rätt, annat embetsverk. *Han blef af kämnerrätten f-st till hofrätten.* — *Syn.* Hän-

visa. — b) *F. en sak, ett mål, gifva anvisning, att det bör upptagas af någon viss uppgifven rätt eller embetsmyndighet. Målet blef ifrån polisen f-st till vederbörlig domstol.*

FÖRVISANDE, n. 4. Handlingen, då man förvisar; händelsen, omständigheten, då någon ell. något förvisas.

FÖRVISNING, f. 2. 1) Se *Förvisande*. — 2) Den tid, hvarunder någon är eller varit förvisad. *Under sin f. i Sibirien lärde han sig kalmuckiska.* — *Se. F-sort, -sstraff, -stid.*

FÖRVISSA, förvissa, v. a. 1. Göra viss, skaffa visshet om något. *Jag tviflade på saken, men han har f-t mig om uppgifstens tillförlitlighet.* — *Syn.* Öfvertyga. — *F. sig, v. r.* Skaffa sig visshet. *F. sig om en sak.* — Part. pass. *F-d* brukas nästan adjektivt, i bem. af: Viss, säker, t. ex.: *Jag ber er vara f-d om min erkänsla.*

FÖRVISSANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon förvisas.

FÖRVISSNA, förvissna, v. n. 1. 1) (om växter) Helt och hållet visna. — 2) (om kroppsllemmar) Förtorka och mista styrka genom brist på lifsafter. — *Förvissnande, n. 4. o. Förvissning, f. 2.*

FÖRVISSO, förvisso, adv. Fullkomligt visst, helt visst. *Det är f. sant.* — Ordet börjar föräldras, men brukas ännu i biblisk, kyrklig och skämtsamt stil.

FÖRVIITRA, v. n. 1. (kem.) Sägdes om mineralier, som genom yttre luftens inverkan småningom oxideras (syrsätas) ifrån ytan inåt och sönderfalla.

FÖRVIITTRING, f. 2. (kem.) Den naturens verkning, då ett mineral förvittrar.

FÖRVIDA, förvida, v. a. 3. (höjes som *Vrida*) 1) Vrida något så, att det kommer ur sitt rätta läge, blir förderfvadt, o. s. v. I denna ordets egentliga bem. söga brukligt. — 2) (fig.) *F. meningen af ett ord, med afsigt gifva det annan mening än den rätta.* Man säger likaledes: *F. lagen, f. lagens mening, f. ens ord, o. s. v.* — *Syn.* Förvränga, Förvända, Bortvända. — *Förvidande, n. 4. o. Förvidning, f. 2.*

FÖRVÄNGA, förvänga, v. a. 2. *F. ett ord, af okunnighet så förändra det till uttal och rättskrifning, att det blir alldeles oigenkänneligt. F. meningen af ett ord, lagens mening, o. s. v., se Förvida, 2. — Förvängande, n. 4. o. Förvängning, f. 2.*

FÖRVUNNEN, förvunnän, a. 2. neutr. — *et.* (egentl. part. pass. af obrukliga verbet *Förvinna*) Genom laga bevis och vittnen öfverbevisad. *F. till ett brott.*

FÖRVÄG, förväg, m. 2. Den del af underredet på en vagn, hvarvid draglinorna äro fästade.

FÖRVÄLLA, förvälla, v. a. 1. Vara skulden till något. — Brukas mindre än *Välla*. — *Syn.* Se *Orsaka*.

FÖRVÄLLANDE, n. 4. Förhållandet, omständigheten, att man är skulden till något. *Det har skett genom, utan hans f.* — Brukas i dagligt tal mer än *Vällande*, hvilket deremot mera förekommer i rättegångsstil.

FÖRVÄNA, förväna, v. a. o. impers. 1. Sätta i förväning (se d. o.). *Han f-de alla med sin konst. Denna omständighet f-r mig på det högsta. Det f-r mig, att man kan begära något sådant.* — *Syn.* Förundra, Öfverraska. — *F. sig, v. r. o. F-s, v. d.* Blifva förvänad. *Jag f-s öfver, att han kan säga så. Alla f-de sig*

öfver hans medgörlighet. — Syn. Förundra sig. Häpna, Blifva bestört, öfverraskad. — Part. pass. *F-d* brukas nästan adjektivt. Jag är helt *f. öfver* hans uppförande. — Syn. Förundrad, Bestört, Öfverraskad, Häpen, Försagd.

FÖRVÄNANDE, a. 1. (egentl. part. akt.) Egenhet att väcka förvåning. En *f. skicklighet*, lärdom, färdighet. — Syn. Se Stor. — Nyttjas äfven stundom adverbialt, t. ex.: *F. stor*.

FÖRVÄNING, f. 2. Hög grad af förundran. Satta i *f.*, göra, att någon blir på det högsta förundrad. Falla i *f. öfver* något. Det väckte min *f.*, att . . . Till min stora *f.* uteblef han. — Syn. Öfverraskning, Bestörtning, Förundran.

FÖRVÄG, förvä'g, m. sing. Brukas endast i adverbiala uttrycken *f. f.*, som betyder: Före, förut, på förhand, t. ex.: Komma någon i *f.*, komma före någon (när det är fråga om att få, vinna, utverka &c. något). Gå någon i *f.*, göra något före en annan (i samma älsigt), t. ex.: Jag hade ämnat köpa smörlet af bonden, men en mångfärdig gick mig i *f.* Arbeta i *f.*, så att man har något på förhand undangjort. Betala i *f.*, innan arbetet börjas eller lemnas färdigt; äfv. innan en vara levereras; äfv. innan man tillträder en lägenhet, börjar spisa på ett vårdshus, o. s. v. Jag glädder mig i *f.* deråt. Jag får i *f.* erbjuda, att . . . Eh, erbjuda något i *f.* I *f.* betänka sig på något. Utan alla i *f.* lagda hinder. — Ut i egentlig mening brukas ordet i uttrycket: Ställa sig i *f.* för någon, på ett ställe, der någon skall gå, fördras fram.

FÖRVÄGEN, förvä'g'n, a. 2. neutr. — et. Se Öfvervägen.

FÖRVÄGRA, förvä'gra, v. a. 1. Förbjuda, förhindra en att göra något. Det kan ingen *f.* honom att bo, hvar han vill. — Syn. Se Förbjuda. — Förvägrande, n. 4.

FÖRVÄLLA, förvä'lla, v. a. 2. (af Välla) Låta något koka helt lindrigt, för att sedan bättre kunna förvara det. — Förvällande, n. 4. o. Förvällning, f. 2.

FÖRVÄND, förvä'nd, a. 2. (egentl. part. pass. af Förvända) 1) Alldeles öfverfö. En *f. metod*, *f. uppföstran*, *f. a. begrepp*. — Syn. Se Öfverfö. — 2) I hög grad oskicklig. Ett *f. beteende*. *F-t* sätt att gå till väga. — Syn. Se Osckicklig. — 3) Benägen till det onda. Menniskans *f. a. natur*. — Syn. Se Önd.

FÖRVÄNDA, förvä'nda, v. a. 2. 1) (egentl., föga brukl.) Vända åt orätt led, vända orätt. — 2) (fig.) *F. ens ord*, se Förtyda. *F. sin röst*, gifva den annan ton, än den verkliga har. *F. sin stil*, förändra den, så att den icke må igenkännas. *F. synen på någon*, göra, att han tycker sig se något helt annat, än det han verkligen ser.

FÖRVÄNDANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något förvändes.

FÖRVÄNDHET, f. 3. Egenskapen att vara förvänd. — Nytt ord; brukas mest i moralisk mening.

FÖRVÄNDNING, f. 2. Se Förvändande.

FÖRVÄNDT, adv. Alldeles på orätt sätt, tvärt emot det rätta. Taga, fatta någon i *f.* Bära sig *f. åt*. Göra allting *f.* — Syn. Se Osckickligt.

FÖRVÄNTA, förvä'nta, v. a. 1. 1) Vänta, att någon kommer eller att något inträffar. Man *f-r* honom till staden nästa vecka. Man *f-r* nu ändtligen slut på det långvariga kriget. Jag *f-r* mig att få höra något obehagligt. —

2) Hoppas, göra anspråk på. Jag *f-r* mig det af din godhet. Han kan med skäl *f. sig* en belöning för sin uppfö. — Syn. (för begge bem.) Se Vänta.

FÖRVÄNTAN, f. sing. indef. Förhållandet, omständigheten, att någon eller något förväntas. Hans *f.* på belöning har slagit fel. Adverbialt säges ofta: I *f.* på, förväntande, t. ex.: I *f.* på öfverdröjligt svar. Tecknar en ödmjuk tjänare. — Syn. Se Väntan.

FÖRVÄNTNING, f. 2. Se Förväntan.

FÖRVÄRF, förvä'r'v, n. sing. indef. 1) Se Förvärfsande. — 2) Sätt att förvärfa. — 3) Hvad man förvärfar eller förvärfvat. — Nytt ord; brukas i skriftspråket temligen allmänt, helst i administrativ, statsekonomisk ell. vetenskaplig stil.

FÖRVÄRNING, förvä'r'vning, f. 2. (mindre brukl.) Se Förvärfsande.

FÖRVÄRNINGSSÄTT, n. 3. Det sätt, hvar på något förvärvas. — Syn. Förvärf.

FÖRVÄRFSKÄLLA, förvä'r'vstjälja, f. 1. (fig.) Det, som lemnar tillfälle att förvärfa. Sjöfart och handel är goda *f-ilor*.

FÖRVÄRFVA, förvä'r'va, v. a. 1. o. 2. 1) Genom arbete, närings idkande, köp, byte, o. s. v. blifva ägare af en sak. Han har genom arbete och hushållning *f-t* sig en stor egendom. *F. sig* lagligt rätt till något. — Motsats: Ärfva (ärfd och förvärfd egendom). — Syn. Förstjena, Vinna. — 2) (fig.) Förskaffa sig, vinna. Säges om allt, som kan räknas till förmåner, verkliga fördelar. *F. ära*, onseende, kunskaper, insigter. Han har *f-t* sig många vänner. *F. sig* en persons ynnest, bevägenhet, välvilja. *F. sig* anspråk på ens erkända. Denna egenskap har *f-t* honom allmän aktning. Detta *f-de* honom allas tillgifvenhet. — Syn. Förskaffa sig, Skaffa sig, Tillvinna sig, Vinna.

FÖRVÄRFVANDE, n. 4. Handlingen eller hemöndandet, hvarigenom något förvärvas.

FÖRVÄRFVARE, m. 3. (föga brukl.) Den, som förvärfar eller förvärfat något.

FÖRVÄRRA, förvä'r'ra, v. a. 1. Göra värre. Detta är blott *af f.* det onda. — *F. sig*, v. r. o. *F-s*, v. d. Blifva värre, sämre. Den sjukas tillstånd *f-r* sig, *f-s* med hvar dag. Den sjuk *f-s* allt mer. — Syn. Försämrar.

FÖRVÄRRING, f. 2. Förhållandet, omständigheten, att någon eller något förvärras. — Syn. Försämring.

FÖRVÄXA, förvä'кса, v. n. 2. o. 3. (höjes som Växa) Under växandet få onaturlig bildning. I allmänhet säges dock hellre: Blifva *f-af*. — *F. sig*, v. r. Växa allt för fort, så att lifskraften deraf lider. Säges om både människor, djur och växter. — Förväxande, n. 4.

FÖRVÄXT, a. 1. (egentl. part. pret. af Förväxa) 1) Som i växten fått onaturlig bildning. Rygggraden *af f.* på honom. En *f. ryggrad*. — 2) Som vuxit allt för fort, så att lifskraften deraf för mycket medtagits.

FÖRVÄXLA, m. 3. Se Förväxla, &c.

FÖRVÄXLA, förvä'xla, v. a. 1. Gifva ny kraft och helse, så att man blir liksom ung på nytt. Gläddes öfver att se sina barn lyckliga har *f-t* honom. Kan äfv. sägas i figurlig mening, t. ex.: En stor man förmår någon gång att *f.* ett samhälle.

FÖRVÄXLANDE, n. 4. Förhållandet, omständigheten, att någon förväxlas.

FÖRVÄXNING, f. 2. 1) Se Förväxande. — 2) Förväxlad tillstånd.

FÖRÄTTA, förä'tta, v. a. 1. Afhända sig genom försäljning. Brukas mest i skriftspråket, isynnerhet i administrativ, juridisk och affärsstil, om fast egendom och lösören af högre värde. *F. ett gods, ett hus*. Hon måste *f. sina juveler*. — Syn. Se Salja. — Förättande, n. 4. o. Förättning, f. 2.

FÖRÄTTA, förä'tta, v. a. 1. Öfverdraga ätan af något med ett tunt lager af zink. — Förättning, n. 4. o. Förättning, f. 2.

FÖRÄLDRAS, förä'l'drass, v. d. 1. Blifva mycket gammal. — Syn. Äldras. — Part. pret. *F-d* brukas nästan adjektivt i uttrycken: *F-t* ord, *talesätt*, som kommit ut bruk.

FÖRÄRET, förä'r'et, n. sing. def. (pop.) Förra året, förlidet år, i fjol.

FÖRÄDLA, förä'dla, v. a. 1. 1) Göra ädlare, bättre (till själ och hjerta). Kunskapen *f-r* menniskan. Goda lärdomar, exempel *f. sinnet*, hjerta. — Syn. Förbättra, Uppodla. — 2) (fig. om råmnen) Genom förarbetning gifva högre värde. *F. jern*.

FÖRÄDLANDE, n. 4. Förhållandet, omständigheten, att någon eller något förädlas.

FÖRÄDLING, f. 2. 1) Se Förädlare. — 2) Förädladt tillstånd.

FÖRÄLDRARÄTT, n. 3. Föräldrars familj. Brukas nästan endast i uttrycket: I *f-t*, hemma hos föräldrarna. — Syn. Fadernehus.

FÖRÄLDRAR, förä'l'drar, e. pl. Fader och moder. Han har mist sina *f.* Vara i sina *f-s* hus, hemma hos *f-na*. — Brukas äfv. någon gång om djur. Ett kreaturs *f.* Denna hingstens *f.* voro . . . — Ss. F-ramor.

FÖRÄLDRARÄTT, m. sing. (moralfil.) Föräldrars rätt att ensamme styra och förordna om barnens gerningar.

FÖRÄLDRASAMFUND, n. 3. (moralfil.) Samfund, bestående af föräldrar och deras barn.

FÖRÄLSKA, förä'l'ska, v. r. Betagas af kärlek, blifva kär. *F. sig* i någon. — Part. pass. *F-d* brukas ofta nästan adjektivt, t. ex.: En *f. tok*.

FÖRÄN, se Förän.

FÖRÄNDERLIG, förä'nd'r'lig, a. 2. Som lätt förändras. I det landet äro årstiderna mycket *f-na*. En *f. vind*. Lyckan är *f.* Ett *f-t* lynne. Han är mycket *f.* i sina tycken, böjelser. — Syn. Ombytlig, Ostadig, Skiftande, Omväxlande, Afväxlande, Variabel.

FÖRÄNDERLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara föränderlig. Vädertekens, vindens, tidens, smakens, lynnets *f.* En persons *f.* föränderliga lynne. — Syn. Ombytlig, Ostadig.

FÖRÄNDERLIGT, adv. På ett föränderligt sätt.

FÖRÄNDRA, förä'ndra, v. a. 1. (af Änna) Göra person eller sak annorlunda beskaffad än förut. Har afseende både på yttre och inre egenskaper. *F. formen*, utseendet af en sak. *F. sitt* till lefnadssätt, sin mening, sitt tal. *F. sitt* beteende mot någon. Har äfv. sak till subjekt, t. ex.: Tiden har mycket *f-t* hans ansigte. Detta *f-r* saken. — Syn. Se Ändra. — *F. sig*, v. r. och *F-s*, v. d. Blifva annorlunda beskaffad. Har både person och sak till subjekt. Han har mycket *f-t* sig på en tid. Allting *f-r* sig, *f-s* med tiden. — Syn. Se Ändra sig.

FÖRÄNDRANDE, n. 4. Se Förändring.

FÖRÄNDRING, f. 2. 1) Handlingen eller verknigen, hvarigenom något förändras. Göra, förändra en *f.* med något. En stor *f.* har förändrat tillstånd. — 2) Förändrad tillstånd.

En *f.* har inträffat i hans lefnadssätt. *Lyckans, tidens f-ar*. Allting är underkastadt *f.* — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom: Scen-, Dekorationsförändring, m. fl. — Syn. Se Ändring. — 2) Förändrad tillstånd. Skåda honom nu: hvilken *f.* emot förr! — Ss. *F-s* begär.

FÖRÄRA, förä'ra, v. a. 1. Visa någon den äran att gifva honom något till skänks. Konungen har *f-t* honom ett guldur. — Syn. Se Gifva.

FÖRÄRANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något föräras.

FÖRÄRING, f. 2. 1) Se Förärande. — 2) Förärad sak. En *f. af* säd, kött, penningar.

FÖRÄTA, förä'ta, v. r. 3. (höjes som Äta) Äta så mycket, att man mär illa deraf, äta för mycket.

FÖRÖDA, förö'da, v. a. 2. 1) Göra öde. *F. ett land* med eld och svärd. — Syn. Se Härja.

— 2) (fig.) Se Förstösa.

FÖRÖDANDE, n. 4. Se Förödelse, 1.

FÖRÖDARE, m. 3. Den, som föröder.

FÖRÖDELSE, f. 3. 1) Handlingen, hvarigenom något förödes. Krig har länders *f.* till följd. Anställa *f.* — Syn. Se Härjning. — 2) Förödt tillstånd. Hvilken *f.* efter jordbäfningen! *F-s* styggelse, den ohyggliga anblick, ett förödt land, en förödt stad gifver åskådaren.

FÖRÖDMJUKA, förö'dmjuka, v. a. 1. Förorsaka någon en känsla af olust, i det man på något sätt, med eller utan älsigt, visar honom, att man anser honom såsom en ringa, obetydlig, underlägsen, övrig person. Nedlä en stolthet. *F. någon* genom en almosa. Gud *f-r* de stolta. *F. någons* stolthet. I kyrklig stil säges: *F. sitt* hjerta, sinne inför Gud. — *F. sig*, v. r. Blifva, vara ödmjuk; erkänna sin ringhet, sin obetydlighet, sin övrighet. Han ville, att alla skulle *f. sig* inför honom. *F. sig* i sitt sinne. *F. sig* inför Gud.

FÖRÖDMJUKANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon förödmjukas. — Adj. 1. (egentl. part. akt.) Som innehåller förödmjukelse för annat. — 2) En förödmjukad persons tillstånd.

FÖRÖDMJUKELSE, f. 3. 1) Händelsen, omständigheten, att någon förödmjukas eller förödmjukar sig. Denna händelse medförde en stor *f.* för honom. Genom *f.* vinna någons förödmjukande händelse, omständighet. Hvilken *f.* för honom! Det är en svår *f.* för honom, att se sig på det sättet behandlad.

FÖRÖFRIGT, skrifves bättre För öfrigt. Se Öfrigt.

FÖRÖFVA, förö'va, v. a. 1. Göra sig skyldig till något brottsligt. *F. ett brott*. *F. väld* emot någon. *F. grymheter*. — Syn. Se Begå, 1. — Föröfvande, n. 4. o. Föröfvning, f. 2.

FÖRÖKA, förö'ka, v. a. 1. o. 2. Se Öka.

Säges både i fysisk och andlig mening. Vattnet i sjön har blifvit mycket *f-af*. *F. sina rikedomar*, insigter, kunskaper. Denna hjetlebragd *f-de* mycket hans rykte. Detta krig *f-de* genom tydligt Englands makt. *F. sitt* släkte, genom fortplantning öka det. — *F. sig*, v. r. och *F-s*, v. d. Ökas, tillaga. Hans rikedomar *f. sig*, *f-s* med hvar dag. — Betyder äfv. fortplantera sitt släkte, t. ex.: Varer fruktsamhetsplanter sitt släkte.

förökens och tillväxer på jorden. — Syn. Se *Oka sig*.

FÖRÖKANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något förökas.

FÖRÖKARE, m. 3. En, som förökar något.

FÖRÖKELSE, f. 3. Händelsen, omständigheten, att något förökas. *Menniskoslighets f.* — Syn. Förmering, Tillväxt, Tilltagande.

FÖRÖKNING, f. 2. Se *Förökande* och *Förökelse*.

FÖSA, fösa, v. a. 2. Drifva framför sig.

G.

G, je, n. 4. 1) Sjunde bokstafven i alfabetet. — **G** har ett eget hårdare ljud: a) Framför en annan konsonant i samma stafvelse, t. ex.: *Glas, grepe, dygd, trögt, gråttig* (-ögd). — b) Framför vokaler a, o, u, ä, i, t. ex.: *Gata, gom, guld, gåta, fråga*. — c) Älven framför e och i, när dessa vokaler höra till en kort slutstafvelse, såsom: *Mage, egen, spegel, hunger, tagit, degig*. Undantag: Vissa orters namn på ge, der g ljuder som j, t. ex.: *Norge, Telge*, samt ordet *Fågen* (fajän). — d) I slutet af ord och stafvelser, t. ex.: *Dag, lag, steg, log, hög, lagrar, seghet*. Undantag: I dagligt tal uttalas såg som säj, mig som māj, m. fl. — **G** har ett lenare ljud af j: a) Framför y, ä, ö, såsom: *Gyltra, galla, göra, göt*. — Anm. I hvardagslat får g merendels sitt lenare ljud i ordet *Säga* med dess härledning *Afsägelse, frisägelse, utsäglig* m. fl. (säja, afsäjlse, &c.), men behåller deremot i det högtidliga uttalet, samt i poeti, när rimmet så fordrar, sitt hårda ljud. — b) Framför e, i, när de ej höra till korta slutstafvelser, t. ex.: *Genom, gerna, gevär, dagelig, gifva, gissa, legender*. Undantag: Vissa främmande ord, såsom: *Legion, region*. — c) Efter l och r i slutet af en grundstafvelse, såsom: *Talg, färg, berg, helg, talga, färga, berga, orgor, orgelverk, utmergla*. Undantag: *Helga, helgelse, helgon, helgedom, gurgla, morgon, exerg*. — **G** får, näst efter en kort vokal, framför s och t i samma grundstafvelse, ett dubbelt ljud, t. ex.: *Krigsnäsande, sagt, lagt, pligt, dugligt* (kriggs-, saggt, o. s. v.). Högt uttalas både med långt och kort ö, och med enkelt eller dubbelt g-ljud (högt och högt). — **G** uttalas framför e och i som sj eller lent sch i vissa från andra språk (isynnerhet fransyskan och italienskan) införda ord, t. ex.: *Gelé, geni, vottigera, logera, tragedi, apio, adagio, päge* (paschi), *loge* (läsch), med flera, hvilka i ordbooken äro särskilt angifna, hvart och ett på sitt ställe. — **G** är stumt framför f, när de begge höra till samma stafvelse, såsom: *Gjort, gjorde, gjuta*. — 2) (i musik) a) Femte noten i c-skalan. — b) Namnet på den sträng eller tangent, som anger tonen g. — 3) Ljudet, som uppkommer, då bokstafven g uttalas eller noten g i sång eller musik återgifves. — Man säger älv, g-ljud, g-ton, g-sträng, o. s. v. — 4) Förkortningar: g. = genom.

GABBRO, gäbbro, m. sing. (mineral.) Ett slags bergart, utgörande en kornig, ofta ganska grof blandning af Labrador och af Bronzit, orent

brukas mest i fråga om djur. **F. boskap.** **F. ozar till vattning.** I utsträckt mening såges älv.: **F. fienden ur landet**, o. s. v. **F. af, bort, ihop, i'n, ändan, ut**, se *Afösa, Bortfösa*, m. fl. **F. fram, tillbaka, drifva** t. t. **F. på**, häftigt pådrifva. — Ordet förekommer mest i folk- och hvardagspråket. — Syn. Drifva, Jaga. — **Fösande**, n. 4. o. **Fösning**, f. 2.

FÖSARE, m. 3. En, som föser. Förekommer sällan utom i sammansättningen Oxfösare.

grön, grå eller lombackbrun, med nästan metallisk perlmemorglans.

GADD, m. 2. Borrläk, spetsig kroppsdell i ändan af buken på vissa insekter, tillhörande Steklarne ordning, såsom gullingar och bin, försedd med hullingar, som förorsaka en brännande smärta, då insekten sticker med denna del. **G-en** fastnar ofta kvar i såret. (Fig.) Förläts g, sårande förtal.

GADDA SIG TILLSAMMAN, se *Samman-gadda sig*.

GADOLINIT, ---it, m. 3. (mineral.) En stenart, som först kallades Ytterit, men sedan blifvit benämnd efter svenska kemisten Gadolin, som deri 1794 upptäckte Ytterjorden.

GAFEL, gäffl, m. 2. pl. *gafflar* (gafflarr). I allmänhet: Redskap, bestående af tvänne eller trenne uddar (klor), upptill försedda med ett långt skaft: a) Sådant redskap, af silfver eller järn, med två, tre eller fyra klor, begagnadt vid spisning eller vid tillagning af mat. *Bruka knif och g. Taga något på g-n. Äta något med g. (utan knif).* — Har sammansättningarna Silfver-, Kött-, Förläggargaffel m. fl. — b) Så beskaffad stäke af trä att dermed stöddja under träd eller annat. — c) Så beskaffadt stöd för tunga gevär, då man skjuter. — d) Så beskaffad ställning, att deremot stöddja gevär vid en högvakt. — e) Stort redskap med två eller tre uddar och långt skaft, som brukas vid skerbruk, jakt och fiske. Kallas då älven ofta Tjuga. Har sammansättningarna Hö-gaffel, Dynggaffel (vanligare Dynggrepp), Trägaffel. — f) Benämning på åtskilliga verktyg, mer eller mindre liknande en gaffel och begagnade af handverkare, eller på gaffelformiga delar af vissa maskiner. — g) (skepp.) Stång, som med sin tjockare, gaffelformiga ända griper om öfra delen af en mast och tjänar till att utsträcka öfra liket af ett gaffelsegel och det undra af ett gaffelopssegel. — h) Se *Gaffeltistel*. — i) Se *Stånggaffel*. — k) *Neptuni g.*, se *Treudd*. — **Ss. G-formig, -lik, -skaft**.

GAFELLÄPA, gäffl-äpa, f. 1. (skepp.) Gaffelseglet på stormasten.

GAFELFALL, n. 3. (skepp.) Benämning på tåg, med hvilka en gaffel (bem. g) hissas och firas.

GAFELFIL, m. 2. (tekn.) Spetsfil af, med smala, afrundade sidor, som begagnas, för att skära upp öppningarna mellan klorna på gafflar (bem. a).

GAFFELFOCK, m. 2. (skepp.) Gaffelseglet på fockmasten.

GAFFELFRUKOST, m. 2. Frukost, som intages omkring kl. 11 eller 12, i allmänhet bestående af en eller två varma eller älven kalla rätter, ägg, kottetter o. d.

GAFFELHJUL, n. 3. Hjul, hvori trä- eller jerngafflar äro fastade, för att dermed uppvinda tåg, kedjor, m. m.

GAFFELHÄST, m. 2. Häst, som drar i gaffel.

GAFFELKORS, n. 3. (herald.) Sväfvande kors, med gaffelformiga ändar.

GAFFELSEGEL, n. 3. (skepp.) Hvarje trapezformigt segel, hvars främsta lik är medelst listor rörligt fästadt vid en mast, och dess öfra lik vid en ifrån masten uppstående gaffel.

GAFFELSTÅL, n. 3. Sådant slags stål, som endast nyttjas till bordgafflar.

GAFFELTISTEL, m. 2. pl. — *tistlar*. Vagnstiel med skalmar, för blott en häst.

GAFFELTOPPSEGEL, n. 3. (skepp.) Trekantigt segel, som föres öfver ett gaffelsegel.

GAFFEL, gäffl, m. 2. pl. *gafflar* (gäfflarr). 1) Den trekantiga väggen på hvardera ändan af ett sadelformigt tak. *Bege gafflarne på ett hus.* — 2) Se *Gäffelvägg*. — 3) (fam.) På vid g., vidöppen. Dörren, porten, fönstret står på vid g. Slå upp dörren på vid g. — **Ss. G-mur, -sida, -spets**.

GAFFELFÖNSTER, gäffl'fönst'r, n. 3. Fönster på gäffelsidan af ett hus.

GAFFELTAK, n. 3. Tak med gafflar (se *Gäffel*).

GAFFELVÄGG, f. 2. Vagg på den sida af ett hus, der en gaffel är.

GAGAT, -ät, m. 3. Mineral, som liknar stenkol, men hårdare och af ännu svartare och mera glänsande färg. Brinner med grönskaktig låga. Svarfas och förarbetas till knappar, halsband, m. m. — **Ss. G-svart**.

GAGN, gäng'n, n. sing. Se *Nytta*. *Jag har intet g. af honom. Göra g.*, vara nyttig, skaffa nytta. *Göra g. för sig*, göra nytta, svarande mot ens underhåll. (Ordspr.) *Han gör g. för namnet*, här namnet för g-et, hans gerningar svara mot hans namn; han bär med skäl sitt namn. *Lända till g.*, tjena till nytta, t. ex.: *Detta ländar oss till föga g.* — Syn. Se *Nytta*.

GAGNA, gängna, v. n. o. Impers. 1. Vara nyttig. Har mindre ofta person till subjekt, och brukas isynnerhet ofta impersonellt. *Han kan g. oss rätt mycket härigenom. Denna förordning g-r till ingenting. Hvar till g-r det? Hvad g-r det honom? Det g-r till ingenting.* — Syn. Vara nyttig. *Lända till nytta, gagn*, Göra nytta, gagn. *Båta, Tjena (till).* — V. a. (föräldr.) *Draga nytta af, nyttja.* — **G. sig**, v. r. (föräldr.) *Be-gagna, betjena sig af.* — Part. pres. **G-nde** brukas ofta adjektivt, i samma bem. som *Gagnelig*, t. ex.: *Utveckla en g. verksamhet*.

GAGNELIG, a. 2. Som gagnar, tjänar till nytta. **G-t arbete.** **G. verksamhet. — Syn. Se *Nyttig*. — **Gagneligt**, adv.**

GAGNELIGHET, f. 3. Egenskapen att tjena till nytta. **G-en af dessa åtgärder lär ej kunna bestridas.** — Syn. Se *Nytta*.

GAHNIT, gänit, m. 3. (mineral.) En stenart, tillhörande släktet silikater; uppkallad efter svenska kemisten J. G. Gahn.

GAJ, m. 2. (skepp.) Uthållare på ett slagtackel. — **Gajar**, pl. Det stående gods, som, på ömse

sidor om klyfver- och jagerbommen, tjänar att fasthålla och stötta dem.

GALA, gäla (uttalas oriktigt gälla), f. sing. oböjl. (Spansk ord, af det arabiska Chalada, hedersdrägt) Festlig praktklädnad, isynnerhet så-dan som brukas vid hovet och en uniformerad corps, vid högtidliga tillfällen. *Klädd i g.* — **Ss. G-dag, -drägt, -klädning, -spektakel. [Galla.]**

GALA, gäla, v. n. 3. Indik. pres. sing. *Gal*; pl. *Gala*. Impf. sing. *Gal*; pl. *Golo*; oftare *Gal-de*. Sup. *Galit*. Part. pres. *Galande*; part. pret. *Galen* (brukadt endast som rent adjektiv). 1) Sages om det låte, tuppen låter höra, när han sjunger. *Tuppen gal. Tuppens låte, när han gal, betecknas med det härmande ordet Kuke-liku.* — 2) Sages äfv. om gökens låte. *Göken gal.* — 3) (fig. o. skämtv.) Sjunga eller tala gällt och fullt eller i otid.

GALAKTIT, galaktit, m. 3. (mineral.) Ett slags mjölkfärgad stenart, äfv. kallad Mjölkljaspis. [Galact-]

GALAKTOMETER, galaktåmēt'r, m. 2. pl. — *metrar*. Instrument att prova mjölk, isynnerhet för att utrona, om den blifvit förfalskad med vatten. Mjölkljaspis. [Galact-]

GALANDE, n. 4. En tupps eller en göks låte, då han gal. — Brukas äfv. i fig. mening. Jfr. *Gala*, v. n.

GALANGA, galånga, f. 1. Den i medicinen nyttjade roten af ostindiska växten *Alpinia Galanga*. Kallas äfv. *Galgant*.

GALANT, galånt, a. 1. (fr. fam.) 1) (om person) a) Hederlig, rättskaffens, bra. *En g. karl.* — b) *G. fruntimmer*, som gerna har kärleksäventyr. — 2) (om sak) a) Bra, förträfflig. *Det der blir ett g. sått att draga sig ur spelet.* — b) Som uttrycker, röjer artighet emot könet. *G-a maner.* — Adv. Bra, förträffligt, ganska väl. *Det går g. Det var g.* — Syn. Se *Väl*, adv. i *Int.* Bra!

GALANT, galånt, m. 3. (bot.) Örtsläktet *Galanthus*.

GALANTERI, ---ri, n. 3. (fr. *Galanterie*) 1) Artighet emot eller hyllning åt fruntimmer. — 2) Kärlekshandel. Här i denna bem. äfv. plural. *Ett fruntimmer, bekant för sina g-er.*

GALANTERIBOD, ---ri'böd, f. 2. Handelsbod, der galanterivaror säljas. — Syn. Nipperbod.

GALANTERIHANDEL, m. sing. Handel med galanterivaror. — Syn. Nipperhandel.

GALANTERIHANDLARE, m. 3. — **HANDLERSKA**, f. 1. Person, som idkar galanteri-handel.

GALANTERIVARA, f. 1. Vara, som brukas till prydnad, isynnerhet för fruntimmer. Man säger äfv. för plur. *Galanterisaker*.

GALBANUM, gälbanum, n. sing. Den balsamiskt väluktande, bittert smakande kådan af *Galbanum officinale*, som växer i Syrien, Persien och Arabien.

GALEAS, --äs, f. 3. Mindre fartyg med tvänne master, af hvilka endast den främsta, som är högst, har rätackling.

GALEJA, gäl'ja, f. 1. Det fordom brukliga uttrycket för Galer. Ordspråksvis, i fam. o. skämtsam ton, såges: *Hvad skulle min son på g-n att göra?* då man vill låta någon förstå, att han inlåtit sig i ett oklokt företag, hvaraf han endast haft skada.

GALEN, gälånn, a. 2. neutr. — *et.* 1) (om person) a) Som alldeles förlorat förståndets bruk. Jfr.